Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Litt.
Sv.

EN UPPKOMLING

BERÄTTELSE FRÅN KUSTLANDET

AF

GUSTAF JANSON.

STOCKHOLM,
C. & E. GERNANDTS FÖRLAGS-AKTIEBOLAG.

STOCKHOLM
VICTOR PETTERSONS BOKTRYCKERI
1898.

I.

Just där landsvägen kröker sig i Brosättra backe kom en ensam karl gående. Vid första anblicken syntes det på hans dammiga kläder och trötta rörelser, att han redan tillryggalagt en lång sträcka och ännu tycktes han, att döma efter de forskande blickar, han litet emellan kastade omkring sig, hafva långt kvar, innan han nådde målet för sin vandring.

Mannen väckte en viss uppmärksamhet öfver allt, där han gick fram, och ur hvarje stuga som passerades tittade några par nyfikna ögon ut genom rutorna. Vandraren brydde sig ej det minsta om dessa frågande ögonkast, som nitades fast i hans nacke, han smålog endast kallt och öfverlägset därät, alldeles som om han funnit det helt naturligt, att man skulle sysselsätta sig just med honom.

Han gick med korta, släpande steg utan att stödja sig på käppen i sin högra hand. I den venstra höll han en näsduk, hvilken med en stel, inlärd åtbörd stundom fördes till ögonen, liksom för att torka bort ett par obefintliga tårar. Han

hostade då och då för att befria strupen från dampartiklarne och spottade på ett tillgjordt sätt, som han utan tvifvel ansåg vara fint och belefvadt.

Det låg hvarken något tilldragande eller frånstötande öfver mannen, men gaf man litet närmare akt på hans likgiltiga min, såg man genast, att bakom det instuderade leendet en hel mängd olika tankar lekte kurra gömma med betraktaren.

Fotgängaren pustade tungt, då han hunnit upp för den långa, tröttsamma backen och kommit in i skogen, som här på bägge sidor omgaf landsvägen. Nu höjde han äfven för första gången ögonen från marken och såg tillbaka, som om han med en enda blick velat värdera hela byn jämte gröda, inventarier och människor. Hans nyss förut ödmjukt krökta rygg blef rakare, och nu, när ingen längre kunde se honom, försvann näsduken i fickan, ur hvilken han drog fram en grof tobaksfläta, af hvars saftiga blad han belåtet bet ett stort stycke.

Hade Brosättraborna fem minuter efter det han passerat genom byn återsett främlingen, skulle de knappt känt igen honom. Hans gång var rask och tvärsäker, hållningen militäriskt stel och rörelserna afmätt kantiga, medan tobaksbussen utan uppehåll vandrade från munnens ena sida till den andra. Han ville synbarligen begagna tiden och rigtigt njuta af sin vana att tugga tobak, innan han ånyo gick förbi nästa stuga.

Plötsligt stannade mannen och lyssnade bakom sig, och när han funnit, att det buller han hörde åstadkoms af en kärra, som skramlade fram öfver vägen, spottade han hastigt ut bussen, drog upp näsduken ur fickan och sjönk åter ihop. Försiktigt sneglade han bakåt, och då en vagn, dragen af två små, lurfviga hästar rullade förbi honom,

rörde han vid hattbrättet och sade med mjuk, böjlig stämma.

— Käre, upplys en fattig resenär, hur långt han har kvar till Tvärmora skolhus?

Körsvennen, en äldre bonde, som trots sommarvärmen lindat en tjock ylleduk flere hvarf kring halsen, höll in hästarne och tittade stint på vandraren utan att svara.

Denne förstod, att hans fråga ej blifvit hörd och upprepade sina ord om möjligt ännu mjukare och vänligare.

— Ge mej si, svarade bonden och drog i tömmarna, hvarpå han efter en stunds tystnad funderande återtog — nog ä' de' en dryg mil — han gjorde ett kort uppehåll tydligen för att öfvertänka, ifall det gick an att begagna det vanliga tilltalsordet »han», men den frågandes snygga dräkt och bestämda sätt gjorde honom tveksam, och därför fortsatte han slutligen med särskild tonvikt på titeln — herrn har igen dit.

— En hel mil, ä' ni säker på det?

— Säker? — Hå fattigt . . .

— Jaså. — Missräkningen gjorde fotgängarens röst skarp och han höjde käppen för att häftigt stöta den i marken men hejdade sig genast och frågade mildt: — Kanhända ni, käre vän, tillåter en uttröttad broder att åka en bit med er?

En halft misstrogen, halft nyfiken blick mötte honom, bonden var synbarligen förundrad öfver hans cirklade uttryckssätt och kväfde ett leende i sitt stripiga skägg.

— De' går väl för sej, svarade han emellertid — ja' ska' just åt de' hållet ja' me'.

— Tack broder! — Mannen tog plats på brädan bredvid körsvennen, som genast lät hästarne falla in i sin vanliga lunk.

Utan att någondera af de bägge åkande yttrade ett ord, rullade vagnen öfver den hårda vägen efter sig rörande upp en bred strimma hvitt damm, som muntert hvirflade om i solgasset, tills det på nytt sjönk ned och vägen åter låg där jämn, hvit och orörlig.

Bonden var nyfiken, det märktes på hans täta sidoblickar, men han vågade ej fråga sin granne, hvem denne egentligen var, ehuru orden brände hans tunga. Det förvånade honom att hafva träffat en svartklädd karl ensam på vägen, så mycket mer som han, trots den halft prästerliga dräkten, ej lyckades sluta sig till hans yrke. Dessutom låg det någonting af själfplågare i främlingens drag, och detta, som bonden ej förstod, stötte honom. Han började tycka, att karlen såg högfärdig ut, och förargade sig öfver att ha låtit honom åka, då det varit så bekvämt att affärda honom med ett kort nej.

— Ni ser på mig, tror jag, sade mannen, som gifvit akt på hans spörjande blickar.

— Ja, inte ä' de' fritt inte, medgaf bonden och tillade sedan med ett förnöjdt grin. — Ä' herrn skollärare, ja' tyckte herrn skulle te skolhuset?

— Nej, dit ämnar jag mig icke, jag stannar hos Per Olsson i Tvärmora.

Efter detta svar begrep bonden mindre än någonsin, hvem den andre var, och teg en stund Men snart blef nyfikenheten för stor, och öfvervinnande sin blyghet frågade han.

— Hva' ska' herrn göra ve Per Ola' då?

— Jaså, ni känner honom?

— Måtte väl de', ja' ä' hemma i Tvärmora, ja' me'.

— Nej? Då kanske ni vill lämna mig några närmare upplysningar om byns invånare. Eftersom jag ska' hafva min verksamhet just i dessa trakter, kan det inte skada att få veta så mycket som möjligt om menniskorna å . . . Ett egenkärt leende spelade kring hans mun, då han märkte bondens min, men så erinrade han sig, att han ej sagt sitt namn och tillade i en ton, som skulle vara ödmjuk, men som i stället lät högdragen. — Jag heter Mörk, Johannes Mörk, å ä' utsänd af »Lag- och Evangelieförbundet» för att i min ringa mån sprida sanningens ljus kring dessa bygder.

— Hå hå! — Bonden hvisslade långdraget, och ett visst förakt, som han knappt bemödade sig att dölja, lyste fram genom hans utrop. — Han ä' en tocken där kolportör — nu brydde han sig ej längre om att säga herre.

— Ja, jag ä' en af dem, som herran i sin outgrundliga godhet utvalt att förkunna ordet om hans enfödde son, vår frälsare. — Kolportörens röst klingade så len och blygsam, att ett mer öfvadt öra än körsvennens däri svårligen skulle funnit annat än en tyst bön om förlåtelse för dessa dryga bönder, som segt kämpade mot nåd och förlossning, men det hvilade också litet hot på botten deraf; det var, som om Johannes Mörk känt sig för säker på sin sak att öppet vilja förebrå den andre hans ringaktning.

— Ska' han bo hos Per Ols'? fortsatte bonden i sitt förhör betydligt säkrare än förut.

— Ja, han upplåter en kammare åt sin guds ringe tjenare. — Hur dan karl ä' Per Olsson egentligen?»

— Å han ä' läsare, förstår sej, å så super han lite smått. Annars ä' de' ingen fara me' honom.»

— Dricker han? — Lekmannapredikanten bet hårdt ihop läpparne och såg sin följeslagare rätt in i ögonen, han ville både höra och se sanningen.

— Får han inte de' då? — Bonden skrattade något försmädligt, men tystnade strax, då han mötte den andres strängt ogillande blick.

— Nej, ty det står skrifvet, att ingen på samma gång kan tjäna gud och djäfvulen. — Hans ord stöttes fram så korta och befallande, att bonden hoppade till och nästan skrämd betraktade honom, men han hade föresatt sig att ej krusa kolportören och för den skull höll han ögonen envist fästa på den andre.

Det, som först slog betraktaren, var Mörks långlagda, bleka ansikte, omgifvet af ett svart, finkrusigt skägg och de stora, bruna ögonen med deras oupphörligt skiftande uttryck. Mörk skulle kunnat kallas en vacker karl, derest ej hans tunna, beniga näsa varit alldeles för kort och pekat uppåt i stället för nedåt. Hela ansiktet gjorde därigenom intryck af att vara ofullständigt, man såg genast att näsan skämde de eljes rena dragen, men därom föreföll åtminstone Mörk själf okunnig. Han lät lungt bonden granska sitt yttre och visade därigenom, hur van han var att utgöra medelpunkten för hundratals ögon. Han sköt till och med filthatten längre bakut på nacken, så att en svart lock kokett ringlade ned i pannan, hvilken med sin matta, hvita hudfärg bjärt stack af mot ansiktets mörkare nedre del.

— Ska' han stanna länge i Tvärmora? återtog bonden och gjorde ett försök att skaka af sig det intryck, predikantens kyligt lugna min gjorde på honom.

— Så länge det behagar herran. — Hans ord föllo tvärsäkra och bestämda, medan ögonen frå-

gande riktades mot höjden, liksom för att där söka ett bättre svar.

Bonden nickade tyst och drog i tömmarne för att på något sätt gifva sina känslor utlopp, och en lång paus, under hvilken vagnen raskt rullade vidare, uppstod.

— Hvad heter det der stället? frågade Mörk hastigt och pekade på ett tvåvånings boningshus, omgifvet af rödmålade ladugårdar och uthuslängor.

— Storgåln. De' ä' svåger min, som rår om hela sträckan ända här ifrån å te Tvärmora hage.

— Jaså, ni ä' släkt med gårdens ägare. — Predikantens ögon hängde fast vid hufvudbyggningen, hvars solida yttre vittnade om ett mindre vanligt välstånd.

— Jaa. Lundberg har vatt gift me' min halfsyster, hon föll ifrån för — låt mej si — fjorton år se'n.

— Han tycks vara förmögen, er svåger?

Ett belåtet uttryck gled öfver bondens kantiga drag, då han skrytsamt svarade.

— Jo de' vill ja' lofva. Nog har Lundberg sina modiga hundratusen på banken utom hva' gåln ä' värd, å de' ä' min själ inga småsmulor, väl skött å ordentligt brukad som hans jord ä'. Men så har han också förstått att ta vara på sej å sitt. Nå, den som spar han har, heter de', å nog fasingen har Lundberg de' mången ann' tittar efter.

— Att han ä' så rik. — Predikanten lutade sig framåt och såg mer intresserad ut än en guds tjänare egentligen bort göra, då samtalet blott gälde det snöda mammon.

— Joo men, fortsatte bonden, som i en hast blifvit språksam. — Pängar på bygden har han också, ja' tror knappt de' fins tjuge bönder i sock-

nen, som inte ä' skyldiga honom någe'. Ja ja, nå'n flåbuse ä' svåger inte, den, som säjer de', far me' lögn å förtal. Lundberg tar sin lagliga procent, som rätt ä billigt ä', men aldri' har nå'n måst gå från gål å grund för hans skull.

— Han ä' således en värdig herrans tjänare?

— He he, hva' de' anbelangar me' den saken, så ska' vi tala tyst om'et. Nog för att han både ä' me' i kommenaln å skolråde, å nog för att han ä' elektor, hvar gång här väljes en riksdagsman, å nog bjuds han te' baron på Dynäs, när där ä' kalas, men inte går han just ofta i körkan, inte.

— Såå. — Mörk bet hårdt ihop tänderna och frågade efter en kort stund funderande. — Har han många barn, er svåger?

Bonden tyckte förmodligen, att den andres frågvishet var väl stor, och betraktade honom illmarigt från sidan. Men den sänkta blicken under de halfslutna ögonlocken förrådde ingenting annat än en bitter förtrytelse öfver det andliga tillståndet i kustsocknarna, och då han trodde frågan förestafvas af vanlig nyfikenhet, återtog han i samma ton som förut.

— Om han har barn? Joo, nog har han de' alltid. Två töser, som sannerligen inför gud inte bli barskrapade, när fadern en gång faller ifrån.

Det lyste till i predikantens bruna ögon, men sekunden derpå slocknade blixten och han satt så likgiltig och oberörd, att bonden ej längre fann det lönt att skryta öfver svågerns rikedomar inför en karl, som inte det minsta brydde sig därom, utan försjönk i butter tystnad.

Middagssolen brände hett på de åkandes ryggar och dammet ringlade sig utefter vägen likt två långa, smala ormar, hvilka längst där borta utanför Storgården gingo ihop till en. Körsvennens

haka sjönk djupare och djupare ned i halsduken, och ögonen slöto sig dåsigt medan händerna blott af gammal vana höllo tömmarne. Mörk däremot såg dubbelt vaken ut efter de upplysningar, han erhållit. Vid en vägkrök vände han sig halft om och såg tillbaka mot Storgårdens röda byggnader. Fönstren på gafveln lyste höggula som prägladt guld, och en vällustig rysning kröp kylande utefter hans ryggrad, då han, fattiglappen Mörk, i tankarne gjorde en ungefärlig beräkning öfver den rike Lundbergs ägodelar. En hemlig afund hotade att bita sig fast i hans inre, men han sköt den genast ifrån sig såsom ovärdig en herrans ringe tjänare.

Dock, trots alla försök att rensa bort detta smygande ogräs, som spirade upp der inne, surrade bondens skryt en lång stund i hans öron. Ett ögonblick tyckte han sig stå som ägare till den stora gården och hörde en bedjande stämma tigga patron Mörk om några dagars anstånd. På hvad eller hvilket hann han ej fundera ut, ty hästarne stannade tvärt, men länge, mycket länge dröjde det innan han lyckades göra sig fri från visionen.

Bonden vaknade upp ur sin halfslummer. — Förbannade ök! svor han till och gaf dragarne hvar sitt svidande rapp, som åter satte dem i gång.

— Den som ofta svär, han syndar ofta, och plågan skall icke blifva från hans hus, sade Mörk högtidligt.

— Nå nå, de' va' väl inte så farligt häller, ursäktade sig bonden — bara gamla vanan, förstår han.

— Hvarje dylik vana ä' en synd, fortsatte Mörk allvarligt.

Bonden hade ett bitande svar på tungan, men

sväljde det åter; det var för varmt att munhuggas nu midt på blanka eftermiddagen och för öfrigt var det nog ingen lätt sak att disputera med en karl, som naturligtvis ej gjorde annat än läste sin bibel. Han mumlade halfhögt några ord, hvilkas mening Mörk ej fattade, och försjönk på nytt i sin dåsiga tystnad.

Mer af vana än af egentligt behof att föra honom in på den rätta vägen hade Mörk framkastat sin varning, ty han kände sig allt annat än nitisk — för tillfället. De tankar, den lede frestarens bländverk, som nyss anfäktat honom, voro svåra att hålla på afstånd. Det lockande, som alltid för den medellöse ligger i vissheten om ekonomiskt oberoende, ville icke vika, och låg det då någonting orätt i att eftersträfva denna världens goda? Det var ju tydligt, att en man sådan som Johannes Mörk skulle använda sin förmögenhet i den rätta sakens tjänst. I så fall var det ju ingenting syndigt att drömma sig rik, tvärtom fanns det någonting upplyftande i den föreställningen. Guds rike, kringskuret och inkräktadt på alla sidor, behöfde sina trognas hjälp, och när Mörk betraktade saken från den synpunkten, insåg han genast hur berömvärdt det var att sträfva efter guldet; enbart som guld ägde det för honom intet värde.

Han log och vände sig åter om i vagnen, som just rullade öfver en ny backes krön. Mellan några dammiga björkar såg han på afstånd storgårdens gula gafvelfönster. Den gjorde verkligen skäl för sitt namn den der egendomen, hvars vidder sträckte sig ända från Brosättra utmarker till Tvärmora hage.

— Om . . . Mörk rodnade inför sina egna tankar, men den ursäkt, hans samvete nyss förut

hjälpt honom att finna, dök åter upp, och han fortsatte lungt: om han sutte som patron på Storgården, hur mycket skulle han då ej förmå göra till Guds rikes härlighet. — Han smålog själfmedvetet. — Det var en fast anknytningspunkt, någonting eftersträfvansvärdt och han förstod genast, hvilken väckande klang hans ord skulle erhålla, ifall de tonade mot en bakgrund af gul, myntad metall. Den förmögne gårdsägaren var en helt annan person än den obetydlige lekmannapredikanten, och nu, nu såg han oväntadt efter trettiofem års ifrigt sökande det slutliga målet ligga framför sig, belyst af solens klara sken. Där borta — — — Han spratt till och slungade en vredgad blick på bonden, som knuffade till honom med armbågen och sade.

— Där ligger byn. — Han pekade på ett dussin bland åkrar och kullar spridda byggningar, kring hvilka landsvägen vred sig i en vid båge, tills den slutligen efter några tveksamma bukter försvann rakt i norr.

Hela byn gjorde ett intryck af fattig men stel enkelhet. Någonting gammaldags solidt, som ännu lämnats oberördt af den nyaste tidens småfjäskiga ifver att reformera, helst där inga reformer behöfvas, hvilade öfver densamma. Husen voro tunga, klumpigt hoptimrade af massiva stockar, de flesta täckta med halmtak, hvilka halfmultnade och svarta hängde ned öfver fram- och baksidorna.

Med nyfiket intresse betraktade Mörk sitt blifvande verksamhetsfält. Han skrattade resigneradt, nästan bittert, när han såg den kärfva, ovänliga minen hos några mötande, hvilkas mössor sutto som fastväxta vid hufvudena, och han ryste, när han kände deras fientliga blickar på sin rygg eller

trodde sig höra en hånfull anmärkning halfhögt yttras bakom sig med den för bönder sins emellan egendomliga tvärsäkerheten. Men snart var hans misstämning bortblåst, en blick mot himlahvalfvet, som molnfritt hvälfde sig öfver nejden, skänkte honom den styrka, han ej fann inom sig utan stundom måste hämta utifrån.

— Här bor Per Ols', upplyste körsvennen och lutade hufvudet åt höger, medan han höll in hästarne.

Mörk såg dit. Vagnen hade stannat på vägen nedanför en byggning, hvars vanvårdade yttre och trasiga halmtak långt ifrån fördelaktigt vittnade om ägarens ordningssinne.

— Jaså. — Han beredde sig att stiga ur vagnen och räckte bonden sin hand, men denne låtsade ej se det, utan sysslade ifrigt med tömmarne, som i en hast gifvit honom mycket att sköta.

— Tack för skjutsen, dyre vän! sade Mörk efter en stunds fåfäng väntan.

— Hå, ingenting att tacka för, tycker ja'.

— Hvad i hafven gjort en af dessa mina minsta, det hafven I och gjort mig, säger herren.

— Säjer han de', inföll bonden — då får väl vi två göra upp den saken oss emellan.

Mörks ansikte blef blodrödt och handen knöt sig krampaktigt kring käppen, när han raskt hoppade ur vagnen.

— Karl, vet du inte . . . hut hade han så när ropat, men hejdade sig lyckligtvis i tid och såg stumt förebrående på den andre, som emellertid ej tog någon notis derom, utan spefullt klatschade med piskan.

— Ja skjutsen va' som sagdt inte mycke' te tacka för, återtog han säfligt — mina hästar orkar nog dra' ett helt lass guds ord än en mil bortåt.

Mörk stod orörlig och såg oafvändt på honom.

Bonden blef generad inför denna blick, som ihärdigt hängde fast vid hans ansikte, smackade åt dragarne och körde långsamt derifrån.

— Farväl broder! sade Mörk vänligt — måtte herran upplysa din förmörkade själ!

Bonden vände sig halft om i vagnen och skrattade men svarade ej utan körde vidare.

Mörk stod kvar vid grinden och såg efter honom. Han kände sig plötsligt så hjälplöst ensam och liten inför denna tvära ovänlighet, att all hans glada tillförsikt dunstade bort som morgondimma för solens sken. Han måste ett ögonblick stöda sig mot grindstolpen, ty benen nekade att bära honom; det kom för hastigt allt detta. Han hade redan på förhand gjort upp, hur hans mottagande borde gestalta sig. Naturligtvis skulle inga larmande glädjeyttringar möta honom, blott ett vänskapsfullt förstående med varma handtryckningar och blida ord från bröderna och systrarna, och i stället åkte han bredvid denne bistre bonde för att lämnas af vid en grind, där ingen brydde sig om att välkomna honom.

Det var ett otacksamt arbetsfält, hvartill han blifvit skickad, det visste han förut. Förbundets styresmän hade beredt honom på en karg jordmån, där plogen endast med svårighet trängde fram mellan stenar och rötter, och just därför hade de sändt honom, ty han hade ständigt visat prof på en brinnande tro och ett glödande nit. Nåväl, bröderna i Stockholm torde få se, att de ej misstagit sig; hans nit var oförminskadt, han ämnade ej svika, och med någonting exalteradt, som förskönade hans drag, såg han uppåt och mumlade.

— Herren är stark och hjälper trofast de sina.

Glad åt att anfäktelsen var öfver, vände han om och gick upp mot byggningen.

En kvinna med klädningsarmarne uppkaflade till armbågarna mötte honom och frågade surmulet, hvem han sökte.

— Brodern Per Olsson bor ju här? frågade Mörk fogligt tillbaka.

Vid ordet brodern spetsade kvinnan öronen och blef hastigt lika undfallande, som hon förut varit ohöflig.

— De' ä' väl aldrig predikanten? återtog hon sväfvande på målet.

— Jo, jag ä' den, ni väntat.

— Åh Jöss! . . . Välkommen, mente ja! — Hon neg djupt och makade sig åt sidan för att låta honom passera. — Gubben min har hela da'n väntat honom. Han sitter där inne i salen.

Det gjorde Mörk godt att höra sig vara väntad och hans tvärsäkerhet återkom med ens. Beskyddande vinkade han åt kvinnan och steg in genom dörren, som hon fortfarande lika ödmjuk öppnade.

En unken blandning af instängd luft, gamla kläder och matos slog emot den inträdande, men Mörk tycktes vara van vid den osunda luften i bondstugorna, åtminstone visade han ej på något sätt att hans luktorgan kände sig besvärande däraf.

En rödskäggig, undersätsig karl klädd i snäfva arbetskläder af hemväfdt tyg reste sig från ett måladt bord belamradt med några kantstötta tallrikar, på hvilka en hop potatisar och ett par sillbitar trängdes om det knappa utrymmet. En gul smörask och en trafve brödkakor utvisade, hvaraf Per Olssons mellanmål bestod.

— Frid vare dig, broder! helsade Mörk och räckte sin värd högra handen, som denne ifrigt fattade och tryckte.

— Go' da! svarade bonden enkelt — å' välkommen hit! Här behöfs sannerligen en man, som kan ruska opp de sofvade syndarnes samveten.

Mörk nickade.

— Det skall blifva gjordt, sade han med en tillförsikt, som förvånade honom själf och väckte glada känslor i Per Olssons bröst.

II.

Med säkra, fasta steg gick han uppför den knarrande trätrappan och inträdde i kammaren, som brodern Per Olsson tills vidare upplåtit åt resepredikanten Johannes Mörk. Han tog af sig ytterrocken, vek omsorgsfullt ihop den, lade plagget försiktigt öfver en stol och stannade för att se sig omkring.

Madam Olsson hade gjort gafvelrummet riktigt fint, åtminstone tyckte hon det själf. På byrån tronade en gammal rakspegel, som Olsson en gång i tiden köpt på en konkursauktion, omgifven af en smal tyllremsa hopdragen till en rosett midt öfver spegeln. Tre skrikande röda pappersblommor voro instuckna vid hörnen och gåfvo litet färg åt den urblekta tyllremsan, hvari tidens tand ätit åtskilliga hål. Vid rummets ena sida stod liggsoffan, en möbel, som antagligen förskref sig från samma håll som spegeln och hvars stoppning vid hörnen stack fram genom öfverdragets nötta tyg. Nedanför soffan lutade sig en kommod mot väggen och vid fönstret hade ett brunbetsadt bord fått sin plats. Detta jämte två stolar utgjorde

hela möblemanget, men Mörks min förrådde ej, att han var missnöjd med dess torftighet, han nickade tvärtom gillande och gnuggade sina seniga händer. En ringa början är ofta begynnelsen till framtida storhet.

Sedan han tagit en öfverblick af det hela, satte Mörk sig på den ena stolen och synade hvarje detalj så noga, som om hans väl eller ve berott på att han ej lät någonting, hur obetydligt det än kunde vara, undgå sig. Han nickade flere gånger å rad, i synnerhet blef han belåten med spegeln och de tre eldröda pappersrosorna, men hans drag mulnade åter, då han upptäckte tvänne illustrationer ur en tidning, hvilka madam Olsson af idel välmening med knappnålar fäst i tapeten ofvanför hans sängplats. Han reste sig tvärt, gick fram till dem och slet bort den ena, som han förargad kastade på golfvet. Framför det andra träsnittet stannade han och knep granskande ihop ögonen. Det var en vanlig illustration ur Fäderneslandet framställande påfven på S:t Petri stol mottagande peterspänningen af en mängd mer eller mindre karrikerade trogne.

Mörk höjde handen för att rifva ned papperet, men lät den åter sjunka.

— Du har nått högt, du, mumlade han och drog i sitt lena skägg — men hur länge sitter du kvar, månn tro? — Han betonade pronominet du så obeskrifligt elakt, att han måste le däråt, men leendet var långt ifrån vackert, det liknade en okynnig apas grin, när hon planlägger ett elakt puts. Han gjorde helt om, illustrationen fick sitta kvar på sin plats ofvanför sängen.

Med handen begrafven i skägget och armbågen mot ena knäet — en ställning, som han företrädesvis begagnade — satte sig Mörk åter

på stolen och tänkte. Han stod nu vid en vändpunkt i sitt lif; det vore kanhända ej ur vägen, att han begrundade sin ställning och öfverlade.

Men i stället för att skåda framåt, blickade han tillbaka, i stället för att tänka på den ljusa framtid, han så många gånger drömt sig, mindes han blott ett dystert förflutet, en glädjefattig ungdom, hvilken lämnat djupa märken efter sig i ett sinne, som hade mycket svårt att glömma och förlåta.

Bland tusentals andra hade Johan Andersson krälat på samhällets botten pinad af ett okufligt begär att komma upp, höja sig och blifva något annat, något mer än daglönare och träl. Han närde redan som gosse ett jäsande hat mot dem, som gingo klädda i mjuka, rena kläder och kände ett ilsket förakt för sitt eget mollskinn, dock han beundrade mer än han hatade de öfre lagrens fina, hvita hud och begärde endast en sak: att få bli lik dem. Han skämdes för sina grofva, brunstekta näfvar och skar tänderna, då han jämförde sina klumpiga fötter med de utvaldes, och omedvetet härmade han dem, han trodde sig hata.

Från den stund han stod på gången i kyrkan för att undfå nattvarden, erhöll han tydliga bevis på, att det existerar en ofantlig skilnad mellan menniskor af samma stam. Där stod kyrkoherdens son främst bredvid gossarne på herrgården och bakom dem de förmögnare hemmansägaresönerna, men i sista ledet kom torpar Anderssons Johan.

Allt det där, som oklart och hopgyttradt bubblat omkring i gossens omogna hjärna, tog med ens fast form. Och när prästen läste välsignelsen öfver de unga, som nu för första gången blifvit delaktiga af nådemedlen, lofvade Johan Andersson

sig själf, att äfven han framdeles skulle stå i främsta ledet.

På kvällen samlades läsbarnen hos kyrkvärden för att leka och roa sig, de voro ju stora nu, men Johan saknades. Han satt vid sjöstranden och följde tankfull vågornas lek mot stenarne vid sina fötter. Där nere i djupet rörde det sig knappt, där flöt tungt en grumlig, gråaktig massa, men där uppe på ytan tumlade små yra, glittrande böljor om hvarandra. De voro klara och vackra, blänkte i solljuset, lekte, ändrade form och sprungo i kapp med hvitt skum på sina stolta kammar, men de hvilade dock på de undre lagrens breda ryggar. Johan endast såg och såg. Han var en af dem, som hörde djupet till, men — han bet ihop tänderna, starka, hvita, härdade tänder, vana vid grof föda — var det omöjligt för en af de där från djupet att skubba den tyngande bottensatsen af sig och stiga mot ytan? — Nej, sjöng det i hans inre, och tyst för sig själf upprepade han ånyo löftet från förmiddagen. Och hvad gossen lofvat, det ville mannen hålla.

Men lifvet är kort; skall man hinna någonstädes, tål det vid att taga i snart och kraftigt.

Vid sjutton års ålder for Johan söderut. Hufvudstaden var den ljuslåga, som drog den oerfarna myggan till sig. Där funnos de pängar, hvilka väl ej utgjorde själfva lyckan, men hvilka dock skänkte en mycket afundad plats här i världen och ställde sin egare i främsta ledet, och där funnos framför allt de tillfällen att komma sig upp, som födelsebygden ej erbjöd.

Där han nu satt i Per Olssons kvafva kammare rodnade Mörk vid minnet af den tiden. Den dumme bondpojken, som ej kände världen och ännu mindre sig själf, blef dragen vid näsan,

skuffad och trampad. Han var en ogräsplanta på lifvets stora allfartsväg och fick litet emellan känna hårda klackar på sin böjda nacke. Men Johan Andersson var lika lifskraftig som detta beständigt krossade och likväl outrotliga ogräs, hans från fädren nedärfda seghet hjälpte honom att räta upp sig hvarje gång ödet gaf hans glänsande framtidsförhoppningar en allt för hård knuff.

Mörk skrattade bittert och tyst. Han hade velat flyta ofvanpå och blef alltid tryckt till botten; han sprang som en hungrig hund utanför en vid cirkel, och inom den cirkeln sutto de rika, de med hvitt skinn och fina gångkläder, skrattande så att de storknade åt den vilsekomne bondhunden, som flämtande och med tungan långt ut ur halsen oupphörligt ilade rundt, rundt för att söka en enda liten öppning, genom hvilken han kunde smyga sig in och blifva en af dem. Men det fanns icke en spricka i muren, det fanns blott två omsorgsfullt bevakade portar. Den ena hette pängar; hvad den andra kallades brydde han sig ej om — för öfrigt var det så ytterst få, som gingo den vägen, den var för obekväm — och genom den första skulle han in.

Sötebrötsdagarne läto dock vänta på sig och vid fyllda tjugo år måste Johan erkänna, att han ej hunnit ur stället. Var kanhända pänningporten ej den rätta, eller ägde han icke förmåga att åstadkomma hvad han ville?

Här var det en lucka i hans lif, en tid, på hvilken Mörk aldrig tänkte utan en blandning af fruktan och — tillfredsställelse. I harmen öfver att ideligen se sina förhoppningar gäckade tog Johan ett steg, som han, när det var för sent att ändra, ångrade, men sedan, då han ändtligen lyckats knuffa sig fram ett visserligen obetydligt

stycke, men dock ett stycke, alltid välsignade. Han tog värfning vid gardet, och Johan Andersson blef n:o 72 Mörk.

Med de bruna, vakna ögonen öppna och den korta näsan vädrande åt alla håll trafvade han omkring på lur efter ett tillfälle att gripa lyckan vid de fladdrande lockarne och svinga sig upp bland de utvalde inom den magiska, gyllene kretsen. Han kröp, där han ej tilläts gå, och ljög, där han ej vågade tala sanning, ty framåt skulle han, kosta hvad det ville.

Några månader efter sin väfning blef Mörk väckt. Det kom ej tvärt och oförberedt, hans omvändelse var frukten af vissa beräkningar, hvilka sedermera visade sig riktiga. Med sin vakna instinkt märkte han snart, att kompanichefen var andligt sinnad och företrädesvis gynnade de gardister, som i stället för svordomar späckade sitt tal med bibelspråk. De voro icke många, och manskapet hånade dem ofta. Äfven Mörk, som ibland hade svårt att lägga band på sin naturliga ysterhet, gjorde det, men hans osvikliga väderkorn förmådde honom likväl att närmare undersöka förhållandet.

En formligen dyrköpt erfarenhet hade lärt honom, att saker och ting, hvilka vid första påseendet förefalla obetydliga, ja rent utaf förkastliga, stundom visa sig nyttiga för den, som förstår att rätt begagna dem. Beskäftigt smög Mörk en tid kring dessa utvalde, hvilkas förmånliga undantagsställning föllo alla i ögonen. Han lurade, vädrade och sökte, ty nu var det på tiden att finna det rätta, likväl utan att förhasta sig. Han öfverlade, funderade och beräknade, och slutsumman blef, att en skicklig karl borde vinna åtskilligt på en dylik frontförändring, i synnerhet om

den gjordes på ett tillräckligt uppseendeväckande sätt.

Och hvarför skulle han ej göra det? Rekryt- och korporalskolorna var det ej alltid nog att gå igenom för att kanske blifva sergeant, ja fanjunkare och därefter samla förmögenhet... Här stannade Mörk alltid i sina beräkningar; pängarne voro väl bra på sitt sätt, men de skänkte ej allt hvad han åtrådde, och för att vinna en fullständig seger, behöfde han äfven makt.

Första gången han i sina tankar uttalade det ordet, kände han en ilning utefter ryggraden, men samtidigt intogs han af en bäfvande, aningsfull glädje. Ja makt, det var det rätta — pängarne äfven — men framför allt rättigheten att befalla och kujonera andra. Han skrattade alltid, ljudlöst men belåtet, då han såg sig som sergeant, som chef för en hel pluton, hvilken måste lyda hans minsta vink.

Det att man hånlett åt torpar Anderssons Johan, när han läste sig fram för prästen, hånlett åt hans lappade kläder och grofva skodon, det skulle andra betala; han ville hämnas den förmenta orättvisan, ty förrän han gjort det, skulle han ej få lugn.

Alla ynglingens ofullgångna fantasier koncentrerade sig kring detta enda, och ehuru han icke ens förstod att kläda sina tankar i de rätta orden, visste han dock hvad han ville.

Mörk var alldeles för klok att från det gamla vanliga kasta sig in i något nytt. Han vägde noga chanserna för och emot och fann att alla utsikter lågo hos de väckta. När han undersökt tillräckligt fattade han raskt sitt beslut och genomförde det med seg bondslughet. Hans milda, fredliga sätt, hans lugna, blida väsen jämte det

högljudt uttalade föraktet för spriten hjälpte honom förbi de första svårigheterna, och så närmade han sig målet. Visserligen långsamt, ohyggligt långsamt tyckte han ibland, men ännu var ju ingen tid förlorad.

Den första skörden af omvändelsens sådd blef hans befordran till vice korporal; längre hann han aldrig på den militära banan. Men i stället ådrog han sig ändtligen kompanichefens blickar. Den glädje förmannen lade i dagen öfver gardistens tro, visade Mörk, att han verkligen slagit in på rätt väg. Så fort han förvissat sig därom växte Mörks självtillit. För första gången i sitt lif hade han ej gripit efter en chimär; nåväl, den, som hjälpt honom, ämnade han gifva lika godt igen.

Men ännu var han oviss och vacklande. Ehuru han envist tillslöt ögonen därför, såg han likväl de oomvändas hånande miner, och just dessa oomvände utgjorde det stora flertalet; hade han valt rätt eller ånyo misstagit sig? Emellertid väntade han tills vidare.

Och efter en början, som uteslutande hade sin grund i en listig beräkning, följde en fortsättning, som mynnade ut i någonting helt annat: Mörk blef verkligt troende — på sitt sätt naturligtvis, men dock ärligt och uppriktigt. Han ansåg sig vara en af dem, som kallats till att förfölja synden och obevekligt kväfva hvarje glädjeyttring; hans drömmar om makt blefvo gengångare, fastän i en ny form. Han ämnade blifva en värdig tjänare åt den herre, som trots sin allvetenhet skapat syndfulla människor, och lika kall som den stränge guden en gång dränkt sitt skönaste verk, lika säkert ville han peka på synd och död. För honom fanns ej den gudaborne galliléen, som

predikat förlåtelsens evangelium, för honom representerade begreppet gud endast en järnhård nödvändighet att afsäga sig allt, hvad människorna ansågo eftersträfvansvärdt.

Mörk blef nästan rädd inför de konsekvenser han drog, men med ett slugt leende skakade han alltsamman ifrån sig. Honom, korsdragaren, kunde det ej gälla; hans stod redan med ena foten i himmelen, han var fullkomligt frälst och behöfde således ej hysa samma fruktan som de andra. Den, som söker, han finner, säger skriften, och Mörk sökte. Hundratals kryphål funnos öfver allt, en klok karl, som rätt brukade sina fem sinnen, kom lätt undan på mer än tjugu olika vägar.

Mörk lämnade regementet så fort kapitulationstiden tjänats ut; det fanns andra sätt att nå lycän genom ett ovisst stigande i de underordnade graderna. Kompanichefen, som i likhet med honom börjat tro halft af egennytta, halft af dragning till det mystiska, insåg snart, att 72 Mörk var en man, som kunde användas i »Lag- och Evangelieförbundets» tjänst. Vicekorpralens lätthet att finna ord och liknelser passande för en obildad åhörarekrets' andliga nivå, gjorde att kaptenen rekommenderade honom hos sina vänner. Mörk blef antagen och började efter en kort undervisningskurs, som bestod i att utantill lära sig så många bibelspråk som möjligt, att öfvas till lekmannapredikant. Några teologiska spörsmål eller dogmatiska tvistefrågor nådde aldrig dessa väckelseapostlars öron, för öfrigt skulle dylikt endast förvirrat dem och kanske gjort dem vacklande. De fingo blott lära sig en sak: att tro blindt och att fordra en ännu blindare tro af andra. Dessutom måste de villigt lyda hvarje befallning och

aldrig öfverskrida vissa råmärken, hvilkas gränser noga utstakades.

På bottnen af Mörks själ brann svagt och flämtande en liten låga, som, om den blåstes upp kunde blifva en verklig eld. »Lag- och Evangelieförbundet» ägde duktiga pustar, hvilka oförtrutet blåste, och Mörks svaghet försvann snart. lämnande rum för fanatikerns obevekliga trosnit.

Den stenhårda obarmhertiga lutherdomen, som så bred och grundligt byggts upp på ett helvete, att den knappt når himmelen, ägde ingenting afskräckande för honom. Att just de fleste skulle dit ned i djupet och blott några få, utvalde sent omsider träda in i härlighetens rike, det fann han helt enkelt rättvist. Bön, självförakt och ånger, se där den bro på hvilken de usla menniskorna fingo kräla upp ofvan molnen, medan glädje och lifslust ledde till den breda vägen, som tvärbrant stupade ned i fördömelsens afgrund. Suckar och tandagnisslan här, och för det gafs ett halft löfte om det eviga lifvet, hvarpå nästan ingen trodde, det visste Mörk lika säkert som alla de andra. Och därför lärde han sig att taga fram helvetet ur bakfickan och måla dess fasor med så saftiga färger, att åhörarne, stönande af fruktan för det oundvikliga straffet, som drabbade en hvar, fattig eller rik, hög och låg, rusade bort från förtappelsens släta väg och likt skygga får trängde ihop sig på den smala, tröttsamma stigen, som måhända ledde uppåt.

Och syndfulla voro de alla, ingen enda ägde en skymt af hopp om nåd och förlåtelse, naturligtvis med undantag af honom och några andra, bröderna, hvilka frivilligt tagit korset uppå sig och visade de törstande skarorna vägen till lifsens aldrig sinande källa, åt dem voro behagliga plat-

ser reserverade ofvan molnen. Men stränga måste de vara mot sig själfva och i synnerhet mot andra, obevekligt skulle glädje och lifsmod rotas ut, ty de förderfvade menniskorna, gjorde dem trygga och säkra och kommo dem att glömma farorna, som lurade bredvid den smala, slingrande törnestigen.

Mörk visste hvad disciplin var och visade sig alltid pålitlig. Hans förmän — bröder eller systrar vågade ingen af dessa olärda bönder kalla förbundets rikare medlemmar, hvilka gingo klädda i dyrbara dräkter och innehade höga samhällsställningar — fattade förtroende till honom. Med gud fader i bröstfickan och djäfvulen i kappsäcken tilläts han inom kort göra resor utåt landsbygden för att styrka de svaga och värfva nya anhängare. Men dessa besök, kvartalsvis företagna bland de små trogna flockarne, medförde inga varaktiga resultat. En bibelförklaring och ett väckelsemöte fyra gånger om året visade sig vara för litet, och den offervillighet, som vid rörelsens början mött öfverallt, aftog märkbart. Men förbundet behöfde pängar, mycket pängar till sitt omvändelseverk bland hedningarne i Afrika, Indien och Kina, ty hvarje själ som köptes af satan kostade tusentals kronor. Dessutom började andra religiösa samfund konkurrera med de gamla sällskapen på den utländska marknaden. Deras årsredogörelser voro svassande och storslagna och i jämförelse med förbundets slentriansmässiga missionsverksamhet vunno de härliga segrar.

Det var då »Lag- och Evangelieförbundets» styrelse beslöt att slå ett stort slag och gå förbi alla andra. Dessa olärda »vår herres profryttare», hvilka flackade omkring än här, än där, skulle göras

bofasta på orter, där man hoppades att utsädet ej föll på hällebärget.

Mörk sökte genast en sådan plats. Styrelsens stränga kontroll hade blifvit honom outhärdlig och de rikes nedlåtande vänlighet verkade afkylande; han ville blifva ensam på ett ställe, där han var den förnämste. —

Och nu var han här för att i morgon börja verket och väcka den krets, bröderna i styrelsen utsett till hans verksamhetsfält.

Han skulle göra mer än de andra predikanterna, rycka upp de försoffade ur sin dvala och jaga dem in på den smala vägen; med nässlor ämnade han piska synden ur deras kroppar och draga själarna från allt verldsligt, för att handlöst slunga dem i den himmelske fadrens ständigt öppna famn. Han kände sig stark och ifrig, en Simson bland Filistéer, och liksom den tappre hjälten var han kommen att förkrossa i guds namn.

Men hur borde han börja, hur?

Mörk reste sig och gick fram till fönstret. Solen höll på att dala omgifven af röda moln, som bådade storm och oväder. Voro de måhända en varsel för honom de där skyarne? Nåväl, han ämnade trotsa stormen. Med en åtbörd, som ej liknade någon af hans mjuka, förut inlärda rörelser, stötte han upp fönstret och lutade sig ut för att andas. Det var verkligen kvaft inne i kammaren, ty med landtfolks vanliga rädsla för frisk luft i boningsrum hade madam Olsson naturligtvis ej vädrat, fastän hon väntade honom samma dag.

Där rätt i söder, knappt mer än en half fjärdingsväg aflägsen, låg Storgården, hvars fönster glimmade ännu rödare i kvällsolens sken. Oemot-

ståndligt drogos Mörks tankar ditåt. Han begrep icke hvarför han så envist sysselsatte sig med vidt främmande människor, deras görande och låtande angingo ju alldeles inte honom, men det var likväl omöjligt att slita tankarne ifrån dem. Mörk ertappade oväntadt sig själf med att undra, hur rike Lundbergs döttrar sågo ut.

— Sak samma, mumlade han och någonting af den forne rekrytens lättsinne stack fram under predikantens allvar, men strax föste han de efterhängsna tankarne ifrån sig, ty det är mycket svårt att tjäna både gud och mammon. Nog visste han att bröderna i förbundet kände den konsten, men var han ännu så fullkomlig som de? — Det torde snart spörjas, tänkte han och stängde fönstret för att ej distraheras af något främmande. — Det torde snart spörjas.

Han gick ned för att taga emot sina saker, som ett mjölkbud medfört från stationen, och betalade femtio öre för besväret; styrelsen hade ålagt honom att ej vara allt för njugg med detta världens goda, åtminstone ej i början.

Halft frånvarande åt han sedan i sällskap med Per Olsson och dennes hustru sin kvällsvard, som endast sköljdes ned med några klunkar källvatten, ty Mörk låtsade ej förstå värdens talande blickar mot ett litet brunmåladt hörnskåp.

— Broder Olsson, vet du hvad min körsven heter? frågade Mörk vid måltidens slut, tvingad af ett inre begär att få höra något nytt.

— Det va' Karl Per's i Nedergå'ln, inte annat ja' kunde se.

— Jaså.

Per Olsson skrattade tyst medan han benade sillen på sin tallrik.

— Annars heter hvar annan människa här i

socknen Karl Jans', sade han. — De' ä' riktigt rart för en fattig syndare att heta Olsson eller Persson i tillnamn.

Mörk hörde honom knappt, hans tankar gingo i en evig kretsgång kring samma ämne.

— Karl Persson ä' ju släkt med rike Lundberg i Storgården? inföll han. Attributet rike undslapp honom alldeles ofrivilligt. Han ångrade genast sin oförsigtighet och såg bort för att madamen med sina plirande ögon ej skulle märka uttrycket i hans ansikte.

— Jaa, svarade Per Olsson säfligt — di ä' svågrar, inte annat ja' vet.

Mörk nickade och funderade hur han utan att väcka några misstankar skulle förmå värden att prata vidare, men denne tycktes vara ovanligt tystlåten och visade ingen lust att fortsätta samtalet. Då kom madamen till hans hjälp och tog vid där mannen slutat.

— Han har två döttrar, Lundberg, två jäntor som pojkarne springa galna efter, började hon så tvärt, att Mörk ett ögonblick trodde sig genomskådad. Snart fann han dock, att hennes upplysningar voro dikterade af vanlig pratsjuka, och drog en suck af lättnad, medan han med spänd uppmärksamhet lyssnade till hennes ordsvall. — Di säjer att Oskar Karl Pers', Nedergårdssonen, ska' ha den yngsta, Anna, släkt ä' alltid släkt, vet ja', å att arrendatorns pojk' på Bylunda friar te' Maria, men si hvem som får dom, de' blir allt en ann' sak, de'. Adjunkten i prostgåln gick och gjorde sej grön för bägge töserna hela våren, å Anderssons son på Skållinge, studenten gu bevars, har ock en trasa me' i den byken, men hvem som blir den rätte, de' afgör väl vår herre.

Mörk kände en iskall fläkt draga genom rummet, på samma gång en oresonlig bitterhet föddes inom honom. Det var ju klart att så rika flickor ägde en mängd beundrare, besynnerligt att han ej insett det förut. Han log emellertid blidt mot madamen, som blef riktigt stolt öfver hans artiga nedlåtenhet. Och snart gjorde han sig också fri från det som uppväckt dessa pinsamma känslor; hvem som blir den rätte, det afgör ju vår herre, och han och gud fader, de stodo på samma sida.

Mörk reste sig och läste aftonbönen, som Per Olsson och hans hustru åhörde stående, medan pigan i kökes slamrade med kokkärlen och gnolade en glad visa; hon tänkte minsann ej låta störa sig i sina vanor, därför att en kolportör kommit i huset. Blidt och vänligt sade Mörk god natt och önskade sitt värdfolk en stilla frid. Därefter lemnade han rummet för att uppe hos sig intaga platsen vid fönstret och se ut i skymningen.

Nu stod han, det visste han, vid den gyllene cirkelns port beredd att fordra inträde. Han kände sin förmåga att skaka själarne och han ämnade begagna den, ty nu var han trött på att vänta och trängas bland stackarena där utanför. Ja, finge han blott fast fot här i församlingen och lyckades han att skaffa sig en skara trogna anhängare, så skulle han snart draga alla till sig och sedan . . . sedan . . .

Mörk drog en stönande, djup suck. Hans ärelystnad och hans fåfänga skulle snart vara tillfredsställda.

Det, att kufva själarne och böja sinnena, det var makt, oinskränkt makt, ty kroppen går dit viljan vill, och viljan det var *han*. Ännu dröjde

det väl, han måste sten för sten själf mura upp sin byggnad och hafva en säker grund, men den som bygger på guds egna ord — misstydda eller icke — har ej den fast grund?

III.

Tätt intill stora landsvägen var Tvärmora folkskolehus beläget. »Magister» Bloms lilla hemtrefliga bostad, omgifven af äppel-, päron- och plommonträden med potatislandet och ladugården där bakom på backens krön, syntes knappt bredvid det nybyggda, hvitrappade skolhuset med dess väldiga fönster och breda dörrar.

Sockenborna voro stolta öfver sitt skolhus och de hade rätt att vara det. Uppbyggdt för två år sedan var det större och bekvämare än något annat på flera mils omkrets. Att väggarna voro för tunna och att spåntaket redan lämnade rägnet obehindrat inträde, det låtsade ingen af Tvärmoraborna om, när de skröto öfver sitt präktiga och framför allt billiga skolhus.

Redan då magistern, en blek, lungsiktig man med frånvarande ögon, denna dag läste morgonbönen för sina disciplar, märkte han en viss oro i deras uppförande. Han sade ingenting, barnen viste, förstås, att en kolportör anländt, och den främmande retade deras nyfikenhet. Här i byn visade sig sällan några främlingar; grannsocknarnes

bönder vårdade sig knappast att emellanåt hälsa på i Tvärmora, och aldrig oftare än de voro tvungna därtill. För Blom, som under de gångna tolf åren haft tillfälle att sätta sig in i grannarnes och framför allt barnens åskådningssätt, var det helt naturligt att en främlings ankomst skulle blifva en sensationsnyhet i den magra bykrönikans hundratals gånger debatterade smådrag. Han brydde sig icke ens om att protestera mot hviskningarna, hvilka drogo den redan förut otillräckliga uppmärksamheten från katekesläxorna och »bibliskan», strånghet hade i dag antagligen åstadkommit raka motsatsen af hvad han åsyftade därmed.

Då han klockan tolf åt sin middag i köket — det lilla rum, han kallade sin studerkammare, fick aldrig profaneras af matos och tallrikslammer — trädde madam Olsson in till honom. Blom hälsade lugnt; han visste på förhand hvad som skulle följa och lät madamen tala ut, innan han svarade.

— Jaa, sade han långdraget, när hon slutat — visst får' ni låna skolsalen i eftermiddag, det kan jag inte neka er.

— Sedan då? Di andre dagarna, menar ja'

— Sedan? Ska' kolportören stanna här?

— Ja, gud vare tack å lof, han tänker bo här på trakten flera år bortåt.

— Bo, såå? — Ja då måste jag fråga skolrådet å prosten, för jag får inte låna ut salen nå'n längre tid.

— Åh nog kan han de' alltid, sade madam Olsson inställsamt och neg djupt.

— Neej det går inte. Det ä' församlingens å inte mitt skolhus.

— Jaså, han vill inte lofva oss de'?

— Hvad jag vill hör inte hit, madam . . .

— Nä nä, afbröt hon illparigt — men nu ska Blom inte försöka svänga sej, vi vet' allt hvar vi har honom, de' kan ja' säj'an så godt först som sist. — Madam Olsson fräste till och lämnade rummet med en tvär knyck på nacken. Den där Blom kände hon nog. Han var ett kräk, som höll sig väl med herrarne, det gjorde han, och de ville aldrig bönderna väl äfven om de ibland talade så vackert och lent till dem. Han sprang prostens ärenden, prosten, som spelade kort om kvällarne, vira eller hvad eländet kallades, och rökte pipa som en turk. Jo jo de voro snygga herrans tjänare både prosten, komministern och skollärarne, men nu skulle en ny dag randas.

Hon trafvade vägen framåt upphettad och förargad. Nog kunde Blom lofvat dem hvad som hälst alltid, men eftersom han inte ville det, så skulle de gifva honom lika godt igen en annan gång.

Då madamen hunnit hem, var hon emellertid riktigt nöjd med sin beskickning; de hade ju för aftonen fått skolsalen, resten skötte nog Mörk.

Klockan sex på eftermiddagen samlades en hel mängd folk kring skolhuset. Först af alla anlände några fattighjon från Brosättra, tre gummor ledande en blind gubbe och en halffjollig yngre kvinna med ett dibarn vid bröstet. De hade velat begagna sig af tillfället för att få göra en utflykt och slogo sig ned vid dikesrenen snusande ur gubbens näfverdosa. Några kvinnor visade sig snart. Tysta, liksom skamsna öfver att de låtit narra sig hit, stannade de vid grinden, mönstrade föraktligt fattighjonens grupp eller låtsade betrakta åkrarne. Efter dem kommo flera. Antalet gaf mod, grinden öppnades och grupperna spredo sig kring gårdsplanen. Äfven fattighjonen reste sig, och då den svagsinta tog plats

på förstugubron, satte de andra sig bredvid henne

Några drängar drefvo med händerna i kavajfickorna in genom grinden, hälsade till höger och vänster, samlades kring de mest omtyckta flickorna, och snart haglade de grofva men träffande kvickheterna.

Efter hand växte skaran till närmare hundra personer, hvilka alla tycktes ha förgätit det ändamål, hvarför de gått hit tills hastigt en röst utbrast.

— Titta där kommer han!

Som på en gifven signal delade sig hela skaran. Kvinnorna stodo i en klunga vid trappan, medan karlarne drogo sig litet längre bort och intogo en afvaktande hållning. De ville först se predikanten, innan de beslöto sig att höra honom.

Med på samma gång värdig och ödmjuk hållning skred Mörk öfver gårdsplanen. Näsduken höll han i handen och den svarta långrocken, hvars halft prästerliga snitt imponerade på omgifningen, satt stramt igenknäppt kring halsen, där en hvit, gammalmodig krage vek sig öfver halsduken. Ögonen voro envist riktade mot marken, men höjdes då och då för att frågande fästas vid någon af de kringstående, hvarpå de åter sänktes.

Tätt bakom Mörk följde Per Olsson och hans hustru, bägge något generade öfver den spefulla uppmärksamhet man egnade dem.

Mörks anletsdrag blefvo allt annat än blida, då han på skolhusets förstugubro endast fann fattighusgummorna och blinda Olle fumlande med sin snusdosa. Han öppnade emellertid dörren och sade långsamt men tydligt:

— Träden in i herrans namn!

Fattighusgummorna nego och blinda Olle harklade sig, men ingen gjorde min af att efterkomma hans uppmaning.

Mörk stannade i dörren. Ett djupt veck bildade sig mellan hans ögonbryn, men med en energisk handrörelse strök han bort det och tillade mildt och förlåtande, som hade sorgen öfver deras motsträfvighet gjordt honom mycket ondt.

— Vänner, träden in, ty detta är visserligen herrans rum. Ingen behöfver vara rädd att af mig få höra något, som kan rubba hans tro på den gode guden. Neej då, jag tänker tvärtom styrka er i herrans fruktan. — Seså, låten ej afskräcka er, mina dyre vänner, ni få ju sitta å salen ä' varm å ljus, som det anstår ett rum, där guds ord förkunnas. — Hans stämma klingade lika vänlig och öfvertygande som en schackrares enträgna inställsamhet på en marknad, men då han såg, att godheten ej hjälpte, tillgrep han raskt ett annat medel och fortsatte i barsk kommandoton. — Djäfvulen tycks ha förhärdat edra hjärtan, men jag har här en nyckel, som kan öppna de hårdaste lås. Tron I ej, att jag vet, hvarför ni står här packade som sillar i en tunna utan att vilja stiga in i den sal, där den gode guden bor. Det onda i ert inre fruktar sig storligen å det ä' svårt att lämna förtappelsens väg å taga korset uppå edra skuldror, men sannerligen säger jag eder icke, förstockade syndare, den tid torde snart komma, då I ångren eder genstörtighet å under gråt å tandagnisslan tigga om nåd, men då ä' det för sent, ska' ni få se.

De fnissningar, som företrädesvis från några unga drängar mött hans första ord, dogo efter hand bort, och en djup tystnad följde på stojet. En feg fruktan smög sig öfver de närvarande

och kom de klumpiga kvickheterna att dö bort på läppar, som ej vågade slunga fram dem. Det var nog inte osannt hvad han sade, kolportören på trappan; det fanns ju ett lif efter detta och den, som ej ställde sig väl med gud fader i tid, fick kanske bittert ångra sin försumlighet.

Nyfikenheten, den känsla, som förmått de flesta kvinnorna att samlas utanför skolhuset för att se den obekante och sedan åter gå hem, förbyttes i tröstlöshet och hoppet om försoning för så billigt pris som en timmes uppmärksamhet, hvars rätta halt ingen till på köpet kunde kontrollera, gjorde dem böjda att antaga hans inbjudning. Drängarna, hvilka endast infunnit sig för att träffa töserna och på afstånd nojsa litet med läsarprästen, blefvo förvånade, när de sågo kvinnfolken den ena efter den andra skyggt ila förbi Mörk och försvinna i skolsalen. De sista, som stodo för långt bort att ses från dörren, hvisslade ett par gånger ogillande, men ej en muskel rördes i predikantens ansikte och denna stelhet gjorde långt större verkan än skällsord och tillvitelser förmått åstadkomma.

— Ja inte bli vi omvända i brådhast, utropade en ungdomlig röst — å eftersom jäntorna å kvinfolken gått in, så kan' vi gärna göra de' me'.

Mörk nickade vänligt åt talaren, hvars anletsdrag han blott otydligt urskilde midt i klungan. Han förstod mycket väl, att de hällre underkastade sig en timmes tråkigt stillasittande på de obekväma skolbänkarne, än att flickorna sedan skulle få kalla dem rädda för kolportören. Men han var nöjd med sin skenbara seger och log uppmuntrande, då de med tunga steg och trotsig hållning stöflade förbi honom. Från sin plats vid dörren tog han en sista öfverblick af salen, där ungefär hundrafemtio personer, till största delen

kvinnor, sutto i spänd förbidan, och gick sedan mot katedern.

Så fort Mörk hunnit dit, anlade han i stället för sin halft värdiga en sträng min. Pannan rynkades olycksbådande, ögonen sågo hotande ut öfver den lilla församlingen och munnen öppnades som till ett ljudligt anatema. Men just då alla väntade att få höra hans stämma, slöt han ögonen, föll på knä och bad tyst. Flera minuter låg han orörlig med ansiktet dolt i händerna, därefter reste han sig långsamt och lät en blick, som träffade hvar och en särskildt, glida öfver de närvarande, hvilka lydigt böjde sina hufvuden, tänkande på sin egen syndfullhet, som så många andra kolportörer förut gifvit dem till lifs.

Mörk var långt ifrån nöjd med sina åhörare. Det retade honom att med undantag af fattighjonen endast ungdom fanns i skolsalen, men han hade likväl fått den grund, han ansåg sig behöfva till den härliga byggnad, han ämnade uppföra. Någon oro hyste han ej för att misslyckas, han var medveten om sin förmåga och dessutom stödde han sig på en auktoritet, som ingen vågade jäfva. Det var bibelns egna ord, tillagade efter »Lag och evangelieförbundets» bäska recept, han ämnade vräka öfver de genstörige. Men mildheten, af hvilken han stundom begagnade sig, hade redan en gång visat sig gagnlös mot dessa hårda sinnen, och ett doft hat mot de öfvermodiga bondnaturerna började jäsa inom honom. Nå, eftersom de själfva önskade det, ville han med klubbslag krossa dem och sedan med gissel piska deras själar.

Han knep ihop ögonen, som om han varit rädd för ljuset från de osande taklamporna, och bad en kort bön för alla dem, som vandra herrans

vägar i sann fruktan. Blott dessa ord visade hvilken ofantlig skilnad det låg mellan förtappade och utvalde; han hoppades, att de förstodo den, men drängarne bullrade liknöjdt med fötterna och flickorna sutto fullkomligt oberörda.

Hans ovilja tog öfverhand, rädslan för ett nederlag eggade honom, och på måfå slog han upp bibeln för att läsa ett ingångsspråk. Af en händelse, som han själf ansåg vara en högre makts fingervisning, föllo hans ord på Jeremie klagovisor. Med sin stämmas mest hotfulla klang slungade han ut några af den gråtande profetens dystraste spådomar om straff och undergång och började omedelbart derefter sin utläggning.

Han skrek med sin gällaste diskant för att genast därpå låta rösten mullra ned i basen. Han använde en hel mängd yttre småknep, hvilka skulle väckt en aldrig så litet bildad publiks åtlöje, men hvilka här tvingade åhörarne att lyssna.

Det, som galet och dåraktigt är inför världen, hafver gud utvalt. — Vid dessa ord uppehöll han sig en lång stund, tolkade dem med elakt raseri efter ordalydelsen och narrade med ett utslitet kolportörsgrepp sina åhörare att först skratta åt det de under vanliga förhållanden värderade mest af allt, för att sedan förmå dem till en hjärtnupen afsägelse — i tankarne.

Sedan öfvergick han till sig själf och hviskade gråtmildt fram några ord om den börda, som lagts på hans svaga axlar. Ty liksom Paulus af en inre makt — naturligtvis kärleken till nästan — drefs att predika för hedningarne, likaså hade hvarje predikant och särskildt han, Johannes Mörk, drifvits ut att förkunna ordet och skaka upp själarna ur syndens förnedring. Äfven han hade nog haft ett dunkelt fordom, då han räknades

till förföljarnes skara, men genom andens tillskyndelse ägde han nu rättighet att kalla sig en af de utvalde.

Och så kommo klubbslagen täta och tunga. Liksom en okynnig pojke håller en spindel öfrer ljuslågan, på samma sätt låter gud människan sväfva öfver helvetets brinnande svafvelpöl. När så en människa syndat tillräckligt länge, klipper den stränge guden obevekligt af hennes lifstråd, och efter en lekamlig och andlig död följer den eviga med sitt oändliga straff.

Mörk blef alltid inspirerad, ju längre han talade. Han fann lätt nya fraser och ehuru hans ordförråd var ganska inskränkt, ägde han en märkvärdig förmåga att oupphörligt hitta nya sammanställningar, så att ett redan begagnadt uttryck aldrig behöfde användas mer än en gång hvar afton. Dessutom gåfvo bibelspråken en viss tyngd åt hans anföranden, de liksom nitade fast de tröstlösa meningarna i åhörarnes minne.

En kort beskrifning af några troende i all sin härlighet höll nästan på att kyla af Mörk, hvarför han genast hufvudstupa kastade sig in i syndens stinkande pöl och stänkte omkring sig åt alla sidor. Hans våldsamma utfall mot hvarje lustbarhet, ja till och med mot skrattet gjorde ett djupt intryck på åhörarne. Kvinnorna började blekna och här och där fördes en näsduk till ett par röda ögon.

Madam Olsson grät högt, mer öfver de andra än öfver sig själf, och drängarnes tvungna fnitter afstannade alldeles.

Predikantens drag ljusnade märkbart. Han såg segern ligga i luften och tog den med stark, van hand. Åter igen skrek han åt de hårdhjärtade att ej glömma gud för sina egna köttsliga

lustar och varnade dem att tillfoga själen dödliga sår, som ingenting förmådde läka.

Bleka anleten och vidt uppspärrade ögon riktades bedjande mot katedern. Voro de allesammans verkligen så syndfulla och dåliga, som han påstod? De gingo ju i kyrkan — ibland, var det ej nog? Eller var det kanske sant, hvad några elaka människor sade, att prosten endast stod där för betalning och lofvade dem delaktighet i himlarnes glädje allt efter fyrktal och kommunalutskylder? Rådvilla och skrämda blickade kvinnorna på Mörk. Å herre hjälp! I hans ansikte lästes intet löfte om nåd, och deras svaga hopp slocknade alldeles inför hans stränga straffdomar. Med den olärda hopens vanliga lätthet togo de miste på personen och saken; prosten var väl snäll, det kunde ingen bestrida, men hans litet ironiska och mycket välmenande predikningar voro dem för djupsinniga. Dock här stod framför dem en karl, som ehuru främling kände deras synder bättre än de själfva, och han visste precis, hur det skulle gå dem äfven i en annan värld. Det vore kanhända säkrast att kasta allt det gamla öfver bord och hålla sig väl med honom.

Och så började de kompromissa med sina samveten och beslöto att se tiden an ännu var det nog inte för sent.

Då röt Mörk fram sin sista, sin vildaste straffdom. Han riktigt fråssade i saftiga, svafvelgula och blodröda färger; han lät dem sjunka från afgrund till afgrund och längst ner i det bottenlösa, outgrundliga djupet vräkte han ihop dem i en enda hög.

Kvinnorna snyftade högt. Oj oj, var det redan förbi med dem, fanns det ingen utsikt till

räddning! De tyckte sig känna, hur ett stickande svafvelos kittlade deras näsor, och på samma gång fingo tårarne fritt utlopp och började ohejdadt flöda öfverallt.

Mörk blef något vekare vid denna syn och visade dem på långt afstånd en skymt af himmelen, men det dugde naturligtvis ej att allt för mycket lifva upp deras sjunkna mod, det var alldeles detsamma som att så på hälleberget, och därmed stängde han tvärt igen dörren till tittskåpet.

Jaså, det fanns verkligen en himmel, det hade de ju glömt. Men änglarne i sida, hvita kläder och basunerna, dem kände de till sedan barndomen, då däremot helvetet alltid företedde någonting nytt, lika fruktansvärdt som oväntadt. De saligas boning var alltid den gamla vanliga himmelen, medan de osaligas pinorum var så ofantligt stort, följde ständigt med sin tid och föreföll så ohyggligt, att det lämnade den vildaste fantasi fritt spelrum.

Skakade ända in i hjärterötterna gräto kvinnorna ut efter predikantens högtidliga amen, som upprepades tre gånger å rad, medan drängarne, mer förargade öfver deras känslighet än sin egen snart förgätna rädsla hostande, slamrande, och buttra gingo ut.

Mörk torkade svetten ur pannan. Han kände att han talat väl, eggad af sitt begär efter det, han brukade kalla makt, okunnig som han var om detta ords rätta betydelse. Han blef stolt öfver att se närmare tjugu kvinnor, visserligen de äldsta och fulaste, stanna kvar, sedan de andra aflägsnat sig, men han hade icke ens väntat denna skörd, och vissheten om att hafva öfverträffat sig själf gjorde honom stark och lifvade

hans mod. Till på köpet hade de världsliga beräkningar, som anfäktat honom under gårdagen, lämnat hans själ i ro, och det var också en seger.

— I morgon håller jag bibelförklaring på Per Olssons loge, tillkännagaf han — välkomna dit klockan fyra, kära systrar! — Han nickade vänligt till höger och vänster, skred genom salen och trädde ut på förstugubron.

Det var redan mörkt, så mörkt det kunde blifva en klar julikväll. Några stjärnor blänkte på himlahvalfvet, men de sutto där blott som ett bevis på den straffande gudens allmakt, de dödade hoppet och vinkade en varning till de svaga människorna.

Mörk drog ett djupt andedrag och blickade missnöjd in genom skolläraren Bloms fönster, där konturerna af en person lutad öfver en bok aftecknade sig mot rullgardinen. Han skulle gärna velat veta, hvarför Blom ej infunnit sig och åhört hans väckelseföredrag, i kväll hade Mörk riktigt varit i sitt esse och det skulle ha smickrat honom att se en bildad man bland de andra, som ju egentligen ej begrepo något af talkonstens finesser. Nå nå, Blom och de förmögnare ansågo sig för goda därtill, de höllo sig naturligtvis undan en tid bortåt, de hyste kanske förakt för honom — nå vänta blott . . . vänta . . .

Mörk hade hunnit ut på landsvägen, hvars krökningar mot söder han följde med ögonen. Där borta låg Storgården och . . . Han gjorde en rask vändning och gick åt motsatt håll. Det vore väl besynnerligt, om han icke skulle förmå hålla de där efterhängsna tankarne på afstånd.

IV.

Ja, gjorde vi rätt, så skulle den där kolportörbassen motas ur socknen, skrek handelsman Johansson och slog näfven eftertryckligt i disken. — Ska' en så'n där, som ingen vet hva' han varit för någe', komma hit å skälla ut hederliga landtbrukare på sina läsaremöten, hva' sa'? Lär inte den ohängde sju tusan härom sistens ha sagt, att så mycke' skoj å' otyg, som bedrifves här på orten, har han sällan sett maken te'.»

Handelsmannen var eldröd af förargelse och hans stora näsa guppade upp och ned öfver de köttiga läpparne, medan hans tunna, stripiga skägg stod rätt ut som borsten på ett retadt piggsvin.

— Hva' har för rexten en sån där krake sett? Ja' skulle förstås ingenting säja, om inte den sakramentskade kar'en dragit fram, att de' lönkrögas här i trakten. Hva' menar han me' de', tror ni, hva' menar han? — Handelsmannen sparkade till en sillfjärding och sträckte ut sin grofva, hårbevuxna näfve. — Men vänta han mej, vänta han! Finns de' nå'n mer än ja', som säljer öl å viner, fina viner, ni, fast ni ä' för snåla te' köpa

dom. Neej, ingen ann' än ja'. De' skulle väl då vara ja', som lönkrögar, kan tänka. Men spott' mej i synen hvem som vill, om ja' en enda gång i hela mitt lif sålt ett kvarter bränvin eller mindre öl än som ä' tillåtet efter lag å förordning. Ja' . . . ja' . . . — Handelsmannen måste stanna, ty en hel mängd ord trängdes på hans tunga, och då han ej förmådde slunga ut alla samtidigt, afstod han alldeles från att säga något och sparkade i stället till den stackars sillfjärdingen, hvilken han särskildt tycktes hafva utsett till afledare för sin vrede.

I den mörka, nedrökta bodlokalen, där fotogen- och färglukten blandades med lamposet och doften från läder, gammal ost, anjovis och hundratals andra saker, sutto fyra bönder på tomlådor och fat, medan den tjocke handelsmannen for fram och tillbaka, med sina ömkylda händer måttande efter en osynlig fiende.

Åhörarne nickade bifall och en af dem sade:

— Ja de' ä' sannerligen för galet, å värst ä' de' me' kvinnfolken, di hönsen.

— Kvinnfolken, skrek handelsmannen, som ändtligen fått luft, och skjutsade undan en korg — jo di ä' sluga, di. Här springer dom arma ankorna som tosingar efter de' svarta läsarspektaklet, som inte vet nå'n lefvandes hut. Du, Anders Ols vände han sig till en liten hvassnäst rödskäggig karl, som hoppade till och hjälplöst såg sig omkring, då han så direkt tilltalades — du borde min själ skämmas att ha en så'n bror, som du har. De' ä' ingen ann' än Per, bror din, som dragit hit den gudsnådeliga långrocken, för han har alltid legat i maskopi me' läsare å pietister. — Vet ni hva', återtog handelsmannen, sedan han tagit en duktig klunk ur ölbuteljen

och därefter räckt den åt Anders Olsson — när ja' va' på kommunalstämman i förra veckan, så talte prosten om de' här eländet, som vi fått för våra synders skull. — Johansson sänkte rösten till en hviskning, ehuru ingen obehörig fanns i närheten. — Han sa' att den, som inte vill gå på konventiklar å bönemöten, lika gärna kan bli hemma, för i körkan predikas guds rena ord hvar söndag å därme' jämt. När ja' så frågte honom, om man inte fick skjutsa i väg kolportören utan vidare, så skratta' han bara å svarte: Käre Johansson', sa' han, 'förifra sej nu inte', sa' han. Nå, ja' har min egen tanke om meningen me' hans ord, men de' går förstås inte an, att han säjer dom rent ut, för han ä' nog tvungen att hålla me' kolportörn, om han vill eller ej.

Bondgubbarne nickade instämmande och den, som först talat, sade långdraget och sjungande:

— Ja ja, de' ä' nog så de'.

— Men nog borde vi hålla käringar å jäntor borta från bönemötena. Körkan duger åt dom så väl som åt oss, om en nu prompt ska' gå i körkan. För rexten behöfs inte de' häller, vi reder oss ändå. — Handelsman tyckte sig hafva sagt någonting riktigt dråpligt och skrattade godt åt sina egna ord, men då ingen gjorde min af att instämma, tystnade han snart och fortsatte buttert: — Kom gubbar, så går' vi in å tar' oss en klar. Predikanten ger vi tusan, för ska' de' bli nå't galet, så blir de' nog ändå.

Detta förslag lifvade synbarligen upp de andra. De reste sig litet mindre säfligt än vanligt och följde Johansson, som bred och trygg gick före dem mot bodkammaren, där alla större affärer uppgjordes och vederbörligen sköljdes ned med en eller två supar jämte en skifva ost som tilltugg.

— Si efter boden, John, skrek handelsmannen åt sitt biträde, en rödnäst, förfrusen femtonåring, hvars rankiga figur dök upp under en hylla, och dörren slöt sig bakom de fem, hvilka med glaset i hand ämnade hetsa upp sig mot främlingen, som de allesamman önskade så långt bort som möjligt.

De hade knappt hunnit in, förr än ytterdörren öppnades och madam Olsson klef öfver tröskeln.

— Ä' Johansson inne? frågade hon hviskande.

Bodpojken pekade likgiltigt öfver axeln mot bodkammaren.

— Jaså, fräste madamen — di har en af sina ogudaktiga sammankomster nu igen. Hvilka ä' där inne, John? fortfor hon sakta.

— Anders Ols' å Nilsson i Smutten å Jan Jans' å arrendatorn på Mellangåln.

— Just en skön samling de där. Di värsta gudsförnekarne i hela socknen håller alltid till hos Johansson nu för tiden, men han må akta sej, han, när vi, som undfått nåden, sätta opp egen bod ska' han inte få så mycket som en syl i vädret en gång, de' svarar ja å många me' mej för. Ge mej en half liter 'fortisken' utåf mellansorten!

Biträdet tappade fotogenen ur cisternen på madam Olssons butelj och mottog betalningen i jämna pängar, men madamen visade alls ingen lust att aflägsna sig, fastän hon uträttat sitt ärende.

— Hör nu, John, sade hon inställsamt och lutade sig fram öfver disken — har han hört, hva' di talar om där inne hvar eviga kväll?

— Di pratar, förstås, svarade pojken sömnigt.

— De' begriper en ann lika väl som han. Men svär å domderar di inte öfver Mörk å' min gubbe också?

— Inte ä' de' fritt inte.

— Kunde en inte tro de'. — Madamen kastade en hotfull blick mot bodkammaren. — Nåå, hva' säjer di mer då?

— Hur ska' ja veta de'? svarade pojken undfallande.

— John har väl öron, han så väl som annat folk.

— Nog har ja' de' alltid. Än se'n då?

— Hör, han kan väl teminstingen tala om, ifall Karl Pers' i Nedergåln kommer hit ofta.

— De' gör han väl, han som alla andra.

— Gör sej inte te' John, han kan i en framtid ha godt utåf att tala om för mej, hva' di' där inne pratar om. Ja, ja' säjer inte mer, för en ska inte lofva rundt å hålla tunnt, heter de'.

Bodpojken blef i en hast intresserad.

— Ska de' bli nånting åf med den andra bon? inföll han ifrigt.

— Om de' ska'? Så dumt han frågar. Tror John, att vi vill handla längre utåf en människa, som ä' så ogudaktig å syndfull som Johansson? Åh nej, pass för de'! Ja tänk om John skulle få plats i den bo'n, de' vore allt någe te slicka sej om mun efter. Håll sej väl me' mej han, de' lönar sej kanske bättre än nå'n tror.

Innan bodpojken hunnit svara på detta frestande anbud, öppnades dörren till det inre rummet och Johanssons breda rygg blef synlig i öppningen.

— Jo jo men, gubbar, larmade han — håller vi bara ordentligt ihop, så ska . . . . . Han stannade, vände sig om och spottade argt åt det

håll, där madam Olsson stod med krökt rygg lik en katt på lur. — Hå hå, mumlade han — de' ä' folk inne, ser ja. Jaså, go' afton då, lilla madam, go' afton! — Hans köpmannainstinkt hade tagit ut sin rätt. I stället för att snäsa till kunden, någonting, som hon efter hans åsikt väl förtjänat, helsade han höfligt, men vreden grodde och växte inom honom, när han såg hur de fyra karlarne, som efter honom lämnat bodkammaren snäft och afmätt nickade åt madam Olsson. — Nåå John, ska' du inte ge' madamen, hva' hon vill ha! röt han åt pojken, ty öfver någon måste han låta sin vrede bryta ut.

— Åh tack så mycke, Johansson, ja' har redan fått mitt, inföll madamen lent och tassade mot dörren, sedan hon kastat en blick af hemligt förstånd på bodpojken, som emellertid ej vågade låtsa därom utan tittade åt motsatt håll.

Johansson nickade buttert, men plötsligt tog hans dåliga lynne öfverhand, och drygt slungade han efter henne:

— Lita på mej ni, ja' har panna att tåla lite' åf hvarje utom läsare å annat pårask. Lita på Johansson ni, han ska' ensam sköta den här saken! — Han skrattade belåtet, då han såg madam Olsson slunga en lång, trotsig blick in genom dörrens smutsiga rutor, och fortsatte lifvad af bränvinet att en stund skryta med minst tjugo olika sätt att få bort kolportören ur socknen.

De fyra andra, allesamman något dimmiga, svuro högt, slogo knytnäfvarne i disken och försökte öfverbjuda hvarandra i tomma hotelser.

— Men di ä' inte goda att tas mej, di där läsarne, sade oväntadt arrendatorn i Mellangården, den lugnaste i sällskapet — di håller ihop som ärthalm.

— Mot dom, som ä' eniga kommer di ingen vart, vore di än dubbelt så många, skrek Johansson retad af hans invändning.

— Nä nej, medgaf arrendatorn — har en bara en rapp karl, som inte ä' buskablyg, i spetsen för sej, så går de' nog.

— En rapp karl, hva' menar du me' de'? vrålade Johansson och började åter sparka sillfjärdingen. — En rapp karl hi hi hi! — han raglade och måste stödja sig mot disken — en rapp karl! Hör på den mesen! Här står ju ja'. Se på mej, du! Ja, titta ni andra me'; de' kan göra er godt. Ä' inte ja' me' om saken, säj! Nå, hvem ska gå i spetsen, om inte ja', säj?

De andre flinade, och Anders Olsson började omotiveradt taga några klumpiga danssteg, skrålande en gammal välkänd melodi.

— Ja Johansson ä' förmögen å har inte så lite att säja här i bygden, sade Nilsson i Smutten eftertänksamt. — Ska nå'n föra den här saken ut, så ä' de' nog han.

Handelsmannen tog säkert stöd mot disken, bröstade sig och tillade:

— Lita på mej ni, gubbar, ja' ä' rätte mannen att kväsa läsarne. Ska vi ta hvarann i hand på att ärligt hålla ihop, hända hva' som hända vill? frågade arrendatorn med en viss tvekan, liksom fruktade han ett hånfullt afvisande. Men de andra blefvo tvärtom rörda öfver hans förslag, hvilket i deras nuvarande sinnesstämning föreföll dem mer än utmärkt.

— De' borde vi allt, skrek Anders Olsson.

— Tyst Anders Ols'! kommenderade Johansson myndigt — Ska' ja vara er anförare, så . . . så . . . .ska' ja' vara de' ordentligt. Hit

me' labbarna alla fyra. Han sträckte fram sin grofva hand. — Nu tummar vi på att redligt hålla samman. — Handelsmannen vaggade af och an stödd mot disken, han blåste upp sig som paddan i fabeln, och de fyra andra klämde, kufvade af hans inbillade storhet, i tur och ordning sin högra tumme mot hans, som slappt och mjukt besvarade deras kraftiga tryckningar.

Men bakom husbondens rygg spejade två vattenblå ögon på de fem halfrusiga karlarne, hvilka lofvade saker, som de i nyktert tillstånd alls icke ämnade hålla. Och bodpojken inpräglade i minnet hvart ord de yttrade, för att vid första lägliga tillfälle berätta madam Olsson det; det skadade nog inte att hålla sig väl med pietisterna, han var redan femton år fyllda och ville komma sig upp här i världen.

— Nu går ja' å lägger mej, förklarade Johansson ohöfligt. — Adjöss me' er!

— Go' kväll, go' kväll! upprepade de fyra och skyndade ut. En oklar föreställning om någonting barnsligt, dumt och löjeväckande, hvartill de gjort sig skyldiga, plågade dem, men blott en blick på handelsmannens skinande, rödbrusiga ansikte var nog att förjaga alla deras tvifvel; med en sådan tvärsäker bundsförvant som den tjocke Johansson syntes allting lätt. Hans af ruset förstorade självtillit lugnade dem och med en beundrande blick på honom klampade de ut.

Anders Olsson vek af till höger och följde landsvägen, Nilsson, Jan Jansson och arrendator Ersson gingo åt motsatt håll. Vi bygatan stannade de.

— Ska' du inte gå me' uppåt? frågade Nilsson sin granne arrendatorn.

— Nää. — Arrendatorn sökte efter ord och stötte hastigt fram. — Ja' ska neråt gärdena ett slag, ja' tänker titta te fåren, en tacka ska' visst lamma i morr'n eller öfvermorr'n.

Jan Jansson nickade dåsigt.

— Jaså, adjöss på dej då! sade Nilsson.

— Go' kväll! — Arrendator Ersson svängde om på klacken och gick raskt nedåt den uppblötta landsvägen, där det tidiga höstregnet gräft djupa fåror. Han såg tankfull ut och skakade flera gånger å rad sitt hufvud, som om han varit missnöjd med något.

Ungefär hundra steg nedanför bygatan midt emellan denna och skolhuset låg Nedergården, en ståtlig tvåvåningsbyggnad, öfver hvars yttre det hvilade en prägel af välmåga och hemtrefnad, som de flesta andra husen i byn saknade.

Ersson vek af från landsvägen, öppnade grinden och gick uppför gångstigen mot byggningen. En hund, som morrande reste sig på förstugubron, tystnade genast, så fort han känt igen den kommande.

— Ä' Karl Pers' inne? frågade Ersson en piga, som vid hundens skall öppnat köksdörren.

— Åh jess', ja' tror, att Mellangården ä' ute å klifver så här dags!

— Jo jo men. Ä' Karl Pers' inne?

— Hvar skulle han annars vara klockan åtta på kvällen? — I strumplästen gick hon tvärs öfver förstugan, öppnade salsdörren och väntade, medan Ersson steg in.

Karl Persson satt vid bordet lutad öfver länstidningen, sonen Oskar stod bredvid honom rökande pipa, och hustrun sysslade i ett skåp, hvars dörr hon dock genast stängde, när besökaren visade sig.

— Go' kväll! helsade Ersson stelt och stannade på tröskeln väntande en inbjudning att stiga fram.

— Go' kväll! nickade Karl Persson tillbaka. — Hva' blåser de' för väder i dag, efter som du ä ute, Ersson?

— Åh, just ingenting, svarade arrendatorn undvikande och klef fram för att fatta den hand, som räcktes honom.

— Sså?

— Go' kväll, Oskar! — Arrendatorn skakade hand äfven med sonen i huset, en reslig, ljuslätt jätte, hvars grofva lemmar utvisade en mindre vanlig styrka.

— Sitt ner, vet ja'! inföll Karl Persson och gjorde en gest mot en af de gula björkstolarne, som i en rad stodo utefter väggen. — Har du kommit hit, ska' du väl stanna en stund.

— En ska' väl hälsa på mor ock. Go' kväll frua, hur står de te?

— Åhjo tack, hälsan ä' me'.

— Rätt väl att så ä'.

Det knapphändiga samtalet hotade att alldeles afstanna, då fru Persson — hon kallades ej som de andra hustrurna i dagligt tal madam, ty dels var det någonting i hennes sätt, som fordrade större uppmärksamhet, dels var hon gift med byns näst Lundberg i Storgården rikaste hemmansägare — vände sig till Ersson med en fråga om hans bägge barns befinnande.

— Hå nu ä' de' ingen fara längre. Doktorn — gud välsigne honom! — har alldeles botat nervfebern, så om en vecka eller så ve' pass får di gå ut igen — Det hade kommit ett vackert uttryck öfver Erssons grofva, brunbarkade drag, och han såg tacksamt på fru Persson, som så vänligt frågat honom efter barnen.

— Jaså, di ä' så godt som krya nu, lade mannen till. — Jaså.

— Ja gud ske lof! — Ersson nickade gladt mot honom och makade sig närmare bordet för att stoppa sin pipa ur tobaksskrinet, som Oskar tigande skjutit fram till honom, och snart bolmade röken af Malmö vapen ur tre pipor, ty äfven Karl Persson tände för sällskaps skull sin gamla svartbrända snugga.

— Nåå, sade Oskar slutligen litet otåligt och såg frågande på Ersson. Han hade svårt att tro, att denna infunnit sig utan något egentligt ärende, och förmådde ej så lätt som de bägge gamla dölja sin nyfikenhet.

— Ja' kommer nu sist från handelsmannen, svarade arrendatorn och tog pipan ur munnen.

— Nå, hva' sa' Johansson för godt? skyndade sig Karl Persson att fråga, ty det passade naturligtvis ej, att sonen förde ordet i faderns närvaro, så mycket mer som en främmande satt bredvid dem.

— Åh, han svor en vers öfver läsarne, förstås, han tål inte den sortens folk.

— De' ä' väl fler än han, som lider af samma sjuka. — Karl Persson log och Oskar instämde genast med ett godmodigt jättebarns naivt belåtna skratt, som mullrade djupt nere i basen för att slutligen dö bort i ett långt bloss. — Hör du mor, vände värden sig till sin hustru — ska' du inte bjuda på en toddy? Du säjer ju inte nej för en klunk numera, Ersson?

Arrendatorn log något tvunget åt Karl Perssons skämtsamhet.

— De' va' nu också en fråga, skrattade han.

Fru Persson reste sig och gick ut genom sängkammardörren, hvarpå värden något mindre likgiltigt än förut fortsatte:

— Va' de' någon mer än du inne hos Johansson i kväll?

— Jaa, Nilsson i Smutten å Anders Ols' . . .

— Den suputen, afbröt Oskar föraktligt och spottade bortåt kakelugnen.

— Pojk, ska' du fläcka ner de' rena golfvet! ropade fadern med låtsad vrede.

— Åh, ja' når väl ända fram te enriset på stenarne, svarade sonen tryggt — å lite' längre me', om de' kniper.

Karl Persson smålog belåtet åt Oskars skryt om sin styrka och Ersson sade instämmande.

— Jo jo, du orkar allt me' nå'ra marker, du Oskar.

— Säj så gärna pund me' de' samma! uppmanade Karl Persson, men tillade genast, rädd för att samtalet skulle råka in på afvägar. — Hvem va' mer hos Johansson?

— Ja' å Jan Jans'.

— Han sa' väl ingenting efter vanligheten?

— Tycker nå'n de'. Han tiger lika visst som sillen i sin tunna. — Åter uppstod en stunds tystnad, som Ersson bröt, sedan han för andra gången stoppat sin pipa. — Vi kom öfverens om en sak, vi fem.

— Sså, hva' då?

— Att göra allt hvad vi kunde för att få bort Mörken ur socknen.

— Hå hå, de' tör inte bli så lätt.

— Lätt eller inte, håller bara vi manfolk ihop, så lär de' heller inte bli svårt. Du borde, min själ, bli me' oss, Karl Persson; ju flera man dess bättre lycka, säjer ordspråket.

— Ja du har allt dina randiga skäl att vara arg på kolportören, sade Karl Persson med en slug blinkning åt sonen, i det han skickligt undvek att svara Ersson.

— Nå ä' de' inte rättvist kanhända? utbrast arrendatorn, som började blifva het och talade ovanligt fort. — Har inte hustru min, som förut va' en skötsam å bra kvinna, gett alla sysslor f-n, gud förlåte mej att ja' svor! Hur va de' inte här om sistens par exempel. Fast flickstackarn låg som värst sjuk, ja' trodde rakt hon skulle bli borta, sprang Karin ifrån allt hva' hon hade för händer och rände te ett bönemöte, å de' fast både pigan å ja' va' utomhus för klöfverns skull. Ä' de' likt de? Nää, den här Mörken, som kom hit för tre måna'r se'n, honom har vi då fått på halsen för våra synders skull.

— De' säjer han själf ock.

Ersson hörde ej värdens inpass, han slog upprepade gånger handen i bordet, liksom för att gifva mer eftertryck åt sina ord, och fortsatte ännu ifrigare.

— Tre måna'r, tre fattiga måna'r hva' ä' de' för tid att tala om, men har inte kolportören gjort kvinnfolken galna på den tiden, har han inte de'? Om en syndig människa kunde begripa, hur han bär sej åt, men inte ens de' kan man. Men här måste bli en annan ordning, annars bär de' rakt för fasingen i våld. Allting förfars ju där hemma hos mej, å lika dant ä' de' öfverallt, kvinnfolken bli rännkäringar på de' här viset. — Han strök häftigt eld på en svafvelsticka och tände sin pipa, som slocknat. — Ta' mej tjufvingen, när en inte har mer än för dagen å te på köpet sitter me' ett drygt arrende, som ska' betalas på klockslaget, så tål de' allt ve' att hustrun hjälper sin man å

ligger i me' både näbb å klor; tacka se'n gud att de' går ihop ändå. Å du Oskar se'n, hvar har du dina ögon? Ska' du få ha Anna i fre' för kolportören så se opp, de' råder ja' dej te!

— Lägg dej inte i den saken, Ersson! afbröt Karl Persson barskt. — Pojken å flickan ä' lofvade åt hvarann' redan som barn, å min svåger ä' inte den, som glömmer sina löften, ja' känner honom ja'.

— Kan så vara, medgaf arrendatorn, — men en blir arg, hvar gång en tänker på pietisteländet. Min Karin va' förr en hustru, hvars make en fick söka i sju körksocknar, men nu ä' de' som att vända om en hand. — Ersson blef åter varm, så snart han kom in på kapitlet om sina husliga bekymmer, och återtog med kraft, som om det lättat att få tala om denna sak inför personer, hvilka hyste deltagande för honom. — Hade ja' vetat, att de' skulle bli så galet som de' nu ä', så hade väl aldrig Karin fått gå på de der bönemötena. Men en ska' väl inte tro de' värsta från början häller, å så tyckte ja' förstås, att guds ord inte borde skada nå'n. Men när Karin varit där en gång, blef de' snart både två, tre å flera te'. Lagom ä' lagom, heter de', å för mycke' ä' för mycke', å mycke' guds ord måtte inte vara bra, efter hva' ja' kan se. — Så kom den här nervfebern. Barna sjuknade ju öfverallt i trakten. De' ä' de' dåliga dricksvattnet, sa' doktorn, men Mörk visste bättre besked, han. De' ä' Guds straffdom för våra synder, påstod han, å så va' de' färdigt. Från östan å västan, från norr å söder kom kvinnfolken löpandes, å di grät å bad, så de' va' ingen hejd me't.

— Ja, en känner väl till'et, nickade Karl Persson.

— Om en inte visste genom både psalmbok å postilla, att trolleri inte finns numera, fortfor Ersson lifligt — så skulle en tro, att Mörk å ingen annan dragit hit nervfebern, för den vardt rakt hans uppkomst. Nå, hur de' va', så fick då ja' min vilja fram att skicka efter doktorn. I sista minuten va' de', han sa't själf, å ja' tror'en, för han har botat barna åt mej. Värre va' de' för enkan i Lilltorpet, stackare, hennes ungar strökо me' alla tre, å de' fast Mörk sprang där alla dar å bad å lade på händerna. Neej, mycke' tål' en men inte allt. — Ersson drog en suck af lättnad öfver att ostörd hafva fått tala ut, men så tyckte han, att de bägge andra voro för nöjda, och trots den tillrättavisning han nyss erhållit, vände han sig ånyo till Oskar sägande. — Ja, nog har ja' fått mitt att dras me', men passa dej du, att inte du ock får osa brändt horn. De' kunde allt vara godt för dej att titta in lite oftare i handelsbo'n, där får en höra åtskilligt.

— Hva' menar Ersson me' de'? frågade Oskar spotskt.

— Ja' 'säjer inte mer än hva' hvar man vet.

— Hva' vet di då? — Oskar lutade sig spörjande fram öfver bordet och såg stint på den talande.

— Jo, att Mörken hvar dag springer i Storgål'n å . . .

— Nej, nu ä' de' ta mej tusan nog me' struntprat, afbröt Karl Persson häftigt och reste sig. — Ja' tycker sannerligen, att Ersson skulle hålla sej för god te å springa me' käringskvaller.

— En vet hva' en vet, återtog arrendatorn envist.

— Nå hva' vet Ersson då? — Oskar hade äfven rest sig, och den förut så likgiltige jätten darrade märkbart.

Innan den tillfrågade hann svara, inföll Karl Persson.

— Ersson borde skämmas ögonen ur sej! Hvarför ska' han komma hit å reta opp pojken, när han vet, hur dant Oskars lynne är? Har Ersson någe' emot Mörken, kan han göra opp de' me' honom själf, men spring inte å prata lort, de' der skvallerhålet i bo'n känner en nog å därifrån kommer intet godt

— Hör I, far, sade Oskar bestämdt — låt nu Ersson säja hva' han vet. Ja' har själf hört lite' glunkas här å där, en rår inte för, att en fått öron som annat folk, å nu kan de' vara så godt att få rent besked en gång för alla.

Karl Persson kastade en vredgad blick på arrendatorn, som redan tycktes ångra att han pratat bredvid munnen.

— Nåå Ersson! sade Oskar med tilltvingadt lugn — ä' de' nå'nting om Anna, han hört?

— Neej, kom det undvikande svaret — om henne kan då ingen säja ett ondt ord.

— De' ä' häller inte värdt. — Oskar knöt sin seniga näfve, hvars tyngd var för väl känd att ej ingifva fruktan. — Ä' de' någe' annat då?

— Jaa folk pratar. De' gör di alltid för rexten. — Ersson såg skyggt mot utgångsdörren, som om han önskat sig långt derifrån, och började brydd fumla med sin pipa.

— Försök inte krumbukta, återtog Oskar, som märkt hans blickar — utan sjung ut bara! Löper en karl me' skvaller å talar öfverord, så får han också stå för'et, annars så . . . Jätten brusade upp och stampade hårdt i golfvet.

Arrendatorn visste hvad denna ofullbordade hotelse innebar och skrek.

— Jesses, Oskar tänker väl inte slå mej häller!

— Jo jädrar anfäkta stoppar ja' inte igen din syndiga trut, om du inte säjer hva' du vet, å de' på fläcken ändå.

— Ja de' känner ju lite hvar, att Mörken blifvit som barn i huset i Storgål'n. Han går där ut å in dagligen, å när en karl så ofta springer i ett hus, där de' finns två giftasvuxna flickor, då vet en ju hva' de' betyder.

— Jaså ingenting annat. — Oskar skrattade bullersamt och hans vrede försvann lika hastigt som den uppstått. — Ja ja, han går dit, de' vet en nog, men de' kan lika gärna vara för Marias skull som för Annas.

— De' kan de', sade Ersson glad öfver den vändning samtalet tagit, men så trodde han, att ett allt för hastigt medgifvande skulle väcka jättens misstro och tillade illparigt. — Kanske du vill ha Mörken te svåger, Oskar?

— Nej tvi för fasingen! — Se der kommer mor, drick ni en klunk å var glada, i morron går ja' te Storgål'n å talar me' Anna på rama allvaret.

— Först ska' du exercera andra klassen, sade fadern — tids nog hinner vi tänka på den saken sedan.

— Hå hå, bättre lite för tidigt än någe' för sent å . . . å . . . nog för ja' tror på Anna de' känner ja' att ja' kan göra, men ingen vet ändå, hvar haren har sin gång.

— Du pratar, inföll modern med ett tvunget leende.

— Kan väl så tyckas, men nu vill ja' veta, hva' ja' har att rätta mej efter å därmed jämt.

Föräldrarne visste, hur envis och självrådig sonen var, och gjorde inga invändningar, det hade endast varit förspilld möda, de läto ämnet falla. Karl Persson vinkade åt Ersson att taga för sig af trakteringen, men denne svarade med ett misslyckadt försök att skämta:

— Nä tack Karl Pers'! Ja' kan ju få ha toddyn att fordra te' en ann' gång, klockan ä' redan mycke' å . . . å . . . rent ut — käringen min kältar alltid om nattsöl å . . . Adjö å tack för mej!

— Adjö! svarade Karl Persson kort utan att förnya sin inbjudning.

Hans hustru betraktade förvånad de bägge männen.

— Hva' nu då, sade hon — är I onda på hvarann'?

— Nää inte ja' 'teminstingen, försäkrade Ersson raskt.

— Ska han inte dricka då?

— Nä de' får väl vara för den här gången, en ä' inte alltid upplagd, ska' ja' säja. Go' kväll, frua! Go' kväll, Oskar! — Ersson skakade hand med dem bägge och gick dröjande mot dörren. På tröskeln stannade han och sade. — Go' kväll, Karl Pers'!

— Go' kväll själf! ljöd det buttert från Karl Persson.

Arrendatorn bockade sig ovigt och gick, medan Oskar godmodigt skrattade åt hans förlägna min och faderns oväntade tvärhet.

— Ska du gå te Storgål'n i morron? frågade Karl Persson, då dörren slutit sig efter den gående.

— De' har ja' redan sagt en gång.

— Jaså, tycker du de' ä' passligt af dej att inte fråga om lof först?

— Hå hå, ja' tror I ä' på dåligt humör i kväll far! För rexten ä' ja' myndig å gör som ja' vill.

— Oskar, Oskar! varnade modern.

— Ja hva' ä' de' nu om?

— Gör som du vill, sade fadern mulet — nu går ja' å lägger mej. — Han slungade pipan på bordet, så att askan föll ut och fläckade duken, och gick ruskande sitt hufvud in i sängkammaren.

— Hva' talte far å Ersson om? frågade modern, så snart den förre lämnat rummet.

— Mörken va' ute å åkte igen. I vet väl, mor, att far alltid blir arg, när talet faller på den karlen.

— Jaså. — Hon sysslade en stund med glasen på brickan. — Jaså om Mörken. Ja, från de' hållet kommer intet godt, de' känner ja' på mej. Gå å lägg dej du me' Oskar, i morron ha vi en bråd dag.

— Ja helst för mej. — Oskar tog båda piporna, rensade dem omsorgsfullt och gick sedan mot sitt rum, men plötligt vände han om och kom fram till modern. — Hör I mor, sade han och lade sina stora händer på hennes axlar seende henne rätt in i ögonen — kan en inte lita på Anna?

— De' tror ja' väl, gossen min.

— Tror, tror, upprepade han missnöjd. — De ä' nog godt å' väl, men vet I de inte, mor?

— En ung flickas sinne ä' som snön i April.

— Säj inte så, mor, I vet, att de' alltid varit bra mellan Anna å mej å . . . Han sökte efter

ord för att lägga sina känslor i dagen, men tungan svek jätten, tala var icke hans starka sida. — Jo du, mor, du . , . du . . ., sade han och strök smekande om än något hårdhändt hennes armar, men strax därpå blygdes han för sin visade blödighet; det ligger ej i bondens natur att bära sina känslor till torgs äfven för sina närmaste. Oskar gjorde helt om, nickade öfver axeln ett kort god natt och lämnade salen.

— God natt, gossen min! sade modern blidt och strök bort någonting fuktigt ur ena ögonvrån. Sedan satte hon sig vid bordet, stödde pannan mot händerna och tänkte. De här sista tre månaderna hade varit stormiga! Karl Perssons lynne var svårare än vanligt, och ofta brusade han upp utan anledning, skrek och svor åt drängen och vårdslösade kreaturen, om hvilka han fordom varit så rädd. Och så kom det här med sonen, hvars häftighet blifvit ett ordspråk i trakten. *Hon* visste nog, hur from och god Oskar i grund och botten var, blott han ej blef retad. Alla stötestenar hade hon genom sitt förutseende lyckats plocka bort från hans väg, men nu satt hon för första gången rådlös och förbryllad inför en svårighet, som syntes henne större än alla andra. — Kanhända är det Herrans vilja, att vi skola pröfvas, tänkte hon ödmjukt. — Nå är blott Anna sin ungdomsvän trogen, så fins ju ingen fara mer. — Hon reste sig raskt, grubbel var ej hennes sak, ställde de obegagnade glasen i ett skåp, lade teskedarne på sin plats och gick in till mannen efter att hafva släckt lampan.

— I talade om Mörken, hörde ja', yttrade hon med tillgjord liknöjdhet.

— Talas de' månne om annat nu för tiden? brummade Karl Persson, som redan låg.

— Hva' sa' Ersson? fortsatte hon utan att låtsa om hans vresiga tonfall.

— Dumheter, förstås. Han ville reta Oskar.

— De' ä' Gud nåde oss inte svårt. — Annars ingenting?

— Nää. — Ska' du inte lägga dej?

— Jo. — Hon klädde tigande af sig, blåste ut lampan och kröp ned i sängen. Men halfva natten låg hon vaken, medan mannen snarkade bredvid henne, och stirrade ut i mörkret. — Hvad var det som skulle hända? frågade hon sig oupphörligt, ty att något skulle hända, det kände hon på den sällsamma oro, som skakade hennes härdade kropp.

V.

Mörks väderkorn svek honom ej, då han trodde sig märka en smygande fiendskap från flera håll. Hans blanka ögon spejade i alla vinklar och vrår, hans korta näsa vädrade öfverallt, i stugorna och bakom hvarje hörn tassade hans långa, böjliga gestalt fram och afbröt samtalen med en min, som hade han velat bedja om ursäkt för sitt störande. Han såg snart, att männens motvilja mer berodde på deras förakt för allt vekt och mjukt samt deras sega misstro mot allt nytt, och den upptäckten lugnade honom något. Kvinnorna kommo däremot flocktals till hans andaktsstunder, och en gång, när han på försök utlyst en sammankomst till en hvardagsförmiddag, lämnade nitton husmödrar sina sysslor och infunno sig för att lyssna till hans utläggning af skrifterna. Alla förebråelser mottogos sedan med det oföränderliga svaret, att man mer måste lyda Gud än människor.

Mörk gnuggade händerna. Allt gick honom väl, som det naturligtvis måste gå en guds sanne tjenare, och kvinnornas ögon hängde vid hans

läppar, öfver hvilka hotelser om straff och död flödade. Han hade funnit sättet att skaka upp dessa tröga, dåsiga själar och han vek ej en tum från den inslagna vägen, ty hvad han och Gud vunnit, det ville de äfven behålla. Men männen voro sorgligt hårdnackade och mötte hans öfvertalningsförsök med trotsig och hänsynslös motvilja. De läto icke böja sina styfva nackar, men — herren hjälper underbart de sina, han sände en härjande nervfeber, som slog barnen och straffade föräldrarne.

Det förhöll sig verkligen så, som arrendatorn i Mellangården hade sagt: nervfebern, som hela augusti månad grasserat utefter kustlandet ända från Stockholm till Gefle, gaf otron och lojheten en hård stöt. Provinsialläkaren, som dag och natt flackade af och an i sitt vidsträckta distrikt, hann på långt när ej att sköta alla, och flera barn dogo synnerligast i Brosättra.

Hvarje tisdags- och fredagsafton syntes numera på landsvägen en skara sorgklädda människor vid sextiden kommande söderifrån. Vid skolhuset stannade de i en klunga, tills Mörk anlände från motsatt håll, då flögo hattarne från männens hufvuden och kvinnorna nego. Det var Brosättraborna, som hos himlen sökte tröst öfver sina jordiska förluster, och Mörk log blidt, skakade hand med männen och talade tröstens ord till de snyftande mödrarna.

Detta exempel verkade som en elektrisk stöt genom hela Tvärmora. Hustrur och flickor skyndade ned till skolhusgrinden för att hälsa på sina släktingar och bekanta från den närbelägna byn, och sedan de hunnit så långt, följde de med in i skolsalen, gråto med de andra öfver sin syndfullhet och gingo slutligen hem genomträngda af ett oklart begär efter frälsning och nåd.

Och hur förunderligt väl herren styrer märktes blott därpå, att ej mer än fyra barn dogo i Tvärmora. Att provinsialläkaren, som skaffat sig en assistent, kunde hafva någon del däri, föll ingen in. Herren, som är en stark hämnare och straffar fädrens missgärningar inpå barnen allt intill tredje och fjärde led, hade visat sig nåderik och skonade de obotfärdige för de botfärdiges skull.

Ett djupt intryck hade de tre barnen i Lilletorpet dock gjort på Mörk. De dogo alla under hans händer, slocknade som ljus, dem en vilja starkare än hans blåst ut. Ovanligt tyst och sluten hade han varit några dagar efter deras frånfälle. Därpå skref han till förbundets styrelse och bad om några kronor till begrafningshjälp åt modern. Herrarne i styrelsen sände honom tjugu kronor, ty äfven den inre missionen bör uppmuntras, och när det kungjordes att Mörk bekostat deras begrafning, kommo flickorna från Storgården för första gången på en af hans bibelförklaringar.

Det blef en stor seger för den goda saken, ty ensamt deras närvaro var lika mycket värd som alla de andras. Den aftonen öfverträffade också Mörk sig själf, och till sin glädje såg han, att de med tårar i ögonen begåfvo sig på hemvägen. De hade gråtit, då visste han att de snart skulle komma igen.

En annan framgång blef madam Erssons omvändelse. Arrendatorn i Mellangården var vid Mörks ankomst till Tvärmora blåbandist, och det lilla märket på hans rockuppslag gaf honom ett visst anseende, men nu var han ej längre goodtemplare. Hvarför han slitit bort bandet och börjat dricka igen, förstod Mörk ej, men den simpla, nötta tygremsen med sin afbildning af jordklotet hade verkat irriterande på predikanten; han såg

ej gärna i sin närhet något, som var egnadt att från honom draga bort den uppmärksamhet, hvarpå han uteslutande gjorde anspråk. Att hustruns starka tro stod i något förhållande till mannens rusdrycksbegär föll ingen in.

Mörks största seger vanns dock, när han trots presterskapets och skollärarens förenade motstånd fick skolsalen upplåten åt sig. Striden var hårdnackad och kostade Mörk mer än en förödmjukelse, men det blef annorlunda, så snart styrelsen hunnit skrifva till — — — ja till hvem, det visste Mörk ej, men skolläraren kallade det förargad påtryckning från högre ort. Mörk log och strök sitt vackra skägg, han kände styrelsens försänkningar — och nu disponerade han hvarje eftermiddag lika oinskränkt öfver skolsalen som magister Blom om förmiddagen.

Men äfven motgångar funnos, fula, svarta fläckar, vid hvilka han ej gärna lät blicken dröja kvar.

Knappt femtio steg från Per Olssons hem låg handelsboden. Den tjocke Johansson, hos hvilken alla sammanträffade, eggade upp de tveksamme, gycklade öfver »Mörkens ufvar», ett namn, som han i en glad stund hittat på och ofta, allt för ofta använde, och till slut bjöd han på bränvin, då ingenting annat hjälpte. Genom madam Olsson, hvars kännedom om allt, som tilldrog sig i byn och trakten däromkring, var häpnadsväckande, hade Mörk fått veta, hur de svuro öfver honom inne i bodkammaren, att Johansson hindrade sin hustru att besöka de troendes möten jämte mycket annat. Mörk var alls icke rädd för Johanssons brutala illvilja, men det plågade honom att stöta på ett dylikt motstånd, hvars yttringar

till och med voro väl starka för hans allt annat än finkänsliga natur.

Dessutom mötte han ibland Karl Persson i Nedergården. Ett illparigt leende och beskyddande nick var allt hvad Mörk förmådde aftvinga den kutryggige, senige bonden. Predikanten begrep ej denne inbundne, tväre man, som aldrig yppade sina tankar utan omsorgsfullt dolde dem äfven för sina närmaste. Stolt öfver sin egen rikedom och släktskapen med Storgårdens ägare, gick Karl Persson trygg och tvärsäker sin egen väg och på hvar sin sida om honom stodo hustrun och sonen, de enda människor, för hvilka Mörk hyste någonting mer än blott motvilja; han fruktade dem bägge utan att veta hvarför.

De togo aldrig notis om honom, besvarade knapphändigt hans inställsamma hälsningar och låtsade aldrig höra hans menande hostningar, inledningen till ett samtal, hvarefter han längtade. Rak i ryggen, lugn i sin matronavärdighet, som hon uppbar på ett aktningsbjudande sätt, skred Karl Perssons hustru uppför bygatan, nickade till höger och vänster åt barnen, hvilka stannade midt i sina lekar, tills hon gått förbi, medan de knappt sågo Mörk, som å Guds vägnar fordrade detsamma, som man frivilligt gaf henne. Med sitt rika, gula hår, där åldern ännu icke lyckats fläta in några grå strån, sitt vinnande uppträdande och sitt bestämda sätt var hon en makt, som utan att begära det delade och minskade den vördnad, som Mörk hoppats skola tillfalla honom ensam.

Och så sonen, hvars ofantliga styrka man allmänt fruktade. Med sitt naiva, självbelåtna skratt, sin hänsynslöshet och sina barnsliga påståenden, hvilka han städse var beredd att försvara med knytnäfvarne, ingaf Oskar en respekt, från hvilken

icke ens Mörk förmådde frigöra sig. Han var ej rädd för egen del, men han fruktade en sammanstötning med jätten, hvars stridslystnad och vilda upptåg utgjorde byns tacksammaste samtalsämnen, ty han ville ej sätta den framtid han eftersträfvade på spel och undvek ängsligt allt, som kunde göra den mindre säker.

De där tre personerna stodo alla i ett eller annat afseende öfver honom. De voro af en bättre materia än han och de andra, det tillstod Mörk för sig själf, men just det ville han ej förlåta dem. Mot allt, som stod högre än han, hyste han sedan gammalt ett ingrodt hat, och de . . . de voro högt uppe på den stege, vid hvars nedersta pinne han stod, beredd att när som hälst taga ett vågadt språng uppåt.

Och till slut hade han den förargliga historien med bönderna i Åsen mot sig.

Något mer än en fjärdedels mil västerut från Tvärmora låg byn Åsen. Genom småskogen slingrade sig en gropig, illa underhållen körväg och den beträdde Mörk en dag för att sprida sanningens ljus bland de råa människorna där uppe. Per Olsson hade varnat honom därför, bönderna i Åsen voro illa anskrifna till och med hos sina närmaste grannar i Tvärmora, men Mörk ville slå ett stort slag och göra sig bemärkt; han begaf sig modigt på väg.

På en långsträckt sandås, som gifvit byn sitt namn, reste sig sex omålade trähus omgifna af ladugårdarne och uthusen. Det låg någonting vildt och ödsligt öfver näjden, där de små åkertegarne voro inkilade mellan hagar och stenrösen.

Mörk stannade ofrivilligt på den halfmurkna bron öfver bäcken, som under honom letade sig

fram mellan tufvor och kullar, men han fortsatte snart mot byn.

Ett regn af sura grankottar och småsten flög oväntadt emot honom, och en svärm halfnakna, brunstekta bytingar sprungo hurrande upp bakom ett kullfallet träd och mottogo honom med nya salfvor. Mörk stannade öfverraskad. Något dylikt hade han icke väntat, fastän Per Olsson beredt honom på nästan hvad som hälst. En kort stund stod han orörlig, sedan vek han upp kragen till öronen, drog ned hatten i pannan och gick vidare med sammanbitna tänder, blek af vrede.

Det fanns litet af de första kristna martyrernas hänförelse i Mörk, men det var också en ofantlig skillnad mellan dem och honom. Hvad de gjorde af svärmisk hängifvenhet för sin nya tro, fullföljde han af bevekelsegrunder, hvilkas innebörd han knappast kände. Han tvingade sig att svälja vreden och ilade tigande förbi den larmande barnskaran, som ej brydde sig om att fortsätta anfallet, då den främmande knappt tycktes märka dem.

I byn mottogs Mörk icke. Alla dörrar voro stängda och ingen af dem öppnades trots hans ihärdiga bultningar. Han gick från stuga till stuga med samma resultat, tydligen följde alla en på förhand träffad öfverenskommelse. Mörk stod handfallen, redan ångrande sin onyttiga färd. Men så kommo nya tankar, han kände sig med ens så hjälplöst liten och obetydlig, han blef rädd för världens ondska, som var så stor och öfverväldigande, medan han själf ej förmådde något däremot. Hans knän sviktade, slapp och viljelös vände han om och gick tillbaka mot skogen.

Vid bron susade åter grankottarne kring honom. Ett par träffade hans hufvud och en rispade hål

på högra örat, så att några bloddroppar trängde fram och fläckade rockkragen. Mörk såg bedjande mot himlen, men sänkte hastigt blicken och knöt rasande näfven mot den genstöriga byn, som på ett sådant sätt sköt den erbjudna nåden ifrån sig.

Ett par dagar efter denna händelse var han dyster och nedslagen, gick ur vägen för alla och sade sig vara sjuk. Instängd på sin kammare satt han och grubblade öfver sin oförmåga att tvinga sanningen i de motsträfvige. Han greps af ett begär efter upprättelse, blef bitter och människofientlig, snäste madam Olsson och kallade mannen en stackare. Han fann det till och med skamligt af gud att på sådant sätt lämna honom utan hjälp i den afgörande stunden. Men knappt hade denna tanke dykt upp i hans hjärna, förrän han blygdes däröfver. En reaktion inträffade snart, hans nedslagenhet vek för ett simpelt begär att hämnas och hans bibelförklaringar blefvo ännu mer dystra och nedslående. De snyftande kvinnornas tårar blefvo balsam på hans svidande sår, smekte hans egenkärlek och gåfvo honom styrka att fortsätta.

Johansson sörjde naturligtvis för att historien om Mörks mottagande i Åsen blef känd.

Med ett mildt förlåtande leende åhörde Mörk madam Olssons utläggningar af handelsmannens nya text, och han suckade djupt öfver människornas ondska, medan en plan till den besvärlige motståndarens krossande mognade inom honom. Genom några halfva antydningar, hvilka madamen begärligt snappade upp, lät han henne förstå, att de troende, som numera utgjorde närmare hälften af traktens befolkning, borde skaffa sig en egen handelsbod. Både Per Olsson och hans hustru hade lidit allt

för mycket af Johanssons elakheter för att ej med glädje omfatta ett dylikt förslag, men hvarifrån skulle pängar tagas därtill? Öfverlägset såg Mörk på dem för att sedan rikta ögonen mot höjden, och de förstodo honom genast, herren är en stark hjälpare.

Mörk lät dem behålla sin för hans planer nyttiga tro, men i hemlighet hoppades han på förbundet. I värsta fall fick han väl vända sig till Lundberg, där hade han åtminstome mycket att säga.

Hvar gång Mörk tänkte på vännerna i Storgården drog en blodröd rodnad öfver hans ansikte, han liksom blygdes öfver någonting, men denna rodnad försvann snart, tillfredsställelsen öfver att veta sig närmare ett länge åtrådt mål trängde undan hvarje annan känsla.

Mörk blef allt nöjdare ju oftare han fördjupade sig i dessa angenäma minnen. Den vördnadsfulla skygghet, hvarmed han först betraktade Storgården utan att våga beträda dess mark, stod nu för hans sinne som en barnslighet, en nära nog oförlåtlig dumhet. Men oaktadt sina föresatser lyckades han ej på en hel månad förjaga denna skygghet, han var och förblef fattiglappen Mörk, medan Karl Lundberg stor och väldig tronade inom de utvaldes gyllenes cirkel.

Först när Storgårdsmamsellerna — som det anstår en belefvad man kallade han dem alltid så — med röda ögon gått från hans bibelförklaring, infann sig den gamla segervissheten. Redan följande dag stod han bugande i Storgårdens sal och såg sig forskande omkring.

Ingenting af det han fruktat mötte honom här. Det rum, hvari han blifvit införd, föreföll visserligen större än de andra stugornas salar, men det

var lågt i tak och mellan golftiljorna gapade stora, svarta springor. Hvita, nystärkta gardiner hängde för fönstren och en tynande murgrönsranka slingrade sig utefter ena långväggen. Pianot ingaf honom en viss respekt, det var något nytt, och för de virkade antimacasserna på soffkarmen kände han sig generad, de voro häller icke vanliga. Stolarnes mjuka stoppning samt deras hvit- och rödrandiga öfverdrag narrade honom att känna sig för med händerna, innan han tog plats, och en modern glimmerkamin, tronande framför kakelugnen, väckte hans misstro. Men i stort sedt företedde Storgårdens sal ingenting märkvärdigt, och det verkade lugnande på honom. En doft af fuktig snygghet slog emot den inträdande, det var svalt och kyligt i rummet men likväl hemtrefligt.

Mörk kände, att han skulle trifvas utmärkt i en sådan omgifning, så fort han hunnit vänja sig därvid, och länge skulle det ej dröjt, innan han gjort det. Hit hörde han, till dessa menniskor, som lefde i denna stela, gedigna ordning utan matos och tobaksrök. Den obehagliga blygheten försvann på två minuter, hans näsborrar vidgade sig liksom för att på förlag supa in så mycket som möjligt af den tunna, rena luften, och med obesvärad säkerhet tog han plats och började samtalet.

Där framför honom satt ägaren till all denna härlighet, en blek, lungsiktig gubbe, som hostade och spottade mellan hvar mening. Det fans ingenting afskräckande i Karl Lundbergs anletsdrag, där en farlig sjukdom gräft djupa fåror, hvilka slingrade sig kring hvarandra som ett nätverk. Hans röst var tunn och gäll med spröd klang och utan inre resonansbotten. Tankarne fogade

sig blott långsamt till ett helt, och orden flöto trögt utan öfvertygelse och värme.

Mörk däremot talade lifligt och klart, njöt af att höra sin egen starka stämma, som han utan att rätt veta hvarför särskildt vid detta tillfälle bemödade sig att göra vackrare än vanligt.

De fördjupade sig i en på smådetaljer rik diskussion om landtbruk och kreatursskötsel, de bägge ämnen, som mest intresserade Karl Lundberg. Utaf Mörks häftiga omvändelsenit fanns ingenting kvar, han fogade sig villigt efter den andres egenheter och gaf honom rätt i allt utan undantag.

Sjuklingen var tacksam därför; han behöfde någon att samtala med och Mörk hade många skäl att från början ställa sig på god fot med honom. Efter en halftimmes förlopp pratade de också som ett par gamla vänner.

Predikanten gjorde ett godt intryck på Karl Lundberg. Han, arbetsmyran, som trälat och sparat ihop en stor förmögenhet och därefter slagit sig i ro, greps stundom af ett behof efter någon, med hvilken han kunde få utbyta tankar, och här fanns en sådan. Bönderna i byn hade dels ej tid eller ville dels ej vara tåliga åhörare till en man, hvars i sjelfva verket små, skrumpna idéer föreföllo dem alldeles för djärfva. I sin omedvetna konservatism fasthåller den svenske bonden envist vid allt gammalt och skjuter förskräckt undan hvarje opröfvad nyhet. Karl Lundberg var i grund och botten så lik dem som det ena blåbäret det andra, men af sin sjukdom bunden vid länstolen läste han kritiklöst allt, som föll i hans händer, snappade här och där upp en föråldrad nyhet och talade sedan gärna därom. Dessa obetydligheter skrämde hans grannar mest, därför att de ej voro

i stånd att förstå dem, och ställde honom ensam.

Mörk berördes angenämt af den sjuke gubbens blida pratsamhet. Han log åt sin omotiverade rädsla och lofvade oombedd att snart förnya sitt besök.

Två dagar efteråt infann han sig åter, pratade som vanligt och gick nöjd med sig själf och alla andra.

Sedan blefvo visiterna i Storgården både tätare och längre. Han deltog stundom i familjens måltider, talade ofta med döttrarne och ansågs redan för en verklig vän, så mycket mer som han alltid försummade dem för fadern.

Till sin förvåning märkte han, att han aldrig talade om religiösa ämnen i deras närvaro. Hur ofta han än föresatte sig att göra det, ty sådant var ju hans plikt, togo orden och tankarne ständigt en annan riktning och blefvo världsliga eller alldagliga. Det var som om en inre röst förbjudit honom att störa den lugna fridfullheten i sjukrummet, och hans lust att gå bröstgänges till väga mot de ljumme och likgiltige dog tigande och obemärkt.

Äfven hans bibelförklaringar voro en tid mindre hårda och hjärtlösa. Svafvelpölarnes lågor lyste ej så blåa, medan himlen betänkligt inkränktade på helvetets gebit. Hans åhörare gräto ej längre utan sutto kalla och oberörda på de små skolbänkarne, ja de började redan uteblifva, då de ej mer jäktades af sin hufvudlösa skräck för de eviga straffen.

— Han predikar inte så bra som förut, sade madam Olsson oväntadt en kväll och mannen instämde suckande.

Mörk vaknade med ens ur sitt dåsiga välbefinnande. Han insåg genast, att alla dessa lättrörda själar måste piskas med brännässlor och skorpioner för att lydigt blifva kvar. Den korta hvilotid han lämnat dem ändades hastigt, och från den ena ytterligheten öfvergick han till den andra, och nu rusade de hoptals till igen samt läto sig pinas eller pinade sig själfva.

Sporrad af detta beslöt Mörk att ej lämna Karl Lundberg någon frist vidare. Han stod ej till svars för sitt eget samvete, derest han längre åsidosatte den plikten, och full af nit begaf han sig en förmiddag till Storgården för att börja omvändelseverket.

Nedanför trappan höll en droska, som han ej kände igen. På de blanka beslagen och de nya seldonen såg Mörk genast, att det var en herrskapsvagn. Han stannade rädd och obeslutsam, funderande på att vända om. Han tyckte ej om herrskapen; de ägde en hel mängd egenskaper, som han saknade. De höjde på axlarne åt honom och hans likar, och hvad värre var, de läste böcker, ur hvilka de hämtade skäl och bevis, som han ej förmådde gendrifva. Ofta hade han velat läsa för att ej stå för långt efter dem, men när skulle han haft tid att inhämta kunskaper?

Mörk stod tvekande en lång stund, men så kastade han hufvudet beslutsamt bakåt, gick uppför de tre trappstegen, öppnade salsdörren och trädde in.

I sin hvilostol halflåg Karl Lundberg med ett lidande uttryck öfver sina bleka drag. Kring hans ben var en filt svept, och luften i rummet föreföll obehagligt instängd och tung. Mörk förstod, att något händt, och stannade ett ögonblick på tröskeln.

Bredvid hemmansegaren satt en jovialisk herre, som endast andades välvilja, och höll den sjukes ena hand i sin, medan han lät ögonen följa sekundvisaren på sitt ur.

— Doktorn, tänkte Mörk och helsade tyst. Han ångrade sin hitkomst, ty den lille gemytlige provinsialläkaren hade en skarp tunga och var känd för att ej skona någon, i synnerhet då han satt bredvid en patient.

— Hvem söks? frågade han också snäsigt, så fort dörren öppnades, förargad öfver att behöfva räkna om pulsslagen på nytt.

— En lidande broder, svarade Mörk lugnt och lämnade sin plats för att ställa sig midt emot honom.

Karl Lundberg nickade matt och lät honom fatta sin lediga hand, som Mörk aktade sig att släppa.

— Seså, gå ur vägen! fortsatte läkaren kort — här ä' de' jag, som svarar för allt.

— Herren din gud ä' en stark hjälpare, säger skriften, hvilken som förtröstar uppå honom skall det väl gå intill ändan. — Mörk kände sig helt hastigt stridslysten och djärf. Doktorn och han hade redan en gång förut drabbat samman vid ett sjukläger och Mörk hade ett blodigt nederlag att hämnas.

Läkaren å sin sida kände en en dof förbittring jäsa inom sig mot kolportören, hvars skuld han ansåg det vara, att enkan i Lilltorpet ej sökt läkarehjälp för sina sjuka barn.

— Den tid, då gud fader egenhändigt botade lungsotspatienter, ä' längesedan förbi, utbrast doktorn hetlefradt. — För tusan karl, ni vill väl inte ställa till obehagligheter här också.

— Förtröster uppå mig, säger herren, jag skall icke svika eder.

— Håll munnen, bibelparasit där! — Doktorns tålamod var slut, och eldröd i ansiktet började han efter slutad konsultation plocka ihop sina instrument. — Se här, vände han sig till den sjuke — jag ska' skicka en mixtur från apoteket med första bud hit ned. Tag fyra matskedar om dagen däraf å för en hög diet. Kom noga ihåg, hvad jag sagt om rummets vädring! Sedan ska' vi tänka på sanatoriet, fjorton dagar ä' väl nog för Lundberg att ställa i ordning här hemma, därpå bör han resa ju förr dess hellre.

— Resa, sade Mörk frågande — hvart då?

— Till ett sanatorium hörde ni ju, snäste doktorn. — Högra lungan ä' totalt förstörd.

— Gud ä' öfverallt. Den, som vill finna honom, behöfver icke resa.

— Lägg er aldrig i det ni inte begriper, det råder jag er till!

I stället för att svara på detta häftiga utfall knäppte Mörk fromt ihop händerna och bad en tyst bön för den sjukes snara tillfrisknande.

Doktorn stötte förbittrad fram några otydliga ord, rafsade åt sig sina tillhörigheter och rusade på dörren med löfte att snart komma igen.

Triumferande åsåg Mörk hans brådskande affärd, som bra mycket liknade en flykt, och återtog därefter vänd till den sjuke:

— Den lede frestaren uppträder på mångahanda sätt å under flera olika förklädnader. Han går städse omkring å söker ho han uppsluka månde. Ett af hans vanligaste knep ä' att sända en jordisk läkare till de lidande människobarnen för att draga deras tankar från den gode guden, som med ett enda ord kan hela både kropp å själ. Sanner-

ligen, sannerligen säger ja' dig, dyre broder, besinna i tid hvad din frid tillhörer å höj ögonen från gruset till himmelen, ty all god gåfva kommer ofvanifrån.

Karl Lundberg vinkade åt honom att tiga, men Mörk fortsatte med stigande hänförelse. Här fanns en själ att vinna undan den eviga elden, och han bad varmt och innerligt på ett sätt, som gjorde ett djupt intryck. Sjuklingen våndades, men den andres flödande ordström sinade ej ut, knappt stannande en sekund för att hämta anden öste Mörk böner, hotelser och varningar öfver honom.

När han slutligen tystnade, låg Karl Lundberg likblek och rädd framför honom och gaf med en undergifven min tillkänna, att han lät göra hvad som hälst med sig. Dessutom glimmade en svag förhoppning på en tänkbar förbättring genom bön och handpåläggning bakom patientens nedslagenhet, ty för gud var ju ingenting omöjligt.

Efter två timmars predikande, hvarunder han öfverträffat sig själf, hade Mörk segrat fullständigt, ryckt sjuklingen med sig och böjt hans vilja för alltid.

Karl Lundberg var nöjd med denna utgång. Han tyckte sig hvila tryggare i guds faders och Mörks starka händer, och om det ej gjorde någon nytta att tro, så inte skadade det heller. För öfrigt fanns ju alltid doktorns medicin att tillgå, och i smyg tog han in däraf några dagar. Mörk upptäckte dock snart hans dubbelhet, krossade medikamentsflaskorna och förbjöd allt dylikt djäfvulstyg. Lundberg protesterade ej. Hans energi hade sjukdomen brutit, resten däraf utplånade Mörk med sin fanatiska hänsynslöshet. Numera vistades han dagligen i Storgården, kom och gick

efter eget godtfinnande och fordrade lydnad af alla, därför att husbonden följde hans minsta vink. De unga flickornas tviflande motstånd kufvades af hans exalterade vilja och — märkligt nog blef den sjuke småningom bättre.

Underverket basunades ut och allas ögon riktades uppåt mot den, som gaf och tog ensamt i sitt namn. Ingen af den okunniga omgifningen förstod, att Mörk lyckats ingifva lungsotspatienten det förtroende, som var nödvändigt äfven för ett skenbart tillfrisknande, och utom detta stod faktum orubbligt kvar: Karl Lundberg sade sig vara friskare än någonsin på ett helt år.

Denna lyckade kur stadgade Mörks öfvervikt och gjorde honom själf stark. Svärmiskt blickade de unga flickorna upp till den man, som med sitt ord och sina händer åstadkommit mer än doktorns samtliga ordinationer, och Karl Lundberg kunde ej längre undvara Mörk, ty uteblef predikanten en enda dag, kände sig den sjuke genast sämre.

I Storgården firades ibland enskilda andaktsstunder, till hvilka på Mörks begäran några få utvalde inbjödos. Att Per Olsson fans bland dessa förargade Lundberg, men han vågade ej göra några invändningar af fruktan att misshaga Mörk. Han låg tyst med slutna ögon och sammanknäppta händer i sin hvilostol och lyssnade på predikanten, som sedan Maria spelat en inledningspsalm på pianot, lugnt och värdigt talade om himlarnes glädje, af hvilken gud fader godhetsfullt delade med sig åt alla trogna, således först och främst åt dem.

En kort tid hade Mörk lyckats göra sig fri från alla sina egennyttiga beräkningar — han hade haft annat att tänka på — men snart kommo de igen med fördubblad styrka. Det sätt,

hvarpå han gjort sig oumbärlig för Karl Lundberg och dennes döttrar, tog han för en fingervisning från höjden, och ju närmare han nådde de tres inre, dästo säkrare blef han på sin sak. Herren själf var nu som alltid med honom. Så fort Mörk blifvit säkert öfvertygad om detta, knöt han flitigt maskorna i sitt nät. Svårt var det ej häller att gå framåt på en väg, där hindren föllo bort utan hans åtgörande.

I sina drömmar såg han sig redan som Storgårdens ägare och började göra vidlyftiga beräkningar öfver de ändringar, som först borde vidtagas i jordens skötsel. Stundom gaf han liksom i förbigående Karl Lundberg en vink om det eller det och erhöll genom en matt nick husbondens tillåtelse att i hans namn äfven utföra det. Drängarne lydde utan knot hans tillsägelser, de tycktes redan anse honom för gårdens verklige herre. Mörks egenkärlek smickrades däraf, hans uppträdande blef myndigare och mer befallande, han ändrade på eget bevåg, och Karl Lundberg nickade fortfarande bifall, rädd att stöta sig med den man, i hvars händer hans långsamt skeende förbättring låg. Men längst inne i sjuklingens ögonvrår trodde Mörk sig ibland märka ett slugt uttryck, hvars betydelse han både anade och fruktade.

På sista tiden spred sig i byn ett rykte, att predikanten friade till en af Storgårdsflickorna. Mörk log åt pratet men gjorde ingenting för att stäfja det, tvärtom lät han madam Olsson förstå, att man ej gissat så galet. Hvilken af de bägge flickorna han utsett till sin blifvande brud, visste likväl ingen utaf det enkla skälet, att han ännu ej bestämt sig.

I Marias ögon, som svärmiskt hängde vid hans läppar, trodde han sig läsa, hvad han knappt vågat drömma för tre månader sedan, men han var numera ej densamme som då. Redan segerviss och öfvermodig stod han tvekande vid en skiljeväg, rädd att fatta ett öfveriladt beslut. Klokheten bjöd honom väl att taga det säkra för det osäkra och närma sig den äldre systern, men Annas leende ansikte, omgifvet af ett ostyrigt virrvarr gulbruna hårslingor, tjusade honom med en sällsam förtrollning. Hennes käcka, friska skratt var någonting nytt för hans öron, hittills endast vana vid böner och suckar, det låg något oemotståndligt bedårande däri, och dessutom var hon ju betydligt vackrare än systern, hvars kantiga figur och stela sätt saknade allt, hvad Anna fått på sin lott. Mörk jämförde dem med hvarandra och fann Maria ful. Innan han själf visste hur det gått till, lutade den vågskål, på hvilken han vägde de båda systrarnas företräden, så starkt åt Annas sida, att den aldrig kunde höja sig mer. Han drog sig helt kort undan från Maria, som ökade sin vänlighet ju mer han visade sin motvilja, och med stigande oro såg hon den man, som först af alla kommit hennes hjerta att klappa fortare, afvisa alla hennes små blyga ömhetsbetygelser.

Okunnig om allt gnolade Anna sina muntra visor i köket och på gården. Ehuru Mörk en gång förklarat hennes glädje stå synden betänkligt nära, förmådde hon ej ändra sitt sätt, och nog skulle den gode guden förlåta henne, så vida hon ej gjorde något ännu värre. För öfrigt upprepade Mörk aldrig sin stränga dom. Ämnade han göra det, var det som om någonting inom honom lagt hinder i vägen därför. Hans hjärta, strängt

och obevekligt mot alla andra, blef som vax inför den unga, gladlynta flickan med sina ljusa lockar och klarblå ögon.

Med äkta kvinlig instikt märkte Anna, att han stälde henne högre än hennes likar, och hon var honom tacksam för denna utmärkelse. Hon tog sig små friheter gent emot honom, var ömsom hjärtlig, ömsom stel och kall, och Mörk lånade sig beredvilligt åt denna lek. Hon lyckades till och med narra honom att draga på munnen någon gång. För Mörk ägde detta nyhetens behag. Lika oerfaren som hon i fråga om hjärteangelägenheter sprang han efter henne, visade sig tafatt artig och försökte komma henne ännu närmare, ty allt detta var dock ingenting att bygga på, det förstod han, men alltid halkade hon undan och vände hvarje allvarlig fråga i skämt. Mörk hölls i ett tillstånd af ständig ovisshet, men med sin nedärfda, bondsluga försiktighet aktade han sig noga att gå för långt. Så snart han ej kände fast mark under föttterna, stannade han genast och väntade. Ty bakom allt låg något vida viktigare än älskogslek; på Karl Lundbergs döttrar berodde hela hans framtid och ofta frågade han sig själf.

— Hvilkendera, hvilkendera?

VI.

I vet väl, att Anna ä' så godt som bortlofvad, sade Maria en dag helt tvärt till predikanten.

De stodo ensamma på förstugubron, Mörk beredd att gå nedåt byn. Han hade nyss genom bön och handpåläggning styrkt den sjuke och tagit afsked, då Maria följt honom ut, en artighet, som hon ytterst sällan visade någon.

— Bortlofvad, upprepade han mjukt och vänligt — hvad menar du därmed, dyra syster i Kristo?

— Att hon ska' gifta sej me' Oskar Karl Pers' i Nedergå'ln. Har I aldrig hört det förr, Mörk? — Hennes röst klingade obehagligt skarp i hans öron, och ögonen, hvilka nu voro mörkare och djupare än vanligt, hängde fast vid hans läppar, som om de väntat något mer än ett par intetsägande ord till svar.

— Jag har hört det, genmälte han lugnt — men män'skan spår å gud rår.

Hon spratt till smärtsamt berörd och ögonen gledo hjälplösa och sökande bort ifrån honom.

— Den saken lär inte gud bry sej stort om, återtog hon och fingrade nervöst på sitt förklädesband.

— Äktenskapen afslutas i himlen, dyra syster.

Marias ögon återfingo hastigt sitt förra oroliga, forskande uttryck och hon kom liksom drifven af en inre makt fram till honom, så nära, att Mörk ofriviligt tog ett steg baklänges.

— Inte alla, sade hon hårdt och tillade gäckande. — Ä' I rädd för mej, tror ja'!

Mörk lade pannan i några stränga veck, innan han svarade.

— Jag ä' ej rädd för någon människa.

— Nå hvarför går I då undan för mej?

— Jag går blott ur vägen, dyra syster. De' ä' opassande att stå hvarandra så nära, som vi två nyss gjorde.

— Jaså. — Hon skrattade gällt och bittert. — I finner de' opassligt att komma mej för när, men syster min ha ha ha . . . Hon afslutade ej sin mening, hon brast plötsligt i gråt och vände honom ryggen utan ett ord till hälsning.

Mörk stod tankfull kvar på sin plats. Han hyste motvilja för allt, som föreföll ofattligt, och här var någonting, som han ej begrep, Marias beteende syntes honom helt enkelt oförklarligt. Att skratta och gråta nästan i samma andedrag, hm! var det verkligen något, som tryckte hennes sinne, så ägde hon ju sin gud, hos honom fanns tröst för allt.

Han skakade flera gånger å rad sitt hufvud och såg ogillande efter henne. Det häftiga utbrottet blef simpelt i hans ögon, och han kände sin motvilja ökas. Ur sina funderingar väcktes han af grindens knarrande. Mörk såg upp och bleknade. Där kom Oskar Persson med händerna

djupt nedstuckna i kavajfickorna, följd af sin mor, som ståtlig och trygg skred uppför sandgången.

Oskar stannade nedanför trappan och mätte predikanten med en föraktfull blick. Han gjorde ingen min af att hälsa utan såg endast en stund stint på Mörk, sedan vände han sig till modern och sade:

— De' va' kanske på tiden, att vi gick' hit.

Hon vinkade åt sonen att tiga och såg på Mörk äfven hon så isande kallt och högdraget, att han kände en rysning ila genom sin kropp.

— Välkomna! stammade predikanten, som ansåg sig böra säga något.

— Nä' säjer han så? Tack då! — Hennes svar kom kort och tvärhugget som ett piskrapp och utan att vidare bevärdiga Mörk med sin uppmärksamhet gick hon förbi honom hållande jättens ena hand i sin.

Mörk stödde sig mot en af de stolpar, som uppburo taket öfver förstugubron. Han upptog deras hårdhet som en svidande förolämpning och kände vreden stiga sig åt hufvudet. Så snart det var sagdt, hade han insett, hvilket ohjälpligt fel, som begåtts, då han, själf en gäst i detta hus, önskat släktingarne välkomna. De hade fått sina misstankar bekräftade, nu stodo han och de oåterkalleligen som fiender midt emot hvarandra. Och någon möjlighet till ett närmande fans ej, det såg han på deras afvisande miner. För öfrigt, ville han väl blifva deras vän? — Nej aldrig, aldrig i evighet! Han visste, hvarför de infunnit sig i sällskap bägge två; det var för att beröfva honom hans lycka, hans framtid.

Det försiggick en stor förvandling där ute på förstugubron. Den skygge, tafatte kolportören, som dag efter dag jämkat med sitt samvete och tvingat

sig själf fram, blef oväntadt en helt annan människa. Han knöt händerna kallt och beslutsamt. De där två, som nyss med föraktfulla fnysningar gått förbi honom, de ansågo sig tillhöra de utvalde, som ägde något och voro något. De ville hafva strid, nåväl han visste ej hvad fruktan var, han tog upp den kastade handsken.

Mörk blef med ens lugn, torkade bort ett par svettdroppar, hvilka den inre kampen pressat fram på hans bultande tinningar, och väntade med korslagda armar. Hans beslut att klifva uppåt, vore det än på tusentals andras bekostnad, var länge sedan fattadt, nu blef det fastare än någonsin, inga blödsinta samvetsbetänkligheter skulle mer afhålla honom därifrån.

Anna måste blifva hans, ty hon var ett lifsvillkor för hans tillvaro. Hur hon blifvit det, förstod han ej, han blef till och med förundrad öfver sitt mod att uttala det. Men det var så, han kände det.

— Godt! tänkte han och strök sig öfver pannan — ensamt den vissheten är ej värd så litet.

Den medfödda girigheten, som han så flitigt bemödadt sig att kväfva och äfven lyckats döda — till en tid — stack åter upp hufvudet frisk och lifskraftig. Mörk mottog honom med öppna armar, den bundsförvandten var ej att förakta, ty nu behöfde han vänner, som äggade och drefvo på. Anna och Storgården, se där de tvänne, för hvilka han ville våga en dust. Tiden var inne för Johannes Mörk att stiga. På förstugubron, medan Oskar fem steg ifrån honom framförde sitt frieri, svor han att lyckas eller gå under.

Men plötsligt kröp han ihop rädd och tvekande. Var det möjligt att vinna seger öfver

dessa hårda sinnen? Han kände deras sega ihärdighet, deras oböjliga envishet . . .

Mörk skrattade gällt och bittert. Fanns det då ingen, som ville hjälpa honom? Kvidande af smärta sjönk han ned på en bänk. Han tyckte sig skåda, hur allt dunstade bort, gled ifrån honom, försvann och han stod ensam — ensam som förut.

Länge varade hans nedslagenhet icke. Mörk var själf en af dessa, som han ämnade bekämpa. Han ägde samma natur som de, samma seghet och . . . och . . . Han rodnade och blickade mot höjden, där molnen delat sig och visade en strimma af det djupblå himlahvalfvet, där uppe i det oändliga hade han en mäktig bundsförvandt. Herren och han stodo på samma sida mot de syndiga och obotfärdiga människorna, de skulle segra till slut, han visste det.

Mörk log bredt, nästan ömkande åt sin svaghet och åt dem därinne, som vågade mäta sig med honom. Kallblodigt som om det varit den naturligaste sak i världen, att han skulle göra det, lutade han sig framåt och lyssnade; det kunde ju aldrig skada att höra, hvad de sade. Tyvärr urskilde han ingenting, blott ett entonigt innehållslöst surr nådde hans öron. Karl Lundberg talade lugnt och säfligt utan ovilja eller häftighet. Han tycktes försvara sig mot en framkastad beskyllning och slutligen halft godmodigt, halft tvungen därtill göra ett medgifvande. Sedan föll Oskars stämma in, stark och bullrande. Jätten föreföll nöjd, skrattande trohjärtadt, slog näfvarne i bordet och slamrade med ett glas, värden bjöd väl på körsbärsvin. Och därpå förenade sig allas röster i en vänskaplig kör, som endast andades frid och försoning.

Mörk ertappade sig själf med att hålla örat tätt intill nyckelhålet. Då han efter en stund kommit till fullt medvetande om det dåliga i sitt handlingssätt, reste han sig genast och gick med långa, brådskande steg därifrån, utan att väja för vägens smutspölar. Han var både glad och nedslagen. Glad öfver att ändtligen hafva vunnit klarhet med sig själf, försagd öfver endräkten i Karl Lundbergs sal. Han gick raskt ned mot byn, upptagen af en enda tanke: att så fort som möjligt störta sina fiender. Med Johansson ämnade han göra början, den där brutale storskräflaren skulle kväsas, efter honom kom turen till de andre.

Hela dagen tillbragte Mörk med att skrifva bref. Förbundets styrelse fick två veckor för tidigt mottaga hans månadsredogörelse, men så bad predikanten också om pängar i och för bildandet af ett nytt, kristligt handelsaktiebolag med minst sex procents utdelning. Tvärsäkert nedskref han dessa sex procent utan att veta, hur de skulle förtjänas in, men det var nog inte värdt att bedja förbundet om pängar, såvida han ej utlofvade en vacker avance, det visste han på förhand.

Vid skymningens inbrott lät han madam Olsson köpa alla frimärken, som funnos i handelsboden, han ville ej neka sig nöjet att imponera litet på den tjocke Johansson.

Följande morgon befann han sig tidigare än vanligt på väg till Storgården. Maria mottog honom med oväntad hjärtlighet. Hon tycktes vara angelägen att utplåna den misstämning, som gårdagens lilla uppträde möjligen lämnat kvar i predikantens sinne, och kom emot honom leende och ödmjuk.

Mörk blef förvånad öfver denna tvära omkastning och betraktade henne forskande, men då hon fortfor att fjäsa för honom och inställsamt fällde några skämtsamma anmärkningar, kände han sig åter lugn och trygg.

— Hur mår den sjuke? frågade han för att slippa hennes efterhängsenhet, hvilken föreföll honom lika motbjudande som hennes orensonliga vrede.

— Jo tack, riktigt bra! Han blef så glad i går å de' har kryat upp honom.

— Blef han glad? — Jaså.

— Jaa då. — Marias blick blef lurande och borrade sig sökande fast vid hans ögon, då hon med tillgjord bekymmerslöshet fortsatte. — Oskar, kusin vår i Nedergå'ln, va' här me' moster, som I väl vet. Han å Anna ska' gifta sej på nyåret.

Mörk vacklade och måste stödja sig mot väggen för att ej falla. Hans anletsdrag förvredos och händerna famlade efter någonting att hålla sig fast vid.

— Ä' I sjuk, Mörk? skrek Maria ängsligt och grep stadigt kring hans ena arm.

— Åh nej, åh nej, stammade han knappt hörbart — men . . . men . . . hör ni Maria, ni har alltid varit god mot mig . . . varit en trogen syster i Kristo, menar jag . . . hjälp mig . . . råd mig . . . jag . . . jag står ensam . . . alldeles ensam . . . de hata å förfölja mig . . . de strida mot sin gud . . . säg, Maria, ni hjälper mig . . . inte sant?

Hon förstod ej denna oerhörda smärta och ett spotskt leende drog öfver hennes ansikte, men en inre röst sade, att hon var skulden därtill, hennes medlidande väcktes, och deltagande tryckte hon hans slappt nedhängande händer. Hennes kvin-

liga natur gjorde henne vek och som om han varit ett litet gråtande barn, strök hon smeksamt hans svettiga kinder och sade jollrande.

— Visst vill ja' hjälpa er, Mörk lille.

— Tack! — Hennes vänlighet gjorde honom godt. Han skakade svagheten ifrån sig, blef åter Johannes Mörk och sade med tilltvingadt lugn. — Nu ska' jag först tala med Karl Lundberg om en sak, vill ni sedan vänta mig på er kammare, dyra syster, så får jag säga er några ord.

Maria nickade rodnande, och Mörk, nästan rörd öfver hennes hjärtliga deltagande, tryckte hårdt hennes bägge händer, innan han gick in i salen. Han var ännu blek efter den utståndna sinnesrörelsen, men hans kraft var obruten. Han ville strida och kämpa, spänna senorna till det yttersta och först när allt var förbi, gifva efter . . . men ännu var det långt dit, Anna skulle ej gifta sig, förrän på nyåret.

Den sjuke hälsade honom gladt från sin länstol, då dörren öppnades, men Mörk såg det ej, han stirrade öfverraskad förbi honom bort till salens bakgrund, där en dörr hastigt stängts, just då han trädde in. En aning sade Mörk, att det varit Anna, som lämnat rummet, och han fann det underligt, att hon så brådskande sprang ut; var hon måhända rädd för honom?

— Guds frid, dyre broder! hälsade han emellertid och satte sig bredvid Karl Lundberg.

Den sjuke nickade. Han kände sig säker i Mörks närhet och bad predikanten läsa en bön. Ehuru han varit betydligt bättre de sista dagarne, skadade det nog icke att hålla döden på afstånd genom guds ord och handpåläggning.

Mörk villfor genast hans begäran, men långt ifrån med den hänförelse, hvarvid Karl Lundberg

blifvit van. Tacksam riktade dock sjuklingen sina ögon uppåt, som hade han med blicken sökt alla goda gåfvors gifvare, och sedan Mörk slutat, bad han tyst ett fader vår.

När han för andra gången började om sin bön, kunde Mörk ej afhålla sig från att göra en otålig åtbörd. Karl Lundberg hoppade till i stolen, afbröt sin bön och yttrade med en skymt af sitt gamla knipsluga leende:

— I har någonting på hjärtat, ser ja'.

— Jaa, medgaf predikanten öppet och sökte efter ord för att på ett passande sätt inleda sin ömtåliga begäran om pängar. Lyckligtvis slapp han söka allt för länge, den sjuke kom frivilligt till hans hjälp, och så snart han väl börjat, halkade de rätta uttrycken af sig själfva öfver hans läppar. I svarta färger skildrade Mörk otron och hårdheten hos traktens befolkning. Sedan lät han genom en skicklig vändning Karl Lundberg förstå, att den, som i aldrig så ringa mån lade hinder i vägen därför, skulle blifva delaktig af himlens nåd, och utpekade slutligen Johansson som de motspänstigas hufvudman. Så länge alla voro nödsakade att göra sina uppköp i handelsboden, torde omvändelseverket ej skrida framåt, men sluppe de göra det, då . . . då . . . Mörk stannade och såg spörjande på den sjuke, som blifvit mycket fundersam.

— Jaså I menar, att man borde sätta upp en ny bod, sade Karl Lundberg lugnt.

— Just så jo, inföll Mörk ifrigt.

— Inte kan' två bodar bära sej här i byn.

— Nej, men hur många tror du, dyre broder, komma att köpa något hos Johansson, ifall här blir en ny affär? Hans bod ä' för rexten gam-

mal å skröplig å . . . å . . ni förstår mej nog, Karl Lundberg.

Gubben skrattade lite' elakt, då han invände.

— Johansson ä' förmögen, honom äter ingen ut.

— Kan så vara, svarade Mörk mulet — men ingen går häller till honom för att köpa något, för det ska' jag bli man.

— Nå de' va' en ann' sak. Hur mycke' pängar vill I, att ja' ska' låna er, Mörk?

Den tilfrågade hoppade högt på stolen, då Karl Lundberg så direkt berörde saken, men han blef också glad öfver, att det svåraste redan var sagdt och återtog.

— En tusen kronor behöfs nog. Ni tycker väl inte, att det ä' för mycket?

— Tusen riksdaler. — Karl Lundberg hostade en stund och spottade föraktligt bredvid sig. — Me' di pängarne kommer I inte ur fläcken, Mörk. Under två tusen ä' de' inte lönt te tänka på saken.

Mörk bleknade märkbart. Två tusen kronor, så mycket vågade han icke ens begära af den rike Lundberg.

Sjuklingen smålog ironiskt åt hans synbara förlägenhet, men lade slutligen sin utmärglade hand på hans arm, sägande:

— Ja' ska' ge' er di där pängarne.

— Vill ni det, broder? flämtade Mörk nästan andlöst.

— Ja ja, nickade Karl Lundberg flere gånger å rad — men då ska' I också läsa öfver mej.

Mörk hade sprungit upp och lutade sig fram mot honom. Ett par sekunder sågo deras ögon in i hvarandra, tills Karl Lundberg hastigt slog ned sina. Ett triumferande uttryck lyste i predikantens blickar, han hade genomskådat den andre

och funnit bevekelsegrunden till hans oväntade frikostighet. Karl Lundberg var rädd för döden, som långsamt men säkert närmade sig hans länstol, och ville köpa sig en vrå i himmelen. Mer än en gång hade Mörk läst samma fruktan i halfskumma ögon, han visste, hur fega människorna blefvo, då de trodde sig höra skramlet af benrangelsmannens knotor, han kände sig stark, han höll den andre i sin hand och ämnade ej släppa honom.

Sedan han läst några böner öfver den sjuke, tog Mörk afsked och gick ut; ännu återstod mycket att göra. Det surrade i hans hjärna, som om en bisvärm sluppit lös därinne, tankarne tumlade oformliga och bizarra om hvarandra, tills de koncenterade sig kring en enda punkt: pängarne, som han fått lof att hämta i slutet af veckan. Hvilken härlig sak detta att vara rik! Mörk berusade sig af denna tanke. För honom som aldrig sett en så stor summa som två tusen kronor, blef vissheten om att efter några få dagar disponera däröfver någonting häpnadsväckande, någonting gigantiskt. Han skrattade och gnuggade händerna, tog några putslustiga polkasteg på förstugbron, men så slog det honom, att han måste använda dem till ett visst ändamål. De voro således ej hans egendom. Lika godt det var dock en härlig sak att hafva dem.

Till vänster om förstugan låg flickornas rum. Med en viss tvekan grep Mörk om låsvredet för att söka upp Maria och taga henne till sin förtrogna. Han försökte fundera ut, hvad han borde säga, men innan han hunnit det, gick dörren upp och han stod i den lilla, hemtrefliga kammaren.

Vid fönstret satt Anna, Maria syntes däremot ej till. Mörk märkte, hur den unga flickan rod-

nade vid hans inträde, och med ett tafatt men belåtet leende räckte han henne handen till hälsning. Ifall någon lofvat honom ytterligare två tusen kronor, skulle han ej förmått yttra ett ord, men han njöt obeskrifligt af att hålla Annas mjuka hand i sin. Mörk hade en oklar förnimmelse af att hans tystnad var enfaldig och hans sätt att kvarhålla hennes hand ej passande, men han släppte den likväl icke.

I denna ställning öfverraskade Maria dem. Äfven hon rodnade och slungade en gnistrande blick på systern, som häftigt slet sig lös från Mörk och sprang ut.

Predikanten hostade förläget, strök sitt skägg och mumlade ett par ohörbara ord till förklaring, men den rodnad, han kände betäcka sitt ansikte, gjorde honom ännu mer brydd.

— Nå hva' va' de' I ville mej? bröt Maria den pinsamma tystnaden.

— Dyra syster — Mörk hostade fortfarande — dyra . . . dy . . . hvarför ser ni så där på mej?

Maria skrattade gällt och frågade häftigt.

— Håller I icke en gång att se på?

— Visserligen, visserligen, svarade han undfallande — men . . . men . . .

— Hva' talade I me' far om?

— Blott om en pänningfråga, vi . . .

— Ingenting annat?

— Neej.

Marias min förblef lika misstänksam som förut.

— Sitt ned! yttrade hon kort och tillade litet vänligare. — Eftersom I kommit hit, ska' I väl inte stå, vet ja'.

Mörk lydde, kufvad af det befallande i hennes röst.

— Nå hva' va' de, I ville? återtog hon för andra gången med något blidare tonfall.

— Jo ser ni, dyra syster . . . Han skrufvade af och an på stolen. — Jo ser ni, jag . . . både ni och jag vet hvad bibeln säger . . .

— Den säger mycke', den, afbröt hon otåligt. — Bibeln ä' en stor bok.

— Ja, ja visst, men nu syftar jag närmast på mannens förhållande till kvinnan i församlingen. Det står skrifvet, att mannen ej bör vara allena, det vet ni ju, dyra syster?

— Jaa. — Maria drog sin stol närmare hans.

Mörk kände hennes andedräkt på sin kind, men han visade ej sin vanliga skygghet för fruntimmer, utan satt orörlig kvar på sin plats.

— Joo . . . joo . . . kanhända ni vill hjälpa mig, syster, ty ensam förmår jag ingenting.

— Hjälpa er, mumlade Maria innerligt — de' vill ja' gärna göra.

Mörk blef riktigt hjärteglad öfver den gynsamma förändringen i hennes sätt. Hans kinder fingo en högre färg och förtroligt, som om han talat med en kamrat, lade han sin vänstra hand på hennes axel. Han märkte, hur hon darrade, men han reflekterade ej öfver orsaken därtill utan fortsatte.

— Ni har nog . . . nog sett . . .

— Hva' då? frågade Maria, när han ånyo stannade.

— Hm joo . . . hm . . .

Maria trodde sig veta, hvad han ämnade säga, och lutade sig mot hans axel.

— Har I ej talat me' far än? frågade hon inställsamt för att hjälpa honom.

— Inte ännu, jag . . . jag ville först tala med någon annan därom. — Han kände hennes böljande barm prässas mot sin vänstra arm, men för att ej stöta henne, satt han stilla, ehuru han erfor samma kväljande obehag som vanligt i närheten af en kvinna. Han visste, att många frestelser lura på rättfärdige och orättfärdige, och denna var en af de svåraste, han genomgått, ty hans blod var lika hett som hvarje annans. Han makade sig litet undan, men hon gaf ej akt därpå, utan fattade hans hand och sade varmt.

— Mitt svar kan I så godt få genast. De blir alltid ja.

— Ni vill således hjälpa mig! utropade han glad. — Tack dyra syster, tack!

— Hjälpa? upprepade hon långsamt och såg skarpt på honom. — Me' hva' då?

— Att öfvertala Anna. — De tre orden halkade öfver hans läppar, innan han själf visste hur, men det var redan för sent att taga dem tillbaka, han ångrade sig ej häller, ehuru Marias ögon föreföllo så dunkla och hotande.

Hon rusade upp från sin plats, så att stolen bullrande föll omkull. En plötslig förändring försiggick med henne. Anletsdragen ryckte som af kramp, händerna knöto sig och blixt på blixt ljungade ur hennes ögon. Allt störtade ned kring henne, ett helt luftslott slogs obarmhärtigt i kras, och bland spillrorna låg hennes vackraste flickdröm krossad och formlös. Blygsel öfver att hafva förrådt sina känslor, gäckade förhoppningar och ett vildt hat mot den man, som hon ansåg hafva lekt med hennes hjärta, uppväckte en våldsam storm i hennes inre.

— Öfvertala Anna, skrek hon. — I borde skämmas, Mörk! Vill I tubba mej att locka

min egen syster från hennes trolofvade, vill I de'?

Mörk reste sig, skrämd af detta lika oväntade som häftiga utbrott.

— Nej men, mumlade han lugnande — ni missförstår mig, dyra syster, ni . . .

— Nej, ja' känner er nu, bedragare där! Joo ni, ja' sa' bedragare, de' gjorde ja'. — Hon hotade honom med knytnäfvarne och sparkade i vanmäktigt raseri undan den kullfallna stolen. — I fikar efter Anna, men I får henne aldrig, så länge ja' lefver, kom ihåg, att ja' sagt de'!

Mörk stod svarslös inför hennes gnistrande ögon och förvridna anletsdrag. Här var åter igen någonting oförklarligt, någonting som han nästan fann vidrigt. Men hur kom allt detta sig, hvad hade han gjort henne, efter som hon for ut mot honom på detta sätt? Hennes vrede smittade honom, ordet bedragare susade för hans öron, och den gamla häftigheten, som han genom trägen öfning lyckats dämpa, flammade upp.

— Ska' jag icke, gnisslade han och gick emot henne. — Det får' vi väl se.

Utom sig sprang hon till dörren, stötte upp den och skrek utåt.

— Anna, Anna kom hit!

— Tig! hväste han och drog henne från dörren. — Man kan höra er.

— De' ä' just de' ja' vill. Ja ska' skrika ut för alla, hvilken karl I ä' Mörk.

— Maria, hör då hvad jag säger!

— Nej, nej. — Ursinnnig stötte hon honom för bröstet och rusade ut skrikande. — Den här stunden ska' I få ångra.

Mörk lugnade sig genast, så snart han blifvit ensam. Han var mycket blek, medan blodet feberhett ilade genom hans ådror. Marias oresonliga vrede retade honom, ty han visste sig vara utan skuld, men den väckte också hans trots till lif, och med ett beslutsamt drag kring munnen lämnade han rummet.

Behärskad af en enda fix idé: att hämnas sin inbillade oförrätt, sprang Maria öfver gårdsplanen, knuffade upp grinden och följde landsvägen nedåt Tvärmora. Kusinen skulle hjälpa henne, med hans knytnäfvar ämnade hon skilja Anna från predikanten. Oskar och hon hade i arf från en föregående generation fått sin hänsynslösa häftighet och hon visste, hvartill han kunde användas, om hon ledde honom i den rätta riktningen.

— Gud nåde Mörken, sade hon högt — bredvid Oskar ä' han en vante.

Den kyliga novemberluften och vägens längd dämpade något hennes vrede. Halfvägs mellan hemmet och Tvärmora måste hon hvila sig och andas ut; ehuru härdad och stark öfversteg det hennes krafter att springande tillryggalägga en sådan sträcka. Hon stannade och lutade sig mot ett träd.

— Oskar slår honom fördärfvad, ifall ja' säjer något, var hennes första tanke. Hon kände kusinens obändiga våldsamhet, då han blef retad, hon ägde ej styrka att påtaga sig ansvaret för de sannolika följderna. Trött, nästan slö efter reaktionen i sina känslor vände hon om och stapplade hemåt, hon ville vänta en liten tid, Mörk ångrade sig kanske.

När predikanten befann sig ungefär midt emellan Storgården och byn, mötte han en barhufvad kvinna, som skred förbi honom med sänkt hufvud och blicken envist fästad på marken.

— Adjö, dyra syster! hälsade han mildt och förlåtande. Men hon såg bort och låtsade hvarken höra eller se honom. — Hon ångrar sig redan, tänkte han, — således skall hon aldrig göra om det. — Och nöjd med sig själf, sin dag och allt gick han vidare.

VII.

I fullständig språngmarsch kom Johansson uppför bygatan. Mellan sina hårdt sammanbitna tänder stötte han utan uppehåll fram afbrutna svordomar och halfhöga förbannelser, under det han stampade i marken, så att smutsen stänkte högt kring honom. På bodtrappan stannade han några sekunder och kastade en lång blick bakom sig. Just där bygatan krökte sig, alldeles ofvanför Mellangården, höllo ett halft dussin arbetare på att lägga grunden till den nya handelsboden.

Johansson var vid mycket dåligt lynne. En hel mängd motgångar hade slag i slag följt hvarandra på sista tiden. Kunderna klagade oupphörligt på hans varor, prutade och bytte om, i synnerhet voro de andligt sinnade outröttliga däri, och alla andra följde med rörande endräkt deras exempel. Johansson anade, hvarifrån detta härledde sig, han svor grufliga eder om hämd — och lät kunderna pruta. Hans ställning blef dag från dag mer vacklande och osäker, inkomsterna minskades, och till på köpet skulle det nu blifva all-

var af med den nya handelsboden, och en ny bod i denna trakt var detsamma som hans ruin.

Han sparkade upp dörren och gick in, slungande en ilsken svordom ut i rymden bakom sig.

— Hva' gör du i kassalådan, din lymmel? röt han åt bodpojken i begrepp att gifva biträdet ett slag vid örat.

— Kors ja' sorterar växelpängarne, blef det allt annat än vördnadsfulla svaret. — De' ska' nå'n göra de' ock, vet ja'!

Johansson brummade några ord för sig själf, men sade ingenting åt gossen. Likt alla i grunden fega naturer vågade han endast förtrycka de svaga, och nu hade John blifvit så obehagligt morsk på sista tiden. Han skrattade sin principal midt i ansiktet, gaf näsvisa svar och fuskade med sina sysslor. Johansson förstod, att gossen försäkrat sig om hjälp från pietisterna, hvilka han fruktade som socknens talrikaste och följaktligen äfven köpstarkaste parti. »Mörkens ufvar» voro starka och eniga, de förmådde något, det såg han nu, när det var för sent,

— Hör'u John, sade han fogligt, nästan inställsamt och tvingade sig att svälja vreden -- hva' har du för maskopi me' Per Olssons käring, du, ja' har nog sett hur ni tissla å tassla i vråarne. Äh stå inte där å se dum ut, fortsatte han, då pojken ej gjorde min af att svara — ja' har väl två ögon, ja' me'.

— Åh hon tycker bara synd om frun, kom ändtligen svaret långsamt och försiktigt.

— Tycker hon, den markattan! Hva' har hon me' min hustru att göra?

— Hon menar väl, att frun borde gå på deras bönemöten, kan en begripa.

— Jaså . . . såå . . . den där rännkäringen menar de'. Nej förr må ja' brinna ända innerst in . . . Johansson hejdade sig tvärt och frågade, sedan hans vrede något lagt sig. — Har du varit på deras sammankomster, John?

— Ja' va' där en gång, men de' va' inget roligt.

— Nänej du, lifvadt ä' de' inte. — Johansson skrattade gillande och sade därpå så likgiltigt som det var honom möjligt i hans nuvarande sinnesstämning. — Hör'u John, hur dan karl ä' Mörken att tala me'?

— Inte vet ja' de', inte.

— De' förstår ja me', ditt blindstyre, men du kan ju fråga madam Olsson om den saken, hon ska' väl ha reda på'et.

— De' kan ja' nog, om hon kommer hit.

— Asch hit . . . nej sir du, John, du ska' gå te' henne å höra dej för, de' sir bättre ut å ä' mera belefvadt å fint, begriper du. John, du ska' få fritt i eftermiddag, om du tar reda på de' åt mej. Kan du göra de?

— Liksom de' nu också vore nå'n konst. — Pojken flinade egenkärt och Johansson instämde, ehuru hans munterhet närmast liknade ett ilsket bölande.

Handelsmannen lämnade boden och gick in i sin kammare, där han flera timmar å rad vandrade af och an som ett fångadt vilddjur i sin bur. En mängd stridiga tankar brusade om hvarandra i hans hufvud, och rundt omkring honom tyckte han sig höra en hop små elaka bytingar, hvilka utan uppehåll hviskade i hans öron: konkurrens, min gubbe, konkurrens.

— Ja' har varit dum, mumlade Johansson och beledsagade sina ord med en mustig svordom —

ja' har varit en äkta nors. — Han tog ned ett bränvinsglas från hyllan ofvanför skrifbordet, men när han en stund betraktat dess solkiga kant och den halfva foten, ställde han det tillbaka på sin plats. Åhnej handelsman Johansson var ingen sådan där stackare som arrendatorn i Mellangården; han ämnade inte börja supa, därför att det gick lite' illa, och dessutom smakade bränvinet ej numera. — Hm! Johansson hostade. Ja galet gick det för honom, men ännu borde inte allt vara förloradt. Skulle han ej kunna finna en utväg, ett kryphål, om än aldrig så litet?

Då en jungfru i detsamma kom med middagsbudet, bad han henne snäsande draga så långt vägen räckte, han hade sannerligen annat att tänka på än deras vidbrända matsmulor.

Ytterligare tre timmar gick Johansson af och an i bodkammaren. Han grubblade så, att hufvudet värkte, svor emellanåt och skrattade högt ibland. Vid femtiden lade sig hans vrede. Han tyckte sig på afstånd se skymten af en svag förhoppning och hans sjunkande mod började åter lifvas. Mörk var bestämdt en ganska hygglig karl, han lät nog tala vid sig.

Plötsligt stannade Johansson midt i sin rastlösa promenad och knäppte med fingrarne, ett säkert tecken på att han var glad. Han hade funnit lösningen, den enda riktiga lösningen. Han lutade sig mot väggen, liksom lyssnande på en inre röst. Jaha, just så ja, då gick det nog.

Med ett belåtet leende öfver sina grofhuggna anletsdrag lämnade han bodkammaren, trädde in i salen och ropade på sin hustru.

— Sofi! De' va' väl tusan, hör du inte, Sofi?

Fru Johansson, en liten blek, hopsjunken varelse, hos hvilken hvarje min skvallrade om för-

tryck och rädsla, visade sig i den motsatta dörren.

— Hör'u Fia, du, fortsatte mannen med en vänlighet, som jagade upp en hektisk rodnad på hennes infallna kinder — du borde allt en gång gå på ett läsarmöte. Ja de' förstås, vill du inte, så slipper du, men . . . men alla människor i byn utom vi å Karl Pers' i Nedergå'ln å Ersson, de' kräket, ha varit där, å de' sir så illa ut te' hålla sej undan i längden. Nå vill du gå, så säj bara ifrån å stå inte där som ett lefvandes mähä, som hvarken vet ut eller in.

Rodnaden på den bleka kvinnans kinder ökades. Tyst och varsamt, som om hon fruktat, att alltsammans skulle reducera sig till ett groft skämt, kom hon fram till mannen.

— Får ja' verkligen de' då? frågade hon hviskande.

— Får . . . får! Fy sjutton så mesig du alltid ä', visst får du, har ja' inte redan sagt de', hva'?

— Ser du, Johansson, ja' trodde . . .

— Låt bli att tro en ann' gång, afbröt mannen brutalt — de' kan du roa dej me' på di där läsarnes sammankomster, här hemma behöfs de' inte. Nåå tänker du gå eller ej?

— De' vet du ju, att ja' gärna gör.

— Tusan så schangtilt, att du kunde få de' ur dej! Nå ge dej af då å sätt dej längst fram, så att dom sir, att du ä' där. Ta' ungarne me' dej också, de' skadar nog inte, att di får en skopa guds ord öfver sej. Ja nu vet du, hur ja' vill ha'et. Adjöss me' dej! — Johansson var nöjd med sig själf och nickade uppmuntrande åt sin hustru, som ej visste, hvad hon skulle tro om denna med befallningar och hotelser uppblandade tillåtelse.

Mannen skrattade i mjugg åt hennes förvåning. Då hon såg så handfallen ut nu, hvilken min skulle hon icke göra längre fram. Han sväljde en ed, som ville bana sig väg mellan hans läppar, det lönade sig ej att krångla, han måste gifva sig på nåd och onåd, nu gällde det blott att på ett fiffigt sätt inleda fredsunderhandlingarne. Med en kort, beskyddande nick affärdade han hustrun, som handfallen stod kvar midt på golfvet, och gick tillbaka ut i boden.

— Får ja' gå nu? frågade John på ett sätt, som föreföll principalen oförskämdt tvärsäkert, men han gaf ej sin återhållna vrede luft. Senare, då han blifvit ordentligt sadelfast igen, skulle det blifva den nosiga pojkens tur.

— Ge' dej af bara! blef det buttra svaret, hvarvid John genast sprang sin väg.

Johansson kände sig melankolisk och rädd. Mörk hade öfvertaget, det tjänade till ingenting att försöka inbilla sig motsatsen. Bara han icke var elak, den där kolportören, som . . . som . . . Johansson såg skyggt åt sidorna. Åhnej, ingen fanns i närheten. Det var ovanligt tyst, inga köpare infunno sig, och bränvinskuttingen fick numera ligga orörd flera dagar å rad. — Besynnerliga människor de där läsarne, tänkte Johansson med hemlig afund. — De arbetade flitigt, sjöngo sina tröstlösa melodier och sparade, sparade, sparade. De vände slanten tio gånger, innan de gåfvo ut den, behöfde ingenting och voro likväl nöjda. Kanhända det var sanning deras tal om en högre makt, som emellanåt gaf dem ett godt handtag. Det vore nog inte så dumt att hålla sig väl med deras anspråksfulla gud, ty den vanliga, den officiella guden, hvars lära prosten och komminister Ek förkunnade, han gjorde inte hälften så mycket för

sina anhängare, det hade då Johansson sett mer än en gång. Nå hvarför skulle inte han gå öfver på deras sida som så många andra? Fegt? Visst inte, han hade hustru och barn, tre små oskyldiga stackare, som fingo lida, ifall deras far envisades. Hvad tjänade det till att tänka på motstånd, det var helt enkelt dumt, och Johansson var alls icke enfaldig, det hade mer än en till sin egen skada måst erkänna.

Karl Persson i Nedergården skulle naturligtvis hångrina åt honom, och den tjurskallige Ersson kom väl att slänga ett glåpord eller två efter affällingen, men skötte han sina kort fint, riktigt hårfint, vore det kanske ej omöjligt att bära kappan på bägge axlarne. Hvad gjorde för öfrigt deras tankar, alla de andra hälsade honom med glädje som en af de sina, det visste han ju.

Ja bara inte läsarne lagt grunden till den nya handelsboden så nära, bara de inte gjort det. Johansson tänkte på tomheten omkring sig och den naturliga följden däraf, tomheten i kassalådan. Nej här återstod ingenting annat än att kapitulera.

Han började hvissla sakta och dämpadt. Sedan företog han sig att städa litet här och där, boden var allt åtskillig snaskig, men så var också John en äkta slarf. Nå han skulle få betaldt. den falske slyngeln, Johansson glömde aldrig.

Men tänk, ifall Mörk gjorde svårigheter. Johanssons hvisslingar tystnade och den tjocke handelsmannen såg sig rådlös omkring. Han hade allt varit svår mot de beskedliga människorna, att de nu försökte hämnas var alldeles i sin ordning, i deras ställe gjorde nog han precis detsamma. Johansson både svettades och frös, drog mekaniskt ut några lådor och svor ett par mustiga

eder. Det var en fördömdt otäck soppa han kokat åt sig.

Oväntadt sprang boddörren upp och en spetsig näsa visade sig i öppningen.

— Hva' i Hälsingland nu då! skrek handelsman öfverraskad. — Ä' madam Olsson inte på bönemötet?

— Ack nej, svarade madamen sorgset och himlade sig, medan hon steg fram till disken, — Ja' har inte tid. De' ska' bli en liten sammankomst efteråt hemmave' klockan sju i kväll å ja måste göra allt i ordning.

— Jaså på de' viset. — Johansson visste ej rätt, om han borde bli glad eller förargad, men hennes närvaro var måhända en vink af ödet, nu gällde det blott att smida, medan järnet var varmt.

— Storgå'lsflickorna å madam Karlsson i Pungsättra å hennes döttrar å några andra komma me'. De' blir bara troende, upplyste madam Olsson välvilligt.

— Jaså, sade Johansson för andra gången.

— Ja skulle ha en fjärndel brändt å malet å ett halft kilo socker utåf de bästa, för mitt räcker nog inte. Mörk betalar alltihop, pladdrade hon och återtog i samma andedrag. — Ja' såg, att Sofi gick te' skolhuset me' barna, de' va' sannerligen inte för tidigt, att hon giorde de'.

— De' tycker ja' me', sade Johansson salvelsefullt — men kära, lilla madam Olsson, hon har inté velat gå förut å de fast ja' sagt åt henne flerfaldiga gånger.

— Har hon inte? — Madamen sneglade misstroget på honom.

— Nää låt bli de'. — Johansson knäppte andäktigt ihop händerna öfver sin kullriga mage och såg bedröfvad ned i sockerlådan. — Ack jaa,

många, många gånger har ja' sagt åt henne att gå å höra en smul guds ord, de' kan ju aldrig skada, vet ja', men hon ville inte. Sofi ä' så rysligt envis å enveten så. Själf kan ja' inte komma ifrån, de' ä' alldelns ogörligt för bo'ns skull, fast ja' så gärna velat de'.

— Hå kors . . .? stammade madam Olsson.

— Ja' en vet nog, att alla trott Sofi om godt, hå hå ja ja. Men den, som ska' begagna skorna, han vet bäst, hvar di klämmer. De' ä' förstås John, den lymmeln, som ljugit i er en hop lögner, han ä' så fullklappad, den pojken.

Madam Olsson blef så förvånad, att hon måste sätta sig.

— De' ä' nog inte rätt utåf mej att prata om mina egna ställningar å förhållanden, fortfor Johansson med outtröttlig svada — men när en får lida oförskyldt, vill en också rentvå sej, de' begriper väl madam lika bra som en ann', å inte ä' de' häller för roligt att bära allt inom sej. — Vore de' nå'n mer än madam här, skulle ja' f-n anam . . . sannerligen inför gud, menar' ja', inte säja ett ord, men ja' vet så väl, att I inte ä' nå'n sakramentskad slammertacka, å därför så . . . Tror I inte ja' vet, att Mörken ä' en bra karl? — Joo då de' vet ja' visst de'. Vi ha förstås aldrig kommit te' tals me' hvarann', men än kan kon ta' sej, sa' slaktarn bar huden på ryggen. — Hör nu, madam — hm — hör nu . . .

— Jaa hva' ä' de' Johansson vill?

— Jo — hm — ähm — tror I man kunde få säja Mörken några ord enskildt i kväll? — Johansson drog en lättnadens suck. Nu var det förlösande ordet sagdt. Han hade oåterkalleligen stängt vägen för sig och måste göra allt klart Nu dög det ej att blifva svag, och nog skulle de

två komma öfverens, han kunde ej gärna föreställa sig annat.

Madam Olsson förmådde ej mer än nicka ett ja till svar på hans fråga. Tigande mottog hon de bägge paket, Johansson räckte henne, och förstummad stoppade hon ned sina pängar, hvilka handelsmannen sköt tillbaka med den förklaringen, att han icke ville taga betaldt af en sådan gudsman som Mörk. Det gick alldeles rundt i hennes hufvud, då hon lämnade boden, men en sak visste hon säkert, att de troende gjort Johansson mycket orätt.

De ord, hvilka den tjocke handelsmannen med klok beräkning låtit undslippa sig, hade fallit i god jord. Madam Olsson darrade af ifver att få underrätta Mörk om den seger, deras goda sak ånyo höll på att vinna. Hon skyndade sig hem, och sedan pigan fått sina sista tillsägelser, sprang hon ned mot skolhuset.

Efter beräkning hann hon lagom dit, just när Mörk sade amen och upplöste mötet. Otåligt trampade hon i snön vid grinden och försökte titta in genom magister Bloms upplysta fönster. Den där tyste, beskedlige skolläraren var en nagel i ögat på de troende. Han föreföll oåtkomlig och slank alltid undan i någon vrå, så fort de ville åt honom. Nå nå, Mörk hade lofvat, att hans tid snart skulle komma, men än så länge gick det ej an att röra vid honom, han stödde sig ju på församlingens prästerskap, och prästens svarta rock var något för hvilket Mörk hyste en oöfvervinnelig respekt.

Ändtligen kommo de väntade. Först en trupp karlar, seniga, kutryggiga gestalter, som gingo böjda under sin ofantliga syndaskuld. Därpå visade sig kvinnorna, suckande och med tårar i

ögonen. Madam Olsson förde af gammal vana förklädesfållen öfver ansiktet och pustade medlidsamt:

— Ack hva' människorna ä' syndiga å dåliga!

Och där närmade sig predikanten omgifven af de yngre, som trängdes kring honom för att snappa upp en gillande blick eller ett vänligt ord. Men han var njugg därpå, erfarenheten hade lärt honom, att de måste hållas djupt nere, dessa högmodiga, envisa bönder, för att han själf skulle få bära hufvudet högt

Mörk hade på sista tiden blifvit en helt annan än den man, som för några månader sedan ödmjuk och tyst kringgick de talrika hindren på sin väg. Hans långa, böjliga figur var ej längre mager och spinkig, den var fyllig och rund, så att kläderna stramade kring hans lemmar. Någonting självmedvetet, nästan drygt låg öfver hans ansikte och gaf det en prägel, som ovilkorligen fordrade blind lydnad. Sin militäriska hållning hade han återtagit, då han sett, hur den imponerade på omgifningen, i synnerhet på kvinnorna, och tobak tuggade han öppet utan några försök att dölja sin vana; det skulle ha varit syndigt att neka sig njutningen däraf, när gud själf skapat tobaksplantan.

Äfven till sitt inre var han ej mer densamme.

För knappt en månad sedan stod han rädd och förlägen — hans egen uppbrusning var glömd — framför Maria, nu fann han allt det där erbarmligt. Af hans forna tvekan återstod ingenting och tvifvelsjukan — åtminstone på hans egen förmåga — var fullkomligt botad. Rak och jämn låg hans väg, och vid dess slut höjde sig Storgårdens rödmålade manbyggning, *hans* blifvande egendom.

Han visste precis på förhaud, vid hvilka punkter han borde hvila en stund för att hämta nya krafter. Allting var ordnadt och utstakadt och ingenting kunde mer förmå honom att stanna, ingenting. Han kände sin makt och dess värde. Hans predikningar voro stränga och förkrossande, nära nog människofientliga. Men han ville böja, trampa i stoftet och härska. Ordet var ett tveeggadt svärd, som gaf djupa sår, och han svängde sitt vapen utan skonsamhet.

Under tiden växte och växte hans benägenhet att ställa sig själf högt. Han var ej längre den fattige, förbisedde f. d. gardisten, som sökte lycka och fann motgångar, han var en man, som höll flera hundra människors andliga väl i sina händer och efter behag öppnade eller tillslöt himmelens portar för dem. Också tog han numera ej hänsyn till någon, gick bröstgänges fram, där han fordom gjort långa krokvägar, och höll alla på afstånd från sig. Han smakade maktens sötma och berusade sig af den starka drycken.

— Mörk, Mörk! ropade madam Olsson halfhögt och trängde sig ifrigt fram genom den omgifvande skaran, som endast motvilligt lämnade henne rum. — Ja' har någe' te säja honom.

På hans vink drogo de andra sig undan och hon hviskade hastigt i hans öra:

— Johansson vill komma te tals me' er, Mörk, vore de' så redan i kväll.

Hon förstod ej själf, hvad dessa ord inneburo, men Mörk uppskattade dem genast till sitt fulla värde. En glädjeblixt lyste i hans ögon, men han dolde skickligt sina känslor under en mask af tillgjord likgiltighet. Eftertänksamt men med ett utseende, som om hela saken varit en knappt

nämnvärd obetydlighet, lät han fingrarne glida genom sitt lena skägg och frågade:

— Har han själf bedt er att säga det, madam?

— Jo men har han så, försäkrade madam Olsson trovärdigt.

— Må han då komma redan i afton. Nådens dörr står städse öppen för hvarje botfärdig syndare. — Ä' de' inte hans hustru, som går där med sina barn?

— Joo, Sofi har varit på mötet i kväll, fast hon annars inte lär vara så angelägen om den saken, som ja' förut trott.

— Såå? — Mörks blickar flögo frågande bort till den bleka, sammansjunkna kvinnan, och sedan han betraktat henne en stund, vände han sig åter mot madam Olsson och sade med en satirisk dragning i mungiporna. — Sa' Johansson det också?

— Jaa då å . . .

— Ja visst, afbröt Mörk kort. — Hälsa genom henne, att han får komma klockan åtta, jag ska' vänta honom.

Madam Olsson kilade behändigt förbi de hemvändande bort till handelsmannens hustru. Hon kände sig ofantligt viktig öfver det förtroendeuppdrag, hon fått mottaga och ämnade visa sig värd detsamma.

— Sofi, började hon och drog den tilltalade i klädningsärmen — du å Johansson kan gärna slinka ner te' vårt i kväll.

— Nej men kära du . . .

— Seså, kom nu bara!

— De' gör Johansson aldrig, du vet, hur dan han ä'.

— Sjåpa dej inte, du! Säj bara din man, att Mörk hälsar å väntar honom ve åttatiden. Säj de', får vi väl se rexten sedan.

Handelsmannens hustru knäppte fromt ihop sina händer, var det möjligt, att gud så snart hört hennes böner?

Skaran skred sorlande framåt på den smutsgrå landsvägen, kantad af väldiga snödrifvor. En del tog högljudt adjö af de andre och gick åt höger, men de fleste fortsatte ned emot byn. Inom de olika grupperna fördes samtalen med hviskande röst; man var rädd att störa den dyre läraren i hans tankar, och att han fått mycket att tänka på efter madam Olssons korta meddelande syntes lätt.

Vid bivägen till Åsen blef det ånyo ett kort uppehåll. Två gamla gummor, en yngre kvinna och ett inhyseshjon skilde sig från skaran med ett tvekande:

— Go' kväll allesammans!

Mörk nickade omärkligt åt dem. De tillhörde ett genstörtigt släkte, som ihärdigt kämpade mot nåden, mot dem gick det ej an att visa sig mild. Alla de andra följde hans exempel och tego äfven.

Skräckslagna öfver sin syndfullhet, snyftande och brutna smögo de fyra in mellan träden för att i mörker och köld tillryggalägga den mer än en fjärdedels mil långa vägen genom skogen och vid framkomsten mottagas af skällsord och hån från fäder eller husbönder.

Mörk gick vidare styf och rak, men hastigt stannade han och lyssnade, och i likhet med honom stannade alla och väntade undrande och nyfikna.

Från bygatan trängde en hes, lallande sång till deras öron. Vinglande dök en obestämd skugga upp ur dunklet och stapplade mot dem. Ingen behöfde fråga hvem den druckne var, alla kände

Sven Ersson och visste, att han sprungit omkring i gårdarne och skaffat sig sitt sedvanliga aftonrus.

Mörk lät ögonen spanande flyga öfver flocken bakom sig och fäste dem slutligen på en lång, groft byggd kvinna, som blek och darrande dragit sig några steg från de andra pinad af medvetandet om en oerhörd skam. Det var hennes make, som redlös skrålade en oanständig visa, och det just då hon i sällskap med de utvalda återvände från bönen. Hon önskade sig flera famnar under jorden för att dölja sin blygselrodnad. Om det blott funnits någon, som hyst deltagande för henne, men alla rättade sig efter Mörk och ansiktena öfverdrogos af stränga, ogillande veck.

Ett stycke från predikanten stannade Sven Ersson under fåfänga försök att räta ut sin slankiga kropp.

— Hi hi hi, flinade han halffånigt. — Rart möte på kvällskvisten, rart möte. Hör du, Mörk, du, de' ä' ju du, som ska' skicka mej te helvete, hva'? De' behöfver du inte göra dej besvär me', min gubbe lilla, en bra karl hjälper sig själf, hi hi hi.

— Tig förtappade! dundrade Mörk hotfullt.

— Tig va' de' ja, tig! upprepade den druckne skrattande och försökte härma honom. — Hör'u du, de' borde du säja åt käringen min i stället, hon tål ve' en rejäl uppsträckning, för hon låter allting gå vind för våg där hemma å ger tusan hva' ja' säjer. Nå nå, gör hon de', så ska' väl ja' ock ha rättighet att få mej en liten muntrasjon på mitt sätt, begriper du. Hör du, Mörk, hvar ä' käringen, säj? Ser du, ja' skulle allt säja henne ett par vänliga ord, ja' känner mej just hågad te' de' nu.

Mörk sköt honom lugnt åt sidan, men Sven Ersson hade redan upptäckt sin hustru och glömde allt annat vid hennes åsyn. Hon stod orörlig med sammanknäppte händer och bad halfhögt en varm bön för mannens frälsning.

— Si där ä' hon ju, lallade arrendatorn och tog några steg framåt. — Tätt breve' Mörken fins hon alltid, de' ser min själ ut som ni två vore hoptrocklade hi hi hi. Men nu följer du me' mej hem, så mycke' du vet de'! skrek han och grep tag i hennes armar för att draga henne med sig.

— Jesus Ersson, du nyps ju, hviskade hon lågmäldt, dock ej lägre än att flere personer hörde henne.

— Ja' ska' min själ nypa dej gul å blå, ropade arrendatorn, som med drucknas vanliga lätthet öfvergick från en sinnesstämning till en annan.

Nu fann Mörk, att det gick för långt. Utan att visa någon rädsla ställde han sig midt för Sven Ersson stumt fixerande dennes upphettade ansikte.

Arrendatorn blinkade slappt och försökte möta hans genomträngande blick, men ruset hade redan brutit hans krafter. En dunkel aning om, att han stod som en stackare inför dessa människor, förbittrade honom och han gjorde, då ingenting annat återstod, en sista ansträngning att rädda situationen genom fräckhet.

— Hva' hin glor du på? skrek han ilsket. — Vill du slåss så säj bara ifrån! Tjo hej ingen rädder här, må du tro. — Han gestikulerade vildt med armarne och gjorde några krumsprång, under det att Mörk orörlig som förut stadigt höll sina ögon fästade på honom.

Per Olsson och ett par karlar till närmade sig för att hjälpa Mörk, som ej tycktes ämna försvara sig, men innan de hunnit göra något, sjönk Ersson ihop som träffad af åskan och sträckte raklång ut sig på marken. Ruset hade brutit den sista återstoden af hans förlamade vilja, och förr än de lyckats hejda honom, låg han mjukt nedbäddad i en snödrifva med fötterna betydligt högre än hufvudet.

— Ett under, ett under, sorlade de skrämda kvinnorna, medan männen häpna stirrade än på Mörk än på Sven Erssons kropp. En djup tystnad, endast störd af drinkarens regelbundna andedrag, uppstod och ovilkorligen smög sig den tanken öfver de kringstående, att en högre makt ingripit och hjälpt sin tjänare.

Mörk dolde ett leende i skägget och sade ömkande, innan han gick vidare.

— Tagen vård om den förtappade, bröder!

En blick innehållande gränslös beundran och hängifvenhet följde honom från den drucknes hustru. För henne var han efter denna stund icke blott predikanten, som skakade hennes inre, han var mer, var förlossaren personifierad.

Någonting liknande försiggick inom alla dem, som åskådat det obehagliga uppträdet. Ehuru alla mycket väl förstodo, att Erssons rus varit anledningen till hans fall, lyckades de likväl ej frigöra sig från den inbillningen, att något öfvernaturligt inträffat. I svärmisk hänryckning hängde kvinnornas ögon vid den afgudade lärarens läppar och stumma gingo de från stället, där några karlar dröjde kvar för att bära drinkaren hem.

Utanför Per Olssons gård stannade hopen för sista gången denna afton. Mörk utbytte handslag

och hälsningar med de flesta och skred sedan omgifven af de utvalde upp mot byggningen, i hvilken de, som ännu icke visat sig värda denna utmärkelse, afundsjuka och knotande sågo dem inträda den ena efter den andra.

Madam Olsson, som sprungit före, mottog gästerna i salen. Tysta och stillsamma togo kvinnorna plats på stolar och bänkar, medan Mörk lugnt satte sig midt i kretsen och utan föregående inledning läste upp tvänne kortare, lärorika berättelser ur en medhafd andaktsbok. Han såg det ej, men han visste, att allas ögon sökte honom, och han njöt däraf. Hans något sträfva och oskolade röst klingade entonigt, nästan sömngifvande i det stora, sparsamt upplysta rummet, men alla sutto orörliga och ansträngde sig till det yttersta för att ej låta ett enda ord gå förloradt.

När han läst de bägge berättelserna till slut, slog han ihop boken och rätade ut sin gestalt, sägande.

— Låt oss nu i frid å endräkt dricka en kopp kaffe, innan vi skiljas denna välsignade afton.

Som om hon blott väntat denna signal, skyndade madam Olsson till spiseln och lyfte den puttrande kaffepannan från elden. En lång stund hördes ingenting annat än kopparnes slammer mot faten och tennskedarnes matta klingande, men snart löste den svarta drycken tungbanden, och samtalen började.

I dåsigt välbefinnande lutade Mörk sig mot stolens ryggstöd. Till vänster om honom satt Anna. Hon begrep ej, hur det kom sig och hon måtte göra hvad som hälst, alltid blefvo de grannar. De andra tycktes genom en tyst öfverenskommelse hafva enats om, att de två skulle pla-

ceras sida vid sida. Anna kände sig både smickrad och missnöjd däröfver, dock mest det senare, men hon förmådde ej ändra det. Hennes barnsliga fåfänga kittlades af denna utmärkelse, som alla eftersträfvade, men ingen vågade tillegna sig, och Mörks otympliga ansträngningar att visa sig uppmärksam, narrade henne ofta att rodna. Det oaktadt var hon långt ifrån nöjd, predikantens sätt mot henne skilde sig för märkbart från hans uppförande mot andra. Också utbytte de äldre kvinnorna menande blinkningar, hvilka ännu mera förvirrade den unga flickan. Hon anade, hvad detta innebar, och visade stundom en svag oppositionslust, men den var i alla händelser så otydlig och intetsägande, att en hvar ansåg dess yttringar härleda sig från en helt naturlig blyghet, och gummorna hviskade mysande:

— Så där sjåpa flickorna sej alltid, när de riktigt vilja snärja en karl.

Midt emot Anna hade systern fått sin plats. Nu som alltid på sista tiden hvilade något dystert och hatfullt öfver hennes markerade drag, och litet emellan sköt under de halfslutna ögonlocken fram en blick, som fientlig nitade sig fast vid Annas ansikte för att sedan ångerfull och spörjande glida bort till Mörk.

Efter den snöpliga utgång hans frieri fått hade Mörk gripits af en viss fruktan för Marias oberäkneliga lynne. Han gick hälst ur vägen för henne och antydde aldrig med ett ord, att han blifvit både stött och förvånad öfver hennes häftiga vredesutbrott. Maria var honom tacksam för denna finkänslighet och iakttog sig själf på ett sätt, som skulle gifvit en annan än Mörk mycket att fundera på. Men han var ingen människokännare och trodde, att allt stod på den gamla

foten, sedan ytan åter blifvit lugn. Hennes lågande blickar besvärade honom väl ibland, men då hon så noga aktade sig att säga något, styrktes han i sin tro.

Maria hade blott sett en sak: att hennes häftighet retat honom. Hon bemödade sig följaktligen att dämpa glöden i sitt inre och genom en hundlik tillgifvenhet, som hon icke ens bemödade sig att dölja, men som han aldrig märkte, vinna tillbaka hvad hon förlorat. Instinktlikt anade hon, att det mellan dem låg en oöfverstiglig klyfta, men hon ville helt enkelt ej se den. Blott Anna ej funnits, skulle hon varit hans, det trodde hon fullt och fast, och därför bemödade hon sig uteslusande om en sak: att skilja dem från hvarandra.

Mörk mer anade än såg hennes försök, men han var nu ej den man, som vek ett enda steg åt sidan från den en gång utstakade vägen, allra minst för hvad han ansåg vara en elak kvinnas nycker. Att Maria värkligen på fullt allvar kunde skada honom, då det gällde, fann han otänkbart.

Denna afton var samtalet lifligare än vanligt. Uppträdet på landsväden diskuterades ifrigt, så mycket hällre som det gaf anledning till en mängd beklaganden och småstygga anmärkningar. Madam Ersson blef ej skonad, ehuru hon visat sig vara en af de trognaste bland de trogna, men mannen var en fläck, som outplånligt häftade vid henne.

Ju längre det led fram på kvällen, dess oftare såg Mörk mot dörren. Då klockan slog åtta, började han nervöst trumma på bordskifvan och fortsatte därmed en stund, tills han tvärt reste sig och mumlande gick några slag öfver golfvet.

Kvinnorna tystnade ögonblickligen, sådan hade de aldrig sett Mörk förr. Frågande ögonkast utbyttes till höger och vänster och besvarades med deltagande ruskningar på hufvudena. Då ingen tycktes veta något om anledningen till hans misshumör, sågo alla bort till madam Olsson, som modstulen krupit ihop i en vrå vid spiseln, ångrande att hon sagt någonting om Johansson.

Tystnaden kändes tung och tryckande, ögonkasten blefvo mer och mer talande, och slutligen sågo alla bort mot spiseln, medan samma fråga brände hvarje tunga.

— Hva' har hon gjort?

De erhöllo aldrig något svar. Ytterdörren öppnades oförmodat, en kall pust brusade genom det kvafva rummet, och på tröskeln visade sig handelsmannens hustru. Bakom henne skymtade en bred skugga fram ur förstugans halfdunkel.

Mörk stannade midt i sin promenad och madam Olsson hviskade glädjestrålande namnet Johansson till sina närmaste grannar. Hviskningarne fortplantades, gingo rundt omkring bordet och möttes uppe hos Anna, där de dogo af brist på näring.

Det var verkligen Johansson, som tvekande och förlägen skrufvade vid dörren. Den tjocke handelsmannen såg på långt när ej så myndig och befallande ut som vanligt, men då Mörk vänligt gick emot honom, sken han upp; han hade hela tiden fruktat, att predikanten ämnat förödmjuka honom.

Kvinnorna hviskade alltjämt, och Mörk drog triumferande gästen med sig tvärt öfver golfvet, så att alla skulle se honom. Handelsmannen struttade motvilligt med, bugade sig, som om han

stått vid sin disk, hostade och bet i sina köttiga, blodröda läppar.

— Ja, tack nu, go' vänner' för en välsignelserik dag! sade Mörk, när han visat sitt byte för alla. — Gån nu i frid, jag har denna afton mycket att göra.

Äfven utan den talande blick, han vid dessa ord kastade på Johansson, skulle de förstått honom. Deras inre fylldes med jubel och förtröstan, den goda saken gick framåt, en ny själ var vunnen. Alla bjödo god natt på en gång och gingo, ifriga att få berätta den stora nyheten: Johanssons omvändelse.

Mörk var så glad, att han icke ens växlade den sedvanliga handtryckningen med de gående, hans triumf var för väldig och öppnade en rad af framtidsperspektiv, som bländade honom.

Anna var den första, som skyndade ut. Hon hade lagt märke till systerns ögonkast och pinats däraf. Hon hade dragit sina slutsatser och funnit Maria mer världsligt sinnad än det anstod just hennes syster. Hon önskade, att någonting måtte böja hennes hårda sinne, men själf kände hon sig sprittande glad öfver att få träda ut i den friska, kalla luften under himlahvalfvet, där stjärnorna gnistrade och frosten bet i näsa och kinder.

Så snart alla aflägsnat sig, stack Mörk sin arm under Johanssons och sade.

— Vi två ha visst åtskilligt att säga hvarann', vi gå väl opp te' mitt.

Handelsmannen smålog bifallande och de gingo, lämnande Johanssons hustru och madam Olsson ensamma i salen.

De bägge kvinnorna slogo sig ned vid spiseln. De kände, att något skulle hända, och tystnaden

föreföll dem riktigt högtidlig. Men madamen var för mycket pratsjuk att tiga länge, hon började snart.

— Får Mörken bara en syndare riktigt i sina händer, släpper han honom inte, förrän han blifvit omvänd, så mycke' kan en då tryggt påstå.

Den blida, bleka kvinnan nickade lycksalig och förhoppningsfull ett:

— Gud gifve, att de' vore så väl!

Och glöden på spiselhällen falnade och blefvo aska, god, kraftig björkaska, af hvilken man sedan kunde bereda lut, som tog äfven de svartaste och största fläckar ur gammalt linne. Och uppe på sin kammare kämpade Mörk med djäfvulen om en förhärdad själ, som våndades och vred sig under hans hårdhändta angrepp. Men guds sanna ord äro en stark lut, som tvättar äfven de girigaste själar rena, och handelsmannen lofvade slutligen att kasta bort den gamla, syndfulla Adam och ikläda sig en ny människa.

Men där nere sutto de bägge kvinnorna fortfarande och stirrade på veden, som lågorna förvandlat till aska. Så flammade ett litet kol till, lyste som ett vargöga mot ärilens sotiga bakgrund och slocknade.

VIII.

Med spänstiga, fasta steg gick Mörk landsvägen framåt. Han var på väg till Storgården och under tiden lät han föregående aftons händelser passera revy. Det var förunderligt, hvad allt numera gick honom väl i händer. Den druckne arrendatorns fall var ingen oviktig tillfällighet, det var och förblef ett underverk, som tjänstvilliga tungor skulle förstora och basuna ut till hans och herrens förhärligande. Han förtjänade det ock, den gamle där ofvan molnen, han var en god gud. Han stödde och styrkte de sina, skänkte dem medgång . . . ja inte alla förstås, blott dem, som stälde sig riktigt väl med honom och rättade sig efter hans små egenheter.

Och så Johanssons fullständiga omvändelse, den var kronan på verket, 400 kr. till den goda saken och ett fast löfte för framtiden hade handelsmannen måst gifva, och dessutom visade hans rädda min, att han aldrig skulle göra ett försök att bryta de nya bojorna. Visserligen hade Mörk äfven måst lofva att i stället för handelsbod ändra om den nya byggnaden till ett bönehus, till hvars

fullbordande Johanssons bidrag anslagits, men det ansåg han vara en vinst, en ofantligt stor vinst.

Denna sista framgång, som kommit då han minst väntade den, gjorde Mörk säker på sig själf och sin sak. Den styrkte honom och vidgade hans blick, som redan började spana bortom de djärfvaste förhoppningarnas råmärken.

Och i dag skulle allt afgöras — eller rättare i dag skulle hans framtid betryggas.

På Anna var han väl långt ifrån säker, hon föreföll alltid så underligt skygg och tillbakadragen. Men den saken gjorde honom inga bekymmer, hon var ju en kvinna, och för detta skröpliga käril hyste han bibelns hela förakt. En dotter bör ständigt utan invändning lyda sin far, bibeln bjuder henne det . . . Mörk log ett bredt leende. Hvad böckernas bok ändå var utmärkt, full af dräpande, hårdsmälta sanningar och slående argument.

Vid Storgårdens grind jämnade Mörk sina drag och antog den allvarliga, imponerande min, som sällan förfelade att göra intryck.

— I kommer tidigt i dag Mörk, sade Maria, som mötte honom på förstugubron. Hon tycktes hafva väntat honom där, åtminstone trodde han det och kastade en ogillande blick på henne.

— Jag har mycket att säga, svarade han snäft och gjorde min af att gå förbi henne, men hon hejdade honom och återtog lågmäldt:

— Far ä' illa sjuk . . .

— Såå. — Ja jag kan inte vänta. — Han sköt henne kallt åt sidan och trädde in i salen.

Maria stod orörlig en stund. Hon var mycket blek, och barmen häfde sig våldsamt under det stramt igenknäppta klädningslifvet. Mörks stela sträfhet var ingenting nytt, sådan som i dag

hade han varit ända sedan den gången, då hennes olyckssaliga häftighet narrade henne att förgå sig mot honom. Men hon hade ju gjort bot och bättring, hvarför ändrade han då ej sitt sätt? Eller ville han det ej? Hennes fötter trampade utan uppehåll de nötta tiljorna, i hvilkas midt en grop under tidernas lopp uppstått. Om hon blott vetat, hvad han ämnade säga fadren i dag, men det tjenade naturligtvis ingenting till att fråga hvarken den ene eller den andre Det var, som om en inre röst hviskat till henne, att någonting torde hända, men hvad, hvad . . .? Hon bet hårdt i underläppen, så hårdt att skinnet sprack och en blodröd droppe trängde fram. Hon kände knappt den fysiska smärtan, en enda tanke fyllde hennes inre: att till hvarje pris få veta, hvarom de bägge männen talade där inne.

— Om han skulle våga, mumlade hon — åh om han skulle våga . . . Hon afslutade ej sin mening och uttrycket i hennes ansikte blef hotande. — Jag kan ju lyssna, tänkte hon, — de' ä' lågt å' simpelt, men ändå . . . ändå. — Ett bittert skratt kom hennes kropp att skälfva, men med en trotsig åtbörd skakade hon blygseln öfver sin förflugna tanke ifrån sig. Hon ämnade ej låta narra sig, hon *ville* veta.

Sekunden därpå låg hennes vänstra öra tätt tryckt mot dörrspringan.

Mörks stämma klingade högre och mer sonor än vanligt. Han talade om den förändring hans planer undergått sedan gårdagen. En ny handelsbod behöfdes ej längre, sedan Johansson krupit till korset, i stället borde de troende bygga ett eget bönehus för att slippa de ständiga tvisterna med presterskapet och skolläraren.

Karl Lundberg instämde ifrigt och erbjöd ytterligare en pänningsumma, hvilken Mörk dock afslog, ty alla borde deltaga i templets byggande. Sjuklingen envisades, det lät nästan som hade han hoppats att komma himmelriket närmare genom sin frikostighet, men Mörk sade fortfarande nej, lika mildt som bestämdt.

— Va' de' ingenting annat, tänkte Maria besviken. Men hon lämnade ej sin plats, hon ville en gång för alla hafva visshet.

Frågan om bönehuset var snart afhandlad och en stunds tystnad uppstod. Därefter började Mörk på nytt ännu mer smekande och inställsamt. Han redogjorde utan orsak för sin ställning, som han framhöll betydligt fördelaktigare än den i själfva verket var. Hans förmögenhet var visserligen ringa och obetydlig, det medgaf han utan omsvep, men . . .

Maria hörde steg ifrån gården och vände sig bort för att ej blifva ertappad på bar gerning. Men ingen kom, det var blott en af drängarne, som gått förbi. Hon slungade en gnistrande blick efter den osynlige fridstöraren och lade åter örat intill dörrspringan.

» . . . å' detta ger mig mod att begära din ena dotter mig till en hjälp i den svåra strid, jag kämpar mot världens synd å' köttet», hörde hon Mörk säga.

Andlös lyssnade Maria för att uppfånga fadrens svar.

Det kom genast lungt och dämpadt, som om den gamle länge väntat detta frieri.

— Har i själf talat me' Maria? frågade han.

— Maria! utropade Mörk och hans stämma skorrade hånfullt i lyssnerskans öron. — Ingalunda, dyre broder, de' ä' din yngsta dotter jag begär.

Maria kände en blodström rusa mot hjärtat, medan strupen drogs ihop och blef torr, så att luften endast mödosamt banade sig väg därigenom. Hon ville skrika af smärta och raseri, mest smärta, ty någonting hade brustit i hennes inre. Men snart öfvervann hon sin svaghet och med en elak hopknipning af läpparne, hvilkas darrning ej bådade något godt, intog hon sin förra plats.

Det var åter Mörk som talade. Hans stämma mullrade nu hotfull och vred och orden sprungo stötvis, hårda och krossande från hans tunga.

» . . . de, som lefva i svalg och dryckenskap och undandraga sig herrans tuktan . . . obotfärdiga syndare, de där gäckas med sin gud . . . Den far, som lämnar sitt barn i sådana händer, kan aldrig stå till svars därför . . . Han ska' draga hennes själ från gud och öfverantvarda den åt djäfvulen . . . Detta ä' en synd, som aldrig kan förlåtas, ty det ä' synd mot den helige ande . . . En gammal man, som stapplar på grafvens brädd, bör betänka sig två . . . nej två tusen gånger innan han det gör.

Den sjukes hvilstol knakade, då den gamle oroligt vred sig af och an under denna störtsjö af ord.

» . . . Ett löfte bör å får endast hållas, när det kan vara nyttigt för den, det gäller . . . din själs eviga välfärd får icke sättas på spel för blott några lösliga ord eller ett tanklöst löfte . . . Herren din gud, som ransakar hjärtan å' njurar, ska' förlåta dig denna lilla synd, broder, för din okunnighets skull . . . Just detta, att hon som en brand måste ryckas ur elden, har bestämt mig . . . För din egen, hennes å allas vår välfärd begär jag denna din dotter till min äkta maka . . .»

Maria greps af raseri. Henne försmådde han, hennes kärlek kastade han bort, och för systern kämpade han som en Simson.

— Fråga henne själf, inföll den sjuke häftigt skakad, och hvilstolen knarrade ånyo under honom.

— Nej, svarade Mörk strängt — det tillkommer fadren att bestämma öfver sitt barn, henne tillkommer det att lyda . . . Säger icke fjärde budet: du skall hedra din fader å din moder på det dig må väl gå å du må länge lefva på jorden . . . Herren ä' stark, han böjer alla sinnen och straffar hvarje ohörsamhet . . .

Maria sprang från dörren. Hennes knän sviktade och tinningarne bultade feberheta, men med en kraftig viljeansträngning tvingade hon sig att gå vidare. Hon önskade ej höra mer, hon visste, hvad hon ville veta och kände på förhand fadrens svar. Hans skygga invändningar voro redan detsamma som ett halft ja, och länge skulle det ej dröja, förrän Mörk fullständigt besegrat hans af sjukdom och religionsgrubbel brutna vilja.

En känsla af hopplös öfvergifvenhet bemäktigade sig henne. Men endast ett ögonblick varade detta. Hon fann sig bedragen, förbigången och hånad, och ur det kaos, hvari hennes känslor råkat, arbetade sig en enda tanke fram, klar och hänsynslös: hon skulle hämnas.

— Ja hämnas! jublade det inom henne.

Under det att ett hysteriskt skratt skakade hennes kropp rusade Maria ut på gårdsplanen, sprang genom grinden och fortsatte landsvägen framåt mot Tvärmora. Det slog henne, att hon redan en gång förut varit på väg åt samma håll men vändt om. Men nu ämnade hon ej göra det. Åh nej, åh nej!

Barhufvad och med knutna händer följde hon den hala, islupna vägen. Kjolarne fladdrade kring benen och hindrade henne, men hon hade ej tid att tänka därpå. Ibland snafvade hon eller halkade, färdig att falla, men ingenting hejdade henne, hon hade ju föresatt sig att ej vända om.

Det var en gråkall, fuktig vinterdag med tunn dimma, som låg utbredd öfver ängar och gärden. Från björkarna utefter vägen dröpo stora vattendroppar sakta och melankoliskt, slogo entonigt mot skaren på den fusna snön och gräfde djupa hål däri.

Flämtande och andtruten nådde Maria skolhuset. Där stannade hon ett ögonblick, slätade till det oordnade håret och gick sedan vidare.

I Nedergårdens rymliga sal satt Karl Persson ensam vid bordet, när hon steg öfver tröskeln.

— Nä' si' på sjutton så rart främmande, utbrast han och steg upp med ett otympligt försök att visa sig galant och artig.

— Ä' Oskar inne? frågade Maria och stannade vid dörren.

— Nää, han ä' i hagen och hugger ett par björkar te' skacklor på min nya släde. Eftersom en nu fått före, ska' en väl begagna sej utåf'et.

— Jaså.

— Men så sätt dej då, flicka, å' stå inte där orörlig som en bildstod! Sätt dej vet ja', så ska' ja' straxt säja te' om en varm kopp kaffe.

— Tack, inte för mej, morbror. — Kommer Oskar snart hem?

— Förfasligt hva' du har brådt te' träffa pojken. — Ä' de' nå't särskildt, du vill?

— Ja' har hälsningar från Anna.

— Sääå? — Karl Persson såg fundersam ut, Marias besynnerliga sätt och afmätta svar började

oroa honom. — Jaså hälsningar från Anna, sa' du. Nå hur lyder di' då?

— Jag vill tala ve' Oskar själf.

— Då får du allt vänta te' framåt midda'stin', förr ha vi honom nog inte här.

— Jaså. — Hvar ä' han nu då?

— I hagen ve' lilla kärret, om du promt ska' veta de' ock.

— Tack! — Utan att säga adjö vände Maria om och gick, och innan Karl Persson hunnit hämta sig från sin förvåning, var hon redan ute på landsvägen. Hon skyndade förbi handelsboden och Per Olssons gård, hon lämnade byn bakom sig och vek slutligen in på en smal körväg, som slingrade fram mellan träden i den milsvida skog, som på alla sidor omgaf Åsen. Snart väckte dånande yxhugg hennes uppmärksamhet, och djupa fotspår i snön utvisade den väg kusinen tagit.

— Oskar! ropade hon högt. — Oskar!

— Hå hå hva' nu då, svarade en bullrande röst. — Ä' de' kvinnfolk i skogen?

— Kom hit får ja' tala me' dej!

— Ä' de' du, Maria? – Oskar trädde fram mellan några yfviga granar och stannade förundrad några steg från henne. – Go' da' på dej!

— Kom hit hör du!

— En hinner väl. — Ja go' da' igen, Maria, hva' har du för godt att säja, eftersom du kommer ända hit?

Bakom honom visade sig Nedergårdsdrängen, som nyfikenheten förmått att följa efter den unge husbonden.

— Tids nog får du höra't. — Maria pekade på drängen och vinkade åt kusinen att komma ännu närmare.

— Tusan, du ser ju lika viktig ut som klockarn på en böndag. — Nåå sjung ut då, hva ä' de' du vill mej?

Drängen förstod, att han var öfverflödig, och stannade under granarna ansträngande sig att snappa upp ett eller annat ord, men Maria hviskade sitt svar i Oskars öra och ej ett ljud trängde till honom. Han stod emellertid kvar på samma plats. Det var både intressant och ovanligt, att en af de för högfärdiga ansedda Storgårdsflickorna uppsökte ens sin kusin i skogen. Och dessutom var hon barhufvad. Någonting var bestämdt på sned.

Oskar och Maria gingo sakta bredvid hvarandra. Hon talade ifrigt med vreda, häftiga åtbörder och han hörde på. Deras ansiktsuttryck såg drängen ej, ty bägge vände ryggen åt honom.

Hastigt gick Oskar ifrån henne, hoppade öfver diket och kom fram till honom.

— Du har ju bränvin me' dej, Erik? sade han med onaturligt hes och ansträngd röst.

— Jaa, svarade drängen dröjande och drog ur tröjfickan upp en liten flat flaska, som Oskar slet ifrån honom och tömde till sista droppen.

Först nu märkte drängen, att Oskar var förfärligt blek och att det krampagtigt ryckte i hans mungipor, som det alltid gjorde, då han var ond.

— Räck mej nu min yxa, sade Oskar kort — här ska' huggas annat än ved i dag!

— Nog reder du dej utan yxa, så stark som du ä', inföll hastigt Maria, som äfven kommit till stället.

— Åh ja de' gör ja' nog. Låt bli yxan, Erik. — Nu går' vi väl. — Han fattade Marias ena hand och gick med långa steg mot landsvägen dragande henne efter sig.

Drängen stod och småflinade för sig själf. Det här var väl ändå tusan. Oskar, som högt och dyrt svurit att hvarken bry sig om kjoltyg eller bränvin, tänkte han nu slå sig på bägge delarne?

* * *

Mörk satt vid fönstret i sin kammare. Han var så nöjd att ett kluckande, långdraget skratt litet emellan bröt fram ur hans strupe och ekade mot väggarna, tills det dog bort och försvann i vråarne. Han hade också anledning att vara glad. Visserligen sprang Anna blossande röd och med tårar i ögonen sin väg, då fadren kallat henne för att lägga ihop deras händer och gifva dem sin välsignelse, som det alltid brukas, när en far får sin dotter lyckligt bortgift, men han ägde ju Karl Lundbergs löfte. — En svår sjukdom är dock en härlig sak — ibland.

— De' kom lite' väl tvärt, hon blef blyg, menade gubben. — Flickor ä' så konstiga så.

— Kanhända det, nickade Mörk och dolde sin oro, ty han var långt ifrån belåten med utgången, men det svåraste var undangjordt, nu återstod blott att tvinga en svag kvinna till lydnad och underkastelse.

Men tills vidare måste han sitta på sin tarfliga kammare, som icke ens var något hem. Nå nå ingen tid var förliden. Och med välbehag valkade han bussen drömmande om det, hvarpå han väntat så länge.

Otydliga och dimmiga sväfvade några bilder förbi hans inre syn. Annas ljusa, blida ansigte först och främst. Kärleksfullt och med vördnad, som det anstår en trogen maka, såg hon upp till sin herre och man, där han stod på Storgårdens

förstugbro, den där förargliga förstugbron, där han varit nära att snafva tvänne olika gånger. Maria skulle de naturligtvis lösa ut ur gården, han trifdes så bra i trakten. Allesamman — ja inte riktigt alla — hade de låtit böja sig. Dessa envisa, härdade bönder, dessa barnasjälar i knotiga men kraftfulla kroppar, alla voro de hans lydiga undersåter, och han höll af dem på sitt sätt, emedan de lydde så villigt. Han värderade deras hundlika trohet och deras naiva beundran för det, som stod öfver dem, det ofattliga, hvars representant han var. Och med hvilken glädje kysste de ej riset och tillbådo afgrunden i stället för att på eget bevåg söka den himmel, som han obarmhertigt stängt för dem.

Ett buller störde honom i hans angenäma betraktelser. Nere i bottenvåningen slogs en dörr upp, tunga steg klampade öfver golfvet, sedan skrek madam Olsson af rädsla.

Mörk blef skrämd utan att veta hvarför. Han reste sig darrande. Hvad var det? Ville de honom något? En vild svordom dånade genom huset blandande sig med ljudet at en möbel, som krossades. Så uppstod en kort tystnad, nästan mer fruktansvärd än det föregående bullret. Oväntadt knarrade trätrappan under en person, som sprang uppför densamma, och därefter sparkades dörren till hans rum i spillror.

Mörk var eljes icke rädd, men nu bleknade han; han hade så mycket att förlora. Ett par af raseri gnistrande ögon brände sig fast i hans, och öfver tvänne skälfvande läppar brusade en ordström, som ohörd flög förbi hans öron. Mörk var liksom förlamad. Hans sinnen hotade att svika honom, armar och ben skälfde och tankeförmågan stod stilla, blott ett kände han, att han

bedragit sig själf. Nyss förut hade han jublat öfver dessa klumpiga bönders underdånighet, men nu . . . nu . . . här kom den minsta själen i den största kroppen . . . De gjorde uppror . . . Var det förbi . . . ? Skulle han lida skeppsbrott i hamnen . . . ?

Ett knytnäfslag träffade hans ansikte. Han försökte värja sig men orkade ingenting. En skur af slag, sparkar och stötar rägnade öfver hans hufvud och axlar, bröstkorgen knakade, benen veko sig, han föll omkull, stötte nacken mot en bordskant och förlorade medvetandet.

Förbi, förbi alltsamman!

Oskar var utom sig. Han slog blindt utan att måtta, sargade sönder sina händer mot föremålen i rummet och upphörde ej att slå, förrän hans högra arm under ett tungt slag darrande och kraftlös sjönk ned utefter sidan. Han föll ihop, suckade som efter ett hårdt, men väl förrättadt dagsverke och såg sig förvirrad omkring.

Bakom honom trängdes en hop bleka människor, hvilkas ögon förfärade voro riktade på honom ensam. Främst stod Johansson med ett betsman i handen, beredd att utdela ännu ett dråpslag. Oskar kände ej igen någon och begrep icke, hvarifrån de kommit i en hast alla dessa främlingar, som stirrade så otäckt på honom. Han stånkade hest, ansträngde sig för att röra den domnade armen och tumlade mot dörren; nu hade han ju ingenting att göra här. Men hvad hade han då gjort? Det tjänade ingenting till, att han försökte påminna sig det, allt var borta för länge sedan.

Det uppstod en fruktansvärd trängsel i trappan, då han närmade sig dörren. En hop kvinnor flydde skrikande och några barn gräto.

Oskar begrep fortfarande ingenting. Han ristade sin väldiga kropp, vacklade som en drucken, törnade mot hörn och kanter och kom slutligen ut i fria luften. Så skönt det kylde kring hans tinningar, det lindrade hufvudvärken, ty nu insåg han, att han hade mycket ondt, åtminstone bultade det förfärligt under hjässan. Han vek mekaniskt af till höger och gick hemåt, hvart skulle han eljes gå, när han var sjuk?

På förstugbron stodo hans föräldrar. Han ämnade skynda förbi dem, han var så trött och sömnig, att han knappt förmådde hålla ögonen öppna, men fadern häjdade honom med en fråga. Hade gubben verkligen sagt något, eller var det också en inbillning? Oskar såg glåmigt på de bägge gamla. Hvarför pinade de honom med sin närvaro, han önskade vara ensam, alldeles ensam.

Fadern upprepade sin fråga för andra gången.

— Hva' ä' de' för spektakel hos Per Ols', ja' ser så mycke folk där oppe?

Oskar stirrade slött på honom och skrattade fånigt. Visste han ingenting, den gamle, eller gjorde han sig till?

— Vet du de' inte? fortsatte Karl Persson. — Ja' tyckte att du kom därifrån.

Det flammade till i Oskars matta ögon.

— Ja' har slagit ihjäl Mörken, sade han tvärt. Sedan sjönk han ånyo ihop, dåsig och sinnesfrånvarande.

— Har du? — Faderns pipa föll i golfvet och spräcktes, men Oskar såg det ej.

En hand grep hårdt om hans domnade arm, ett par mörka ögon borrade sig in i hans och en af hat vanställd stämma flämtade:

— Mördare!

Oskar spratt till. Var Maria också här? Henne hade han glömt. Hvad var det hon sagt? Mördare. Jaså Mörk var död, han hade ju dödat honom, jaså. Han tyckte sig känna ett sömnigt välbehag komma smygande, det var riktigt bra, att hon sagt det, nu visste han hvad det var, som plågat honom en stund. Han var alltså en mördare, han skulle spärras in på fästning, kanske halshuggas. Så godt var det, då slapp han ifrån alltihop. Utstötande ett ljud närmast liknande ett tröttkördt djurs belåtna stönande öfver att ändtligen få hvila sig föll han ned på en bänk, lutade sig mot väggen och slöt ögonen.

Maria lämnade Nedergården och begaf sig på hemvägen, då hon insåg, att Oskar ej var i stånd att gifva ens den minsta upplysning. Hon kände ingen ånger öfver sin andel i kusinens våldsbragd; hon ångrade blott en sak, att ej ha hindrat honom från att gå för långt. En minnesbeta unnade hon Mörk, men hans lif ville hon bevara åt sig. Oskar var en stackare, som missförstått henne; hon hatade honom, den elake slagskämpen, honom och systern, ty de två hade ställt sig i vägen för hennes lycka, den ene med sina starka näfvar, den andra med sitt fagra ansikte. Nåväl de två skulle få lida för sina gärningar, hon lofvade dem i tankarne en grym hämnd och sedan . . . sedan var Mörk hennes.

En halftimma därefter trädde Maria in i systerns kammare. Hon var mycket blek med två mörkröda fläckar på tinningarne, men ögonen flammade vildt och andedräkten lät skarp och hväsande.

— Ja' kan hälsa dej från Oskar, började hon hårdt och skrattade bittert.

Anna rodnade men svarade ej.

— Han ska' på fästning nu, tillade Maria.

— Jesus, hva' säjer du!

— Han ba' mej hälsa å' säja, att något godt utåf Mörken lär du aldrig få, han har slagit ihjäl honom.

— Hvem? — Anna famlade efter ett stöd, ty blodet stockade sig i halsen och hotade att kväfva henne.

— Oskar, förstås.

— Har han slagit . . sla . . . git ihjäl Mörk?

— Joo du, de' har han. Han trodde väl, att de' va' enda sättet att få ha dej i fred.

— Jesus i himmelen så du talar! — Anna föll darrande omkull i soffan oförmögen att tänka en enda redig tanke till slut.

Maria betraktade henne föraktfullt. Och den där svaga, hjälplösa flickan hade Mörk föredragit framför henne, han måtte icke vara den man hon trott.

Hastigt reste Anna sig med återvunnen fattning och frågade:

— Ä' du säker på, att Mörken dött?

— Säker? Neej, men ja' tror de'.

— Jaså. — Anna började lugnt taga på sig ytterkläderna och gick sedan mot dörren.

— Hvart ska' du hän så brådt?

— Ja' tänker höra efter, hur mycke' sanning de' finns i hva' du nu sagt.

— Hva' nu då, tror du inte mina ord?

— Nej, svarade Anna kallt och lämnade rummet.

Maria såg tankfull efter henne. Vågade den där blödsinta stackaren verkligen strida mot henne? Hon skrattade lågt men ondskefullt och sade:

— Gå du, syster lilla, den smulan, som finns kvar af Mörken, skänker jag dej. — — —

Nere i byn härskade en ofantlig uppståndelse, när Anna gick därigenom. Utanför dörrarne stodo här och hvar pratande grupper af kvinnor och barn, hvilka pekade på henne och hviskade elaka anmärkningar till hvarandra, ty det var redan kändt, att Maria uppsökt Oskar i skogen, och att detta stod i något sammanhang med öfverfallet på predikanten, därpå var en hvar beredd att aflägga sin salighetsed.

Anna låtsade ej se deras miner, hon hade fått annat att tänka på. Hon förstod nu, hur allt tillgått, hon trodde sig till och med ana bevekelsegrunden till Marias handlingssätt, och just därför sade hon sakta men bestämdt flera gånger å rad:

— Det blir du, Anna, som får godtgöra allt. — Och då hennes inre reste sig mot detta beslut, tillade hon lugnt och utan öfverdrift. — Det ä' helt enkelt din skyldighet.

Men trots sina goda föresatser kände hon ingen glädje däröfver. Vare sig Mörk lefde eller dog, anade hon, att det skulle göra henne föga ondt om honom. Hon blef först förundrad och sedan ond på sig själf öfver denna hårda kallsinnighet för en lidande medmänniska, medan däremot hennes deltagande för den hjärtlöse mördaren växte och hotade att alldeles utträngа hvarje tanke på hans offer. Hon förebrådde sig själf dessa känslor, kastade bittra anklagelser i sitt eget ansikte och knöt förtörnad de små, mjuka händerna, men ingenting ville hjälpa. Oskar, som hon förut brytt sig mycket litet om, stod hela tiden framför henne och lämnade ej sin plats åt någon annan. Hon uppbjöd hela sin tankekraft för att skjuta honom åt sidan och uteslutande fästa sig vid den, för hvilken hon inbillade sig det vara

hennes oafvisliga skyldighet att hysa medlidande . . . och till slut lyckades det äfven. Det var för Mörks skull, hon skyndat till byn, det var för hans och Marias skull; hon hvarken borde eller fick tänka på kusinen. Och sedan hon verkligen lyckats öfvertyga sitt motspänstiga sinne därom, gick hon vidare.

Ett dämpadt, oredigt sorl nådde hennes öron och hon såg upp. Hon befann sig midt för Nedergårdens grind och stannade öfverraskad, likliksom fastnaglad på stället. Äfven ifall hon velat aldrig så gärna, hade det ej varit henne möjligt att taga ett steg till.

På bägge sidor om grinden till morbroderns gård trängdes byns halfva befolkning. Männen stodo tysta med bistra, ovänliga miner, kvinnorna pratade och himlade sig, somliga gräto och andra läto höra hånfulla utrop, under det att barnen, hvilka snappat upp lösryckta delar af de äldres yttranden, genast vid hennes ankomst samlades i en klunga kring Anna och betraktade henne med frågande och fientliga blickar.

Hon började hysa fruktan inför denna kalla, ovänliga uppmärksamhet och ämnade gå vidare, men en besynnerlig svaghet, som hon förut aldrig känt, höll henne kvar. Hon låtsade ej se de andras talande miner och stod orörlig, med trotsig skygghet mötande deras knappt dolda illvilja, men långt efteråt erinrade hon sig sina känslor vid detta tillfälle.

Dörren till Karl Perssons sal stöttes oväntadt upp och en egendomlig grupp visade sig på förstugubron. Först trädde Per Olsson och Johansson ut, sedan kom Oskar följd af den rödskäggige fjärdingsmannen från Lilla Mossen, Anna kände igen hans stora, väderbitna ansikte, och sist stapp-

lade en gammal man, som syntes så bruten och nedtryckt, att det nästan föreföll obegripligt, hur han orkade stödja på sina sviktande ben.

— Morbror, mumlade Anna och sökte finna en rimlig anledning till den förändring, hans utseende undergått. Men hennes irrande tankar drogos snart från honom till Oskar, hvars underliga slöhet och viljelösa gång tycktes henne ännu märkvärdigare. Af jättens forna obändiga kraft fanns ej ett spår kvar, han lät fjärdingsmannen leda sig, som om han varit ett litet hjälplöst barn, och höll händerna i kors utan ett försök att ändra deras obekväma läge.

På samma sätt som fågeln, hvilken tjusas af ormens glänsande ögon utan ens en tanke på motstånd låter draga sig i förderfvet, stirrade Anna mot de kommande. Folkhopen vek undan och lämnade männen plats, men hon gick ej ur vägen, hon såg blott Oskar och stod stilla, väntande på det, som måste följa.

Oskar hade ännu ej sett henne. Han höll ögonen envist riktade mot marken och gick lik en person, hvars tankar ej sysselsätta sig med det närvarande. Först då fjärdingsmannen med en tryckning af sin arm häjdade honom, stannade han och blickade sökande omkring sig. Hans glanslösa ögon saknade hvarje uttryck, men småningom väcktes något till lif i hans tanketomma hjärna. Han märkte en kvinna, som stod på två stegs afstånd från honom, hans läppar rörde sig och plötsligt kom det någonting bedjande skyggt i hans blick. Ögonen vidgade sig och blefvo åter klara, en ljusstråle inifrån trängde fram och han gjorde min af att räcka henne händerna.

Anna hörde ett obehagligt rassel och såg nu, att kusinen var fängslad med handbojor. Ett

ögonblick höll hennes medlidande på att taga ut sin rätt, men så erinrade hon sig, att han kanske var en mördare och förnam på långt afstånd svagt men tydligt systerns förbittrade ord. Hennes förtrollning bröts af verkligheten, den ovilja, som på alla sidor omgaf fången, smittade äfven henne, och med en stolt afvisande åtbörd tog hon ett steg tillbaka.

Det blixtrade till i hans ögon, munnen öppnades som till ett vredgadt utrop, och händerna knötos, men han betvingade sin häftighet, och ej ett ord trängde öfver hans läppar.

Dock, i den vilda blick han slungade på henne, trodde Anna sig läsa en anklagelse, hvars innebörd hon ej vågade tyda. Men hennes stolthet väcktes däraf, hon kastade hufvudet tillbaka och mötte djärft blicken ur Oskars ögon.

Kusinen syntes slagen däraf, hårdheten i hans drag jämnades ut och efterträddes af en spörjande klagan, som bröt ut i ord.

— Anna! hviskade han.

Hon kände först en jublande, oresonlig glädje inom sig därvid, men Marias hånleende och Oskars gärning stodo emellan dem och glädjen frös bort. Utan ett ord till svar vände hon honom ryggen, medan Johansson gillande nickade åt henne och sedan skrattade högt.

— Det ä' min plikt att godtgöra allt, tänkte Anna beslutsamt och kände sig lycklig öfver att hafva besegrat den svaghet, som en lång stund hållit henne fjättrad utanför Nedergårdens grind.

Men det var likväl som om någonting dragit henne tillbaka, och endast med största ansträngning förmådde hon afhålla sig ifrån att se efter kusinen. Hon försökte ursäkta sig med, att hon behöfde en förklaring öfver den förebråelse, som

legat i Oskars blick, då de skilts nästan som fiender, och hon måste tvinga sig att gå vidare. När hon ändtligen hunnit Per Olssons förstugtrappa, drog Anna en djup suck, hon kände det som en ofantlig lättnad att stå här, där hon var i säkerhet för hvarje frestelse.

— Nu vill ja' inte tänka mer, sade hon högt och till utseendet fullkomligt oberörd hälsade hon på madam Olsson, som mötte henne i dörren. Och då madamen gjorde ett försök att hindra henne, gled hon behändigt undan och skyndade uppför trappan.

I Mörks rum sysslade doktorn, som en händelse fört till platsen, redan med de första förbanden.

— Ä' de' farligt? frågade Anna, så fort hon hunnit inom dörren.

— Hm tja . . . a . . . åhnej . . . Jaså det ä' ni, mamsell Anna . . . god dag, god dag! — Farligt? Det beror på, det. Två refben brutna å ett halft dussin rätt försvarliga skråmor. Er fästman har tygat till honom ordentligt.

— Ja' har ingen fästman.

— Sså, förlåt! — Doktorn hvisslade sakta. — Jag har bara hört sägas, att Persson . . .

— Folk pratar så mycke', doktor.

— Ja ja, di' gör nog det. — Farligt, sa' ni. Åhnej, nog kommer han sej alltid. Funnes här blott en pålitlig sköterska, vore den värsta sorgen stillad, men vi få väl hjälpa oss ändå.

— Ja' ska' sköta honom, förklarade Anna lugnt och började utan att invänta läkarens medgifvande taga af sig ytterkläderna.

— Nå det var galant.

När madam Olsson återvände med sitt handfat, stannade hon förvånad öfver att se Anna göra sig hemmastadd.

— I får bädda åt mej i den andra vindskammaren, sade den unga flickan. — Ja' kommer nog att dröja hos er en bra tid bortåt.»

— Åh, gud välsigne er för det, Anna! utbrast madamen vänligt och tillade menande. — Ja' visste väl ja', att . . .

— I visste ingenting, madam.

Madam Olsson blinkade emellertid åt läkaren och pekade sedan på Mörk. Doktorn trodde sig förstå hennes stumma pantomin, han hvisslade ånyo och mumlade.

— Nu begriper jag schäsen.

Anna vände sig mot honom och sade kallt.

— De' tror ja' inte doktorn gör.

— Hm . . . ähm . . . nenej . . . kanhända det. — Men som läkaren tyckte det vara för snöpligt att stå som en skolpojke inför en ung, oerfaren flicka, återtog han. — Det här blir ett hårdt slag för er morbror.

— Blir de'? frågade Anna.

Doktorn betraktade henne intresserad öfver glasögonen, hennes frånvarande, sömngångaraktiga sätt väckte hans förundran.

— Jo, jag ä' nästan rädd, att Karl Persson tar sig mera af det här än någon annan, han ä' sjuk förut, han.

— Morbror?

— Ja, det vet ni väl.

— Han ä' frisk igen, de' har han sagt själf åtminstone.

— Neej ni, han ä' sjukare än den här. — Och med en likgiltig axelryckning pekade läkaren på Mörk, som just nu gjorde en matt rörelse.

— Ä' han? — Anna ansträngde sig för att hålla tankarne samlade, men då hon ej lyckades i sina bemödanden, svarade hon blott med ett kort. — Jaså.

Den lille, jovialiske läkarens ögon gledo från henne till Mörk och åter till henne. Han var uppenbarligen långt ifrån på det klara med, hur han borde tyda detta svar, men han var nyfiken och för att i någon mån vinna klarhet, fortsatte han försiktigt.

— Det här kan allt sluta illa för Oskar Persson, det.

Anna tryckte ena handen mot barmen.

— Hur sa' doktorn? frågade hon med ansträngd röst.

— Jo, unge Persson ä' väl häktad vid det här laget, kan jag tro.

Med ens stod det klart för Anna, hvarför kusinen varit så bruten nyss förut, och från honom flögo hennes tankar till morbrodern, som stapplat efter sonen för att se honom föras bort af rättvisans handtlangare. Äfven där var tröst och hjälp af nöden, med en tankeklarhet, som hon ej trott sig själf mäktig, insåg hon det.

— Doktor, utropade hon häftigt och grep denne hårdt kring ene armen — hjälp honom... Oskar, menar ja'.

— Jag ska' göra, hva' jag kan.

— I kan mycke', bara I vill.

— Hm . . . jag ska' försöka hindra hans häktande, för er skull ska' jag det, lofvade läkaren.

— Tack! svarade hon kallt och sköt honom mot dörren. — För mej behöfver I ej göra någe', men me' morbror ä' de' synd.

Doktorn kastade ännu en blick på den besynnerliga flickan, i hvars bröst han såg, att en svår strid utkämpades.

— Hm, tänkte han och skakade sitt hufvud — hvem håller hon egentligen af, den där eller den andre? — Var lugn, mamsell Anna, sade han

tröstande — det kommer ej att gå någon nöd på er kusin.

— De' ä' bra för honom, de', svarade hon kärft, nästan ovänligt.

— Ja adjö nu! — Läkaren såg brydd ut, när han lämnade rummet. Ehuru han mer än tjugo år vistats bland bönderna i dessa trakter, hade han ännu ej lärt sig förstå dem.

Anna såg efter den gående. En stund ångrade hon sin hårdhet mot kusinen och stod i begrepp att springa efter den lille, vänlige läkaren för att göra honom sällskap till Oskar, men just som hon lade handen på låsvredet, stönade Mörk. Hon spratt till och blef blossande röd öfver hela ansiktet, som om hon varit på väg att begå en dålig handling. Med tyst resignation böjde hon hufvudet och tog plats vid den sjukes bädd.

— De' ä' din plikt att vårda honom, de' ä' din plikt, återtog hon gång på gång för att därigenom hålla hvarje annan tanke på afstånd. Men uppfyllandet af denna plikt skänkte henne ingen tillfredsställelse, det gjorde henne tvärtom ännu mer nedslagen och orolig.

Nedkommen på landsvägen, där hans droska väntade, frågade doktorn körsvennen, om något händt i Nedergården.

— Fjärdingsmannen har dragit i väg me' sonen deras, ljöd svaret.

— Jaså . . kör då till lilla Mossen!

Det var knappt mer än en half fjärdingsväg till Mossen, och doktorns trafvare hade namn om sig att vara en af de bästa i socknen; den korta vägsträckan tillryggalades snart, och med ett raskt hopp, som mången yngre man kunnat afundas honom, sprang läkaren ur droskan, innan den ännu hunnit stanna, och skyndade uppför trappan,

— Jag kommer i grefvens tid, ser jag, utropade han, då han öppnade dörren och trädde in.

På en bänk vid spiseln i det rymliga köket satt Oskar likgiltig för allt omkring sig. Fjärdingsmannens hustru stod midt på golfvet och höll tillbaka sina bägge minderåriga barn, hvilka nyfiket stirrade på fången, hvars brott i deras ögon antagit oerhörda proportioner. Fjärdingsmannen själf och hans förman, som på kallelse skyndat att infinna sig, sutto i sällskap med Johansson och Per Olsson, hvilkas nit för brottslingens bestraffande förmått dem att följa med ända hit, vid ett af fönstren och samtalade.

— Nej si' doktorn, sade länsmannen och reste sig för att gå honom till mötes, medan de andra skrapade med fötterna och bugade sig.

— God dag, kommissarie, ä' du redan här? svarade läkaren, som ej tycktes blifva särdeles glad öfver att träffa honom.

— Tjänsten, bror, tjänsten framför allt.

Doktorn smålog litet spefullt, ty han erinrade sig just ett tillfälle, då en tjuf sluppit undan, emedan länsmannens viraparti hindrat den värde ämbetsmannen att då sköta sin tjänst lika nitiskt som nu, men han yttrade ingenting därom utan återtog artigt.

— Ja visst, ja visst, det förstår jag väl. — Men strax därpå tog hans naturliga hetsighet öfverhand, och med en vredgad fnysning skrek han. — Min själ, tror jag inte, ni satt handbojor på karlen.

— Du vet ju, hur stark han ä', hviskade länsmannen försiktigt. — Vi kan vara nöjda, att vi helskinnade fått honom hit.

— Hvem ger dig rätt att häkta honom? Det skulle jag vilja veta.

Ämbetsmannen tog förvånad ett steg tillbaka, under det att Johansson hotfullt mumlade några obegripliga ord och Per Olsson andäktigt knäppte ihop händerna och började läsa en bön. De bägge barnen smögo sig skrämda intill modren och fjärdingsmannen drog fundersam i sitt långa skägg. Den ende, som förblef lugn var Oskar, han tycktes icke ens hafva märkt, att en ny person trädt in i stugan.

Då han mötte Anna på vägen, vaknade han med ens ur sin försoffning och inbillade sig att hon kommit ensamt för hans skull, Maria hade således misstagit sig. Men den kalla blick, hvarmed hon mötte hans, tog honom snart ur denna villfarelse. Han sjönk åter ihop tyst och slö och när han strax efteråt såg henne gå in hos Per Olsson, ansåg han sig veta, att Anna ej mer brydde sig om honom. Han trodde sig icke behöfva ett tydligare bevis därpå, han så att säga släppte taget och bet ihod tänderna, förbittrad öfver att se sig bedragen af den enda, på hvars deltagande han satte något värde.

Ett par ord, som Johansson under vägen till Lilla Mossen fällde med afsikt att höras af honom, styrkte Oskar ännu mer i hans förmodan.

— Står de' så till? tänkte jätten modstulen, utan att bry sig om något annat än det självplågeri, som är så vanligt för alla älskande — nå då må de' gå hur som hälst me mej ja' har ingenting mer att vänta. — Och i en evig kretsgång surrade hans tankar kring dessa nedslående betraktelser. — Anna har öfvergifvit mej, hvarför ska' då ja' bry mej om nå'nting? — Han började riktigt fråssa i sin bittra sinnesstämning, han njöt af att pina sig själf och plötsligt stod det klart för honom, att det enda, som kunde läka hans

sår, var att komma bort, så långt bort som möjligt. — Ja bort, upprepade han tyst men ihärdigt — bort... bort, bara bort!

— Person! ropade doktorn, som alldeles glömde sin första föresats att gå diplomatiskt till väga, och knuffade till honom med armbågen, — hur tusan kan ni låta släpa er ända hit, begriper ni inte, att det ä' olagligt? — Och vändande sig till kommissarien fortsatte han ifrigt. — Karlen ä' ingen lösdrifvare, så mycke' du vet det, min käre länsman, han ä' en bofast person å son till aktade föräldrar. Det här kan stå dig dyrt, om han stämmer för olaga häktning, joo du.

— Ja men den andre då? invände länsmannen, som blef retad af doktorns hvassa ton och befallande sätt.

— Den andre? Jaså du menar Mörken. Med honom ä' det ingen fara, han står på fötter igen om en vecka, därför svarar jag.

— De' kan ja' väl ändå inte tro, inföll Johansson hastigt.

— Hva' sa? Hva' säjer ni, förstår ni den saken bättre än jag kanske? Nå Persson, vill ni låta häkta er eller ej?

Oskar lyssnade förströdd till den välvillige doktorns ordsvall. Fans det verkligen någon, som, intresserade sig för honom och tog hans parti? En sekund lifvade detta upp honom, men strax därpå infann sig den gamla slöheten och med en vresig axelryckning svarade han.

— Nå, hva' gör de' då?

Johansson skrattade försmädligt och länsmannen repade åter mod vid detta oväntade svar.

— Där hör du, sade han.

Men doktorn var ej den, som lät en dylik motgång nedslå sig, han ruskade Oskar och skrek?

— Inser du inte, hur dum du ä', karl? Hvem låter flere veckor före tinget häkta sej för ett simpelt slagsmål, då man kan slippa det?

— Slagsmål, brummade Johansson ilsket — jo vackert ock.

— Men ja' vill inte slippa, svarade Oskar, för hvars öron det oupphörligt klingade. — Bort... bort... bara bort!

— Vill inte... vill inte, stammade läkaren häpen. — Önskar du bli häktad karl?

— Ja, de' vill ja', sade Oskar fast. — De' ä' inte lönt te' tala om den här saken mer, ja' vill bort... bort... bara bort.

— Nu hör du själf, skrek länsmannen triumferande. — Vi har' redan förhört honom, nu måste vi skjutsa honom till ransakningshäktet.

— Men det kan komma surt efter, envisades läkaren.

— Hå fattigt häller, skyndade sig Johansson att infalla. — Vi ä' här tre välfräjdade män, som kan' intyga å bevittna, att de' skett på hans egen begäran.

— Ja, de kan vi, nickade Per Olsson instämmande.

— Uff! — Doktorn behöfde luft och utan ett ord till svar rusade han ut. — De ä' lika galna både flickan å pojken, stötte han fram mellan sina hårdt sammanprässade läppar. Det här begriper jag tag mej tusan inte alls. — Kör hem!

IX.

Genom luften klingade en glad jubelhymn från en liten grå fågel, som muntert flaxade med sina små vingar.

Och som om hela naturen endast väntat på denna signal blef det med ens lif och rörelse i skog och mark, bland buskar och snår.

— Våren är här, våren är här! brusade det i en enda fulltonig glädjekör upp mot det blå, oändliga himlahvalfvet, och tusentals strupar förkunnade den unge hjälten, befriarens lof. Safven gled lätt och ledigt genom björkarnes fina ådror, sporrade deras lefnadslust och kom de späda knopparne att med aningsfull längtan blicka mot ett ovisst vardande. Väl låg frosten ännu på lur i kärren och snöfläckar lyste här och där i granarnes hägnande skugga, men det var så härligt att lefva, det nya lockade så oemotståndligt, och hufvudyr af förtjusning tog hela naturen det första vågade steget framåt, uppåt. Hvad gjorde det, att några fingo böta för sin oförsiktighet, litet längre fram följde ju sommaren med sol och värme, då läktes såren och gafs nya krafter till ett nytt lif.

Högt uppe i den klara, genomskinliga luften kämpade fågelhanarne om honornas ynnest. Parvis slogos de, så att fjädrarne röko kring dem, och alltid lossnade de vackraste. Och under tiden koketterade honan, eggade dem och näbbades sedan med segraren, när rivalen tilltufsad och slagen flugit bort för att söka sig en annan maka och häcka på första bästa gren.

En orm ringlade sig trögt och sömnigt fram bland fjorårsgammalt gräs och nya lifskraftiga strån. De första varma solstrålarne hade narrat honom ut ur sitt hål, kanhända var han också utskickad af det lilla reptilsamhället under stenröset i backen för att se efter, om våren verkligen anländt. Var förhållandet sådant fingo kamraterna aldrig veta det af honom, han kom ej tillbaka. En påk förd af en okynnig skolpojke delade honom midt itu, och antagligen ville ej hufvudet lämna stjärten i sticket, den stackars snoken vred sig i hundratals bukter, väntade på solnedgången och dog vid mörkrets inbrott.

Men skolpojkarne sprungo vidare, hvisslade och skreko som besatta. Det var ju vår, hurra för våren!

Bäst det var sträckte en flock vildgäss förbi mot norr. Småfåglarnes sånger tystnade för en stund och andlösa lyssnade de på bullret från de väldiga vingarne. Så voro de stora, tunga främlingarne borta igen och tisslandet började ånyo i busksnåren.

En hök slog sina lofvar i det blå. Han var äfven stadd i friareärenden och brydde sig för tillfället ej om de små buskkryparne, men länge fram ämnade han taga igen skadan. Han flaxade dåsigt med vingarne, seglade förbi ett dussin kråkor, som hälsade honom med ett unisont, ilsket

krax, och sneglade misstänksamt bort mot Tvärmora, där de stygga människorna föregående höst skjutit hans trogna maka.

— Kvirrivitt! — Det var lärkan.

— Fridstörare, tänkte höken och tillade hotande.

— Du är för mager nu, men vänta bara, vänta!

Inne i skogen hafva de stolta, skyhöga furorna skakat snön af sina barrtyngda grenar och stå där starka och raka i sin evigt gröna skrud, nu en nyans ljusare än förut.

Den lilla bäcken har ingen ro längre. Den brusar fram mellan tufvor och stubbar, sköljer kala stenar och knotiga rötter, klättrar lefnadslustig öfver hindren i sin väg och störtar orädd utför en höjd ned i dalen. Plötsligt vidgar den ut sig till en liten sjö, kantad af al och vide. Några nyfikna böljor kila bort till ett gulnadt vasstrå, skaka det och fråga:

— Hvarför står du här så stel och torr, skall inte du också börja grönska?

Vasstrået småler öfverlägset och svarar humoristiskt.

— Jag tror vi dröja än så länge, jag känner våren och vet hur opålitlig den herrn är.

— Prat, du är rädd! pladdra böljorna och ila vidare, det går ett strömdrag utefter södra stranden i Lillsjön.

En stund efteråt tränga de ihop sig med hundratals kamrater och halka fram under en murken träbro.

— Här öfver oss går vägen till Åsen, upplyser en medelålders gädda, som hvarje år gör en kortare turistfärd utför bäcken.

Men böljorna höra henne ej, de hafva redan summit förbi, de ha brådt i dag de längta efter någonting stort, oerhördt, någonting ofattligt, som

väcker deras bäfvan, men mot hvilket de dragas af en makt, starkare än de själfva.

Gäddan styr långsamt kurs efter dem. Hon känner sig illamående och olustig, är missnöjd och tvär. Försiktigt beskådar hon en granruska, som fallit ned i bäcken, kanske den är ett af de kitsliga människornas vanliga påhitt, ett giller eller något dylikt. Hon går rundt omkring hindret, skubbar sig mot de hvassa barren och stannar fundersam. Om hon skulle vänta här en tid, det käns så besynnerligt invärtes, och likväl är hon icke hungrig.

Pigga och gladlynta stryka mörtarne tätt förbi henne. De visa alls ingen fruktan, de veta, att nu gäller det släktets fortplantning, men sedan måste de se upp, ty då börjar på lif och död den hårdnackade kampen för tillvaron.

Den smala rännilen har vidgat ut sig, den kallar sig i högdraget själfmedvetande å, Tvärmoraån till och med. Den letar sig väg mellan åkertegarne, spolar bort en lerklump här och där, rifver riskvistar och plankstumpar med sig, ställer till oreda, skrattar och nojsar och känner en jublande, hufvudlös fröjd öfver att lefva ock vara till.

Oväntadt möter ett hinder. Böljorna stanna, pressas ihop och komma ej ur stället. De sjuda af vrede, väsnas och plaska.

— Men hvad är det då? Hvad är det?»

— Östersättra kvarn, säger en af de ärevördiga bjälkar, som obevekligt stänga deras väg, och fortsätter docerande: — Seså, lugna er då, här hjälper det i alla fall inte att bråka.

— Det är det vi få se, sorla de ifrigaste och rusa med förenade krafter mot damluckan. — Hjälp till ni där bakom!

Ett stort isstycke kommer seglande, törnar hårdt mot dambordet, studsar tillbaka, vänder åter med ny fart, splittras och försvinner. Men efter det första isflaket anlända flera, och alla göra de samma anlopp mot dammen. Bjälkarne sucka och vändas, vattnet skjuter på, bullrar och sorlar:

— Låt oss vara eniga, låt oss vara eniga!

Vid middagstiden kommer mjölnaren och stannar betänksamt vid stranden.

— De' här sir styggt ut, mumlar han och kliar sig bakom högra örat. Därpå spottar han i ån och säger. — Tusan så mycke' vatten i år.

— Släpp oss fram! bedja de oroliga böljorna, men ehuru han bott så länge vid Tvärmoraån, förstår han dem ej utan vänder tigande om.

Det sjuder och bubblar i ån, böljorna byta plats, klättra högre och högre, krypa uppför stranden, närma sig dammens krön och hota att bryta sig igenom.

Vid mörkrets inbrott kommer mjölnaren tillbaka åtföljd af tvänne drängar.

— De' här barkar rakt för f-n i våld, yttrar han förnumstigt — vi få lof att öppna damluckorna.

Plötsligt uppstår en fruktansvärd oro i vattnet. Böljorna trängas och knuffas. De öfversta snurra rundt, dragas nedåt och försvinna under ytan; från botten tränga smutsgula, dyblandade vågor uppåt, och bakifrån skjuta de sist anlända på, som om det gälde lifvet. Det surrar och porlar plaskar och hvisslar. Så pressa sig några genom ett hål, som uppstått, ingen vet hur, och snart störtar en jämn stråle fram på andra sidan.

Tyvärr är det redan kväll, så att ingen ser något, men böljorna tänka ej därpå, de ha så brådt, så ohyggligt brådt.

Ungefär vid midnattstid krypa de åter genom en damlucka och falla handlöst ned i någonting . . . i det ofattliga, det åtrådda.

De möta släktingar, som vänskapsfullt taga emot dem, salta, nästan bäska anförvandter omgifva dem på alla sidor, men de känna sig likväl hemmastadda.

— Östersjön, plaska de andra, de bäska fränderna till svar på deras ifriga frågor och sprittande af en obeskriflig fröjd kasta nykomlingarne sig i hafvets famn, det omätliga hafvet, som uppslukar sina egna barn.

* * *

Fru Person satt vid ett af salsfönstren. Hon var fortfarande samma oböjliga, stela kvinna, rak i ryggen och fyllig, men ögonen hade förlorat något af sin forna glans, de voro ej längre så blanka och utmanande, tårar hade gjort dem matta.

Hon satt med kinden lutad mot knogarne och stirrade rätt fram. Hon lät, ehuru det pinade henne mer än något annat, den sista tidens olika händelser åter lefva upp. Skuggor från det förflutna hvirflade om med hennes tankar, hvilka gingo en evig kretsgång från samma början till samma slut. Och när hon hunnit tillbaka till utgångspunkten, stod där blott ett bittert hvarför, på hvilket hon aldrig fann något svar.

Efter öfverfallet på Mörk och Oskars häktande följde en mellantid af oro och skräck, som böjde den kraftfulla kvinnan. Hela nätterna låg hon vaken och blickade ut i mörkret, medan mannen suckade och våndades bredvid henne. Det var således detta, som skulle hända, det var det okända, oundvikliga, hvarpå hon väntat så länge.

Och i förgår voro de till tinget. Hon och mannen åkte dit i sällskap med Ersson och Blom, som efter lång tvekan åtagit sig att vara Oskars sakförare, eftersom en sådan alltid borde finnas. Blom hade varit deras bästa stöd under denna tid. Han hade två gånger rest till Stockholm för deras räkning och därvid besökt en jurist, som gifvit honom nödiga råd och anvisningar. Maria, Ersson och drängen voro hufvudvittnena på Oskars sida, ehuru Blom ej väntade sig mycket af dem.

Och så kom förhöret.

Hela Tvärmoras talrika befolkning till och med småbarnen trängdes kring tingshuset och i förstugan. Äfven Mörk jämte Karl Lundberg och Anna voro där, men Maria saknades. Predikanten var ännu blek och bar vänstra armen i band, fastän man aldrig förut vetat, att han haft något ondt just i den armen. När det blef hans tur, steg Mörk fram till domarebordet och började tala. Hans stämma ljöd mer mild och vek än någonsin, och orden halkade blida och förlåtande öfver hans läppar, som darrade af sinnesrörelse. Han bad Gud tillgifva brottslingen, så visst som han själf redan gjort det, och yrkade intet ansvar, då herren i sin stora nåd låtit honom nästan oskadd — sin långa sjukdom ville han nämligen ej räkna — slippa ur alla dessa farligheter.

De närvarande sågo beundrande på den ovanlige mannen, och kvinnorna snyftade högt, rörda af hans ofattliga godhet.

Den ende, som förblef fullkomligt likgiltig, var Oskar. Han hade en stund envist hållit blicken fästad på Anna, men hennes ögon hängde lika orubbligt fast vid Mörk, och när han slutat sitt långa anförande, torkade hon bort ett par tårar,

som sakta föllo utför hennes kinder. Så fort Mörk återvändt till sin plats mellan henne och Karl Lundberg, räckte hon honom tacksamt sin högra hand och hviskade några ord, hvilka tycktes innehålla ett löfte, ty både fadern och Mörk sågo gladt öfverraskade på henne. Då sänkte Oskar ögonen mot golfvet och höjde dem ej under hela förhöret.

Vittnena ropades upp.

Johansson kom myndig och bred, utpekade Oskar som en vildsint slagskämpe, hela traktens skräck, och drog sig tillbaka, sedan han drastiskt beskrifvit striden i Mörks kammare.

Efter honom tassade Per Olsson fram till bordet, aflade vittneseden, läste upp en inlärd utanläxa och gick för att lämna nästa vittne plats.

Därpå följde madam Olsson och ett dussin andra, hvilkas vittnesmål voro så ovanligt öfverensstämmande, att rättens ledamöter, som väntat sig helt annat, i glädjen öfver att slippa alla tidsödande frågor och protokollsändringar, icke ens förundrade sig däröfver.

I salens ena hörn stod Johansson och nickade gillande åt vittnena eller hostade svagt, ifall någon af dem stapplade och sökte efter ord.

När Maria Lundberg ropades upp, märktes en orolig rörelse bland åhörarne. Alla halsar sträcktes och ögonen spärrades upp i oroväckande grad, ty nu väntade man förhörets intressantaste del. Men ingen Maria visade sig. En okänd herre, hvars guldbågade glasögon ingåfvo bönderna en ofantlig respekt, lämnade blott ett läkareintyg, hon vistades för sin hälsas vårdande i Stockholm och var af en svår sjukdom hindrad att närvara. De modigaste skrattade litet elakt, men de flesta tego i sviken förväntan.

Tvärt öfver salen slungade Karl Persson en gnistrande blick på sin sjuke svåger, som just nu vred sig under ett svårt hostanfall, och mumlade.

— Lögnare där!

Doktorn var själf ej närvarande, men hade redan förut sändt ett betyg, hvilket lästes upp och gjorde ett särdeles fördelaktigt intryck, ehuru knappt någon af åhörarne förstod, att just denna obetydliga papperslapp mest af allt skulle inverka på domen.

Ersson, som derefter infördes, stammade fram några otydliga meningar, trasslade in sig och medgaf slutligen, att han ingenting visste.

Oskars mor satt blek och försagd. Alla hennes vackra förhoppningar ramlade som korthus, och själfve Blom, som eljes var så lugn, tappade alldeles koncepterna. Hans begäran att upplysningsvis få höra Karl Perssons dräng ignorerades, och domaren vände sig till brottslingen.

Fritt och otvunget besvarade Oskar alla frågor, men förnekade att det varit hans afsigt att döda Mörk, han ville endast gifva honom en minnesbeta. På domarens fråga, hvarför han velat det, svarade den anklagade intet, han såg endast ett ögonblick frågande bort till Anna, men då hon ej vände sig mot honom, skrattade han hårdt och lutade sig mot väggen.

— Har svaranden något att ytterligare andraga?

— Nej.

På Oskars svar följde en isande tystnad, som föreföll den väntande modern lång som en evighet. Då reste sig hastigt en herre, som haft sin plats något bakom domaren. Kallblodigt som om hela saken varit den likgiltigaste affär i världen, vecklade han upp ett papper och började läsa.

Modern lyssnade andlös. Hvem var det där? Hvad ville han? Inte hade Oskar gjort honom något ondt, hvarför skuro då hans ord så hårdt genom hennes inre?

Strafflagens kapitel och paragrafer, ansvar för öfverfall och uppsåtlig misshandel jämte en hel mängd annat surrade i ett oredigt virrvarr förbi hennes öron. Hon satt stel och orörlig, förstod ingenting, kände blott en stickande olidlig smärta i bröstet.

— Allmänne åklagaren, hviskade Blom upplysande till Karl Persson, hvars förskräckelse öfver främlingens ingripande var lika stor som hustruns.

Dröjde det en minut eller en timme, innan domaren tog till orda? Fru Persson visste det ej, skulle aldrig kunna svara därpå. Som genom en tät dimma såg hon ett obestämdt antal hvita dödskallar, hvilka grinade mot henne, hörde på ett ofantligt afstånd en torr, docerande röst, som förklarade att hennes son, hennes Oskar skulle spärras in under två månader . . . och . . . och . . . var det ännu mer . . .? Hon hörde det ej, hon visste blott en sak, att hon för första gången i sitt lif förlorat medvetandet.

Hur lång tid som förgick, innan hon åter slog upp ögonen, fick hon aldrig veta, men det förföll henne, som om skymningen redan inträdt.

— Hvar ä' Oskar? blef hennes första fråga.

— Hm, han for för en stund sedan. Han förklarade sig nöjd med domen, fast jag blinkade åt honom att ej göra det. — Det var Blom, som svarade. Skolläraren stod med ryggen vänd åt henne och sysslade med något framför sig. Hon reste sig, stirrade förbi honom och skrek till färdig att ånyo falla omkull.

— Jesus Kalle, hva' ä' de' me' dej?

Mannen låg utsträckt på marken, gråblek i ansiktet och med slutna ögon. Ersson knäböjde bredvid stödjande hans hufvud, medan Blom då och då förde en blodig näsduk öfver den liggandes halfslutna läppar.

— De' ä' de onda, han hade för tu år sedan, upplyste arrendatorn. — Doktorn sa', att nå'nting gått sönder i bröstet på honom.

— Herre i himmelen, har de' nu kommit igen, då ä' de' . . . förbi me' honom, ämnade hon tillägga men häjdade sig lyckligtvis i tid och sade endast. — Jaså. — Inför denna nya motgång blef hon åter den praktiska, motståndskraftiga kvinnan, som utan en enda klagan förmådde bära allt. Hon tänkte ej längre på sonen, mannen tog alla hennes omsorger i anspråk, och hon lyckades glömma sig själf — en stund.

Blom och Ersson hjälpte henne att placera Karl Persson i vagnen, och så anträddes hemfärden. Hon såg sig icke om. Med armen trofast slagen kring den sjuke, som hjälplös och stönande lutade sig mot henne, satt hon i vagnen, under det att tusentals olika tankar döko upp, försvunno och kommo åter i hennes arbetande hjärna.

De åkte förbi täta grupper af hemvändande menighet, och vid hvarje ny flock de passerade trängde ljudet af en mängd obestämda hviskningar till hennes öron. Männen pekade på henne och mannen, kvinnorna sågo nyfiket efter dem, frågor och svar vexlades mellan grupperna, men ingenstädes mötte hon en medlidsam blick eller ett deltagande ord.

— Ä' ja' så dålig? frågade hon tyst sig själf och förde handen till ögonen, som blifvit fuktiga, men snart rätade hon upp sig och såg kallt rakt fram. De åkte förbi en skara af de väckta och för dem ville hon ej visa sig svag.

— Guds straff, hörde hon någon yttra.

— Kanhända, tänkte hon betryckt — men hvad hade de då gjort för att straffas så hårdt? Hon sjönk ihop mer och mer, hjärtat dunkade oroligt och skymningen var så hemskt dyster denna kväll. För att slippa ifrån de efterhängsna tankarne lyssnade hon förströdd till samtalet mellan Blom och Ersson.

— Har ja' inte rätt! utbrast arrendatorn hetsigt. — På baken skäller di' som hundar, men i ansiktet på en vågar ingen säja ett ärligt ord. Nej tvi tusan för sådana backharar, dom aktar ja' inte för en vitten. Nå, ja' har förstås också haft mina sidor. Supit har ja' å ett svin va' ja', men nu ä' de' slut me' den saken.

— Såå, sade Blom långdraget och betraktade sin granne med nyvaknadt intresse.

— Jo så må den lede ta' mej me' hull å hår, om en droppe starkt mer kommer öfver mina läppar, fortfor Ersson energiskt. — Ja' svor på saken i går, ja' tänker också hålla den.

— Ja ja, en förlorar mest själf på att supa.

— Om de' vore nog me' de', så gick de' väl an. — Det uppstod en stunds tystnad, hvarpå arrendatorn återtog. — Men nu ä' ja trött på alltsammans, nu ska' här bli annat af.

— Såå, sade Blom åter igen. — Hva' tänker Ersson göra nu då?

— Ja' reser te' Amerika.

— Där som de' ä' så dåliga tider.

— Där som här, tänker ja', de' kan komma på ett ut. Släpat å trälat har ja' gjort i all min dar å sällan haft mer än hårdt brö', spicken sill å lite' potatis. Brukat andras gårdar har ja' i fjorton års tid, men inte fått ett öre öfver, nu ä' ja' trött på den saken. Sämre än här kan de' inte bli där

borta å vill en bara lägga manken te,' så går de' nog, men här hjälper inte en gång de'.

Blom svarade ingenting. Den andres ord vittnade om ett redan fattadt beslut, och skolläraren var klok nog att ej för söka ändra det, åtminstone ej genast.

Fru Persson suckade tungt, det fanns fler än hon, som ledo. Ja, de voro nog många, många, spridda öfverallt.

— — — Och nu satt hon vid fönstret där hemma. Var det verkligen blott två dagar, som förflutit sedan tinget, var det ej två år?

Hon såg ut mot vägen, som låg där rak och och ljus i vårsolens varma sken. Jaså, det var vår nu igen. Hon hade föredragit hösten med oktoberregn och stormar.

Det var dock underligt allt detta, som händt henne, underligt och orättvist.

Envist koncenterade sig alla hennes tankar kring detta enda, den orätttvisa man begått mot henne. Den främmande mannen, som stod där och yrkade ansvar på hennes son, blef en förkroppsligad inkarnation af allt ondt och elakt, ty att han blott gjort det på elakhet, det begrep hon mycket väl. Ifall han ej varit elak, hvarför skulle han då pina henne så, han kände ju hvarken henne eller Oskar. Fåfängt hade Blom sökt förklara, att han representerade lagen, som fordrade alla brottslingars straff. — Men, svarade hon envist — Mörk förlät ju Oskar, då ägde ingen annan rätt att uppträda mot honom.

Pigan kom in och hviskade några ord i hennes öra.

Fru Persson reste sig genast och gick till mannen.

I deras gemensamma sängkammare, numera förvandlad till sjukrum, hvilade på hufvudkudden

ett gulblekt skrynkligt ansikte, ur hvars matta, inflammerade ögon den sista lifsgnistan för länge sedan tycktes hafva flytt. Karl Perssons knotiga händer vana att kröka sig i ett hårdt grepp kring spaden och plogen, famlade utefter lakanets fåll, liksom sökande ett stöd.

Hon förstod honom och fattade hans ena hand mellan sina båda.

Den döende log och hviskade nästan ohörbart.

— Mor du!

— Jaa Kalle. — Hennes ord träffade hans öron som en smekning.

— Har du skrifvit te' Oskar?

— Jaa, svarade hon utan en darrning på rösten. Det var förstås osannt, men doktorn hade strängt förbjudit allt, som var egnadt att oroa mannen, och hon ljög för att skaffa honom litet lugn.

— Talade du om, att de' snart ä' slut me' mej då?

— Åh far! invände hon bedjande. — Inte ä' de' så farligt, inte.

— Jo, ja' känner de'. Te' kväll'n blir ja' borta.

Hon märkte, att tårarne stego upp mot ögonen, men med en kraftig ansträngning tvingade hon åter ned dem och sade:

— Så du pratar, Kalle. — Nu dög det ej att visa sig svag, det skulle kanske påskynda den sjukes död, sedan . . . efteråt fick hon gråta ut.

— Joo, ja' vet de', envisades han. — Ser du, den här historien me' Oskar . . .

— De' ä' förbjudet att tala, doktorn tycker inte om de'.

— Inte ja' häller . . . de' gör så ondt. — Han slöt ögonen med ett tyst skratt öfver sin lilla kvickhet och försökte sofva, men några hesa rosslingar hindrade honom, och när blodskummet

ånyo färgade hans läppar, förstod hon, att han hade rätt.

Hon smög sig ut, sade till drängen att spänna för och fara efter doktorn, därpå vände hon om och återtog sin plats vid sjukbädden.

Som en löpeld spred det sig genom byn, att Karl Persson i Nedergåeden låg på sitt yttersta. De troende samlade sig i små flockar, lutade sina hufvuden tillsamman ifrigt hviskande, och slutsumman af hvad de sade blef ingenting annat än:

— Guds straff, guds straff.

Deras rädsla för den starke hämnaren ökades. Inför ett så synbart bevis på hans makt var något annat ej tänkbart. Men rädslan vändes snart i förvåning, då de sågo Mörk, fortfarande med armen i band, komma utför vägen och gå in genom Nedergårdens grind. Han var väl den siste, som skulle velat beträda detta syndens hemvist. Men han lät dem stå där och gick lugnt vidare in i sjukrummet.

Hade fru Persson följt sin första impuls, skulle hon fattat Mörk i kragen och kastat ut honom, hon kände sig stark nog dertill. Men hon stod obeslutsam och brydd, hon vågade ej, det var bestämdt okvinligt att göra så. Dessutom låg det någonting outgrundligt öfver alla dessa, som kallade sig guds barn. De voro så tvärsäkra och djärfva, de voro så vissa, att paradiset hvilade i deras ena ficka och syndernas förlåtelse — en sak som *de* ej behöfde — i den andra, och då var det kanske ej värdt att stöta sig med de mäktige just i denna stund.

Mörk skred förbi henne och stannade vid sängen. En enda blick sade honom, att hvarje omvändelse försök här skulle vara förspild möda. Men eftersom han kände sig fullkomligt skuldfri, ville

han gifva den döende några vänliga ord med på den sista färden och sade för den skull:

— Jag är här för att säga, att jag förlåter din son allt det onda han gjort mig.

Karl Persson blinkade, och Mörk trodde sig i hans skrynkliga anlete se en skymt af den forna illpariga hårdheten, då han med oväntad kraft svarade:

— De' kan I tryggt göra, I har inte förtjänt så lite' på den saken, de' va' ju priset för Anna.

Mörk märkte, hur en helig vrede började sjuda inom honom. Här låg en kraftlös gammal man med dödens stämpel på sina drag och likväl . . . likväl sköt han nåden ifrån sig och tackade icke ens för den förlåtelse, som kastades åt honom. Det var starkt detta. Mörk beredde sig att gifva den hårdnackade syndaren en dundrande straffpredikan till vägkost, men den vaksamma fru Persson hindrade honom.

— Den, som I ej unnat lefva i fred, sade hon kallt och afmätt — kan I teminstingen låta dö i ro. — Hennes skarpa, blanka ögon mötte trotsigt hans, och med en energisk åtbörd sköt hon predikanten åt sidan och intog hans plats.

Alla de vackra orden om förlossning och evigt hopp dogo på Mörks läppar. Dystert försökte han se förbi henne och nå den döende, hvars sinne sjukdomen borde ha mjukat upp, men de vakna ögonen voro öfverallt. Han blef rädd för de där ögonen, så genomträngande klara och rena, och ångrade att han infunnit sig här, där man så litet frågade efter honom och hans ord.

— Ja' har inte bedt er komma, återtog fru Persson hårdt — men nu ber jag er om en sak: gå!

Mörk teg kufvad och slagen. Han gjorde dock ännu ett svagt misslyckadt försök att säga

något, sedan vände han om och smög ut som en piskad hund. Han skämdes, men ej å egna vägnar, utan å gud faders, hans gud, som inne i det kvafva sjukrummet lidit ett kännbart nederlag.

Vid grinden väntade en skara trogna. Mörk lade sitt ansigte i några bekymrade veck och skakade beklagande sitt hufvud,

— Syndens lön ä' döden, sade han. Han gaf ingen annans förklaring, men alla förstodo honom, och en kör af tunga suckar höjdes rundt omkring. — Låtom oss bedja för alla dem, som bo i mörko lando! fortsatte han mildare och genast flögo mössorna från männens hjässor, medan kvinnorna andäktigt knäppte ihop sina händer.

Men der inne i den lilla halfmörka sängkammaren satt äfven en bedröfvad kvinna med bibeln i sitt knä och läste högt. Hon hade slagit upp Johannes evangelium, och orden flöto i jämn följd öfver hennes läppar.

En underbar frid sänkte sig öfver den döende mannen. Han hade lagt en af sina händer i hennes, och denna beröring styrkte honom. Allt hvad hon läste hörde han väl ej, men den korsfästes älsklingslärjunge lofvade honom så mycket och . . . och . . . Ja ja, bättre än de andra var Karl Persson nog inte. Supit och slagits hade han som ung, svurit hade han äfven, men aldrig varit oredlig. Ja ja, lifvet ja . . . Var den korta raden af små obetydliga händelser, hvarpå han nu blickade tillbaka, hela hans lif? Likt vattnet i en stillastående göl föreföll alltsamman honom, knappt en vindfläkt hade någonsin krusat dess yta. Ja ja, det var väl så ändå. Men fyllt sin pligt hade han, brukat den fäderneärfda torfvan och ärligt fogat sin länk i den långa kedja, som utgjorde det stora hela. Lugn kunde han gå bort, han

visste det nu, det stod ju tryckt i den digra boken i hustruns knä.

— Helsa Oskar! mumlade han.

Hon tryckte hans hand och läste vidare.

Karl Perssons ögon slöto sig. Det blef så vackert och fridfullt kring honom, plågorna smälte bort som aprilsnö för solens strålar, och på afstånd ljödo tonerna af en himmelsk sångkör. Jaså, de väntade honom där uppe, nå han ville ju komma.

Hustrun höjde hufvudet och lyssnade, äfven hon hörde på afstånd någonting, som liknade en sång. Det var de väckte, som ute på vägen sjöngo en salm för den döende brodern, som aldrig varit deras broder.

Fru Persson återtog sin läsning. Så länge hon höll ögonen fästa på boken, lyckades hon glömma den smärtsamma förlust som förestod. Hon läste länge, hur länge visste hon ej, tills hon plötsligt spratt till, i det en isande kyla spred sig från handen öfver hela kroppen och koncentrerade sig kring hjärtat. Hon reste sig mekaniskt och såg skrämd på mannen.

Nästa sekund knäböjde hon bredvid sängen med ansigtet doldt i händerna. Nu fick hon ändtligen gråta ut, han var död.

Ett barnafromt leende hvilade öfver den gamle bondens kantiga ansigte och tycktes hafva grott fast i mungiporna, hvilka fordom ryckt så illparigt och småslugt. Och trots skäggstubben samt de otaliga rynkorna låg han där så lycklig och blid.

Hon strök några gånger med handen öfver täcket. Åh så mager och aftärd han var, endast ben och skinn. I sin sorg tillgrep hon den van-

liga trösten, som bönderna alltid hafva till hands, och sade halfhögt:

— De' ä' kanske bäst så.

Men sedan stod det klart för henne, att hon nu var alldeles ensam. Mannen död och sonen på fästning, de bägge varelser, som hon älskade mest af alla, långt, långt borta. Skulle hon förmå bära sina motgångar och skulle hon någonsin hinna gråta ut?

Hela natten brann lampan i hennes rum. Först då hon från början till slut läst igenom den milde evangelistens löftesrika budskap slöto sig hennes trötta ögon för en stund.

* * *

Icke fullt en timme efter Karl Perssons död nådde budskapet derom fram till Storgården. Det var Mörk i egen person, som underrättade Lundberg om svågerns frånfälle. När predikanten enligt de skriftens ord, som bjuda en hvar att älska sina ovänner, bedt en bön för den hädangångne, begaf han sig genast till vännerna där borta.

Hans förhållande till dem hade undergått en stor förändring på allra sista tiden. Sedan Maria rest till hufvudstaden, tyckte Mörk, att han andades friare, och att om vägen ej låg jämnare än förut, ett stort hinder dock fallit bort. Hans sjukdom hade visserligen varat länge, men som provinsialläkaren vid tinget framhållit, visat sig nästan ofarlig. Hvarje gång Mörk erinrade sig detta intyg, hvars företeende betydligt mildrat Oskars straff, bet han ihop tänderna, och en hätsk blick sköt ut ur hans ögon. När han själf ej yrkade ansvar eller begärde skadeersättning, ansåg han det orätt af andra att motarbeta brottslingens fäl-

lande. Men — han log litet surt — hans egna intressen hade nödgat honom att ej visa sig oförsonlig, och detta tvång retade honom ännu mer, ty mot en fiende sådan som Oskar fann Mörk det vara sin skyldighet att uppträda hårdt, men . . . men återigen blandade sig denna förargliga nödvändighet i hans åtgöranden och ställde sig hindrande i vägen för honom. Med en fasthet, som ingen väntat af henne, hade Anna fordrat att han skulle afstå från hvarje anklagelse mot hennes kusin, och då Mörk misstroget önskade veta, hvarför, gled hon undan och förstod alltid att vyssja hans fruktan till ro.

— Jag tycker synd om morbror, var det enda svar Mörk lyckades aflocka henne.

Inför ett sådant skäl var det svårt att framställa några invändningar, som hon ej skulle kunna gendrifva. Han teg också försigtigt därmed och frågade endast inställsamt och vänligt:

— Hva' ger ni mej därför, Anna?

— Ja' ska' tacka er, svarade hon enkelt.

Och med detta sväfvande svar måste han tills vidare låtsa sig vara nöjd.

Mörk fann det oklokt att förblifva sängliggande länge. Så snart det var honom möjligt att stå upprätt, lämnade han sin bädd och begaf sig till Storgården.

Lundberg hade väntat honom med otålighet; *hans* sjukdom tilltog egendomligt nog under de dagar, predikanten varit frånvarande. Han hälsade också Mörk med en glädje, som innebar ett fast löfte för framtiden.

Med en hast, som väckte Lundbergs oro, läste Mörk några böner öfver den sjuke och fortsatte omedelbart därpå med sina egna angelägenheter, hvilkas afgörande lågo honom närmast om hjärtat.

. . . Amen. Din dotter mår bra, dyre broder?

— Skulle hon inte de' då, men ja' . . .

Mörk vinkade afvärjande med handen, som om han velat säga: sedan . . . sedan!

Lundberg suckade och lät honom råda, och då Mörk märkte den andres viljelösa undfallenhet, beslöt han att utan tvekan eller krogvägar gå rakt på målet.

— Jag ämnar tala lite' med dig, dyre broder, om mig och din dotter, började han nästan befallande.

Den sjuke hemmansegaren nickade tyst, han förstod, att han måste vänta.

Mörk sökte fånga hans irrande blick, men då detta ej lyckades honom fortfor han lugnt:

— När får vårt bröllop firas?

Lundberg vred sig oroligt i stolen, och efter en väntan, som föreföll Mörk ohyggligt lång, svarade han ändtligen lågmäldt.

— När du själf vill, broder.

— Godt! — Mörk skrattade till. Han stod vid målet, och för att ej visa Karl Lundberg sin hejdlösa glädje, reste han sig brådskande och lämnade rummet utan ett ord till förklaring.

Men när han i lugn och ro fått tänka på saken, fann han, att något ännu återstod. Faderns samtycke ägde han förut, men Annas, Annas? Af henne syntes det vara omöjligt att erhålla ett bestämdt svar. Han stampade hårdt i marken och en ful blick lyste fram ur hans bruna ögon; att en svag kvinna vågade sätta sig till motvärn, det förtröt honom. Dock från Oskar var hon för alltid skild, och därmed beslöt han att allvarligt fråga henne vid första lägliga tillfälle.

En längre tid sökte han ihärdigt efter detta tillfälle, men med en uthållighet, som slutligen

väckte hans aldrig slumrande misstro, undvek den unga flickan honom, och när han någon gång träffade henne, var det ständigt i andras sällskap. Hur han än ansträngde sig för att öfverrumpla henne, förstod hon alltid att komma undan. Det föll honom likväl ej in, att hon icke hyste en varmare känsla för honom; en flicka, som natt och dag tillbringat en vecka vid hans sjukbädd, kunde helt enkelt ej annat än hålla af honom och vissheten därom gjorde, att han ej skyndade så brådstörtadt mot det slutliga målet.

Och nu var allt motstånd brutet. Karl Persson låg stel och kall med dödens insegel på sina skrumpna drag, hans maka, som trotsat ända in i det sista, borde vara böjd för alltid, och Oskar fanns ej mer — på en tid. Då Mörk denna dag trädde in i Storgårdens sal hvilade ett uttryck af triumf öfver hans vanligtvis uttryckslösa ansikte.

— Karl Persson ä' död, sade han högt och räckte Lundberg handen.

Sjuklingen bleknade märkbart, hvarje påminnelse om döden oroade honom. Äfven Anna, som setat vid fadrens sida, blef obehagligt berörd af att på detta sätt mottaga en sådan underrättelse.

— Ä' morbror borta? frågade hon tonlöst och reste sig.

— Ja, han har fått sin lön, svarade Mörk.

Det gnistrade till i Annas ögon, och efter att på Mörk hafva slungat en blick, som han ej förmådde uthärda, gick hon tigande mot dörren.

— Hvarthän Anna? frågade Mörk. Han kallade henne icke längre dyra syster. I det förhållande, som nu rådde mellan dem, ansåg han det icke passande.

— Ja' tänker gå te' moster, sade hon.

Med ett raskt språng ställde sig Mörk i hennes väg och hindrande henne att komma fram, utbrast han vänd mot Lundberg:

— Broder, förbjud din dotter att beträda detta syndens hemvist!

— Anna! ropade fadern skrämd af Mörks högtidliga uppmaning.

— I kan ej hindra mej, Mörk.

— Anna, Anna!

Fadrens stämma hejdade henne, och med en resignerad suck intog hon sin plats vid hans sida.

— Ja' ska vänta te' i morron.

— Ingen bör beträda tröskeln till detta . . . Mörk stannade midt i meningen och fortfor ej, han hade ånyo mött Annas ögon och en inre röst sade honom, att det måhända varit oklokt att drifva saken längre. Men inom sig beslöt han att taga skadan igen framdeles.

Då Anna följande dag med en viss skygghet helsat på den förr så barska mostern, för hvilken hon städse hyste en oöfvervinnerlig respekt, frågade hon sig tyst och undrande, om det var samma kvinna, som nedböjd och förgråten mottog henne.

— Moster, sade hon vekt — hva ä' de'?

— Sorgen, barn, sorgen. Du ser på mej . . . ja se du, sådan gör sorgen en människa, men måtte den gode guden spara dej från de' ja' gått igenom!

Anna häpnade inför den förvandling den starka, oböjliga mostern undergått, och med ångest tänkte hon på det, framtiden gömde åt henne sjelf.

— Ser du, återtog fru Persson mildt — vi förhäfva oss, vi jordkryp, å' tro oss så stora, men ofvan molnen bor den, som späker våra sinnen å gör oss mjuka som vax. Han låter allt vara te' en tid, men så lägger han sin hand på en af oss

å säjer: böj dej! Då ä' de' godt att kunna mottaga hans tuktan me' ett ödmjukt sinne. — Hon lade handen på en bok, som Anna förut ej märkt, och smekte den nästan ömt.

— Ä' de' bibeln? frågade den unga flickan skyggt, liksom hade hon väntat ett nekande svar.

— Ja . . . hva' skulle de' annars vara?

— Jaså.

— Du tycks förundra dej öfver, att ja' läser den boken. — Ett bittert leende for öfver den gamlas drag och förebrående tillade hon. — Barn, hvarför tror du mer på andras ord än på dina egna ögon å ditt eget hjärta?

— Ja' . . . ja' . . .

— Ja just du, har du alltid gjort hva' du bort göra?

— Moster tänker på Oskar, kom det nära nog ohörbart från systerdottern, och med ens föddes inom henne ett begär att rättfärdiga sig, ehuru hon först ej visste för hvad.

— Nej barn, svarade mostern hastigt — tro inte, att ja' vill vara hård mot dej, nej tro inte de'! Oskar lider för sin gärning och därme' nog. Men eftersom du nu ä' här, så hälsa din far från mej och be' honom komma me' på begrafningen.

— Han ä' svårt sjuk, sade Anna skyggt.

— Han kunde åka te' tinget. — Nog taladt nu, men ja' vill inte, att folk ska' prata mer om oss, di' har' pratat tillräckligt redan.

Anna reste sig tvärt och räckte fru Persson sin hand.

— Han ska' komma, moster. Hon visste, att detta löfte skulle kosta henne en svår strid, men äfven om det gält hennes lif, hade hon ej kunnat svara annorlunda.

— Tack! sade den gamla trohjärtadt och reste sig äfven hon för att följa henne till dörren.

Anna lät utan motstånd föra sig ut, hon insåg, att hvad mostern bäst af allt behöfde var ensamhet. Den lugna kraft, med hvilken fru Persson bar sina stora sorger, imponerade dessutom på henne och väckte en hel mängd nya, underliga tankar till lif inom henne, men mest af allt kände hon sig liten bredvid den gamla, åt hvilken hon i sin okunnighet ej kunde erbjuda den minsta tröst.

Med sänkt hufvud gick Anna vägen framåt. Bakom sig hade hon lämnat en ensam, sörjande kvinna, öfver hvilken lifvet på en gång hopat sina svåraste motgångar, och likväl fanns knappt ett spår af misströstan eller bitterhet i den gamlas ord. En kort stund kände Anna sig förgrymmad öfver den skonsamhet, hvarmed hon blifvit bemött, och önskade, att mostern i stället slungat svåra beskyllningar och hårda anklagelser i hennes ansikte, men ingenting af detta gjorde hon. Anna tyckte, att allt skulle varit lättare, om mostern betraktat henne som en fiende eller åtminstone på något sätt lagt sig ut för Oskar, men det föreföll, som hade man i Nedergården alldeles plånat ut henne ur minnet och som en fullkomligt likgiltig främling för länge sedan lämnat henne ur räkningen. Det förtröt Anna, att ingen brydde sig om henne, och när hon riktigt sett sig mätt på denna tröstlösa tanke, öfverraskade hon sig med att fråga, om äfven Oskar glömt henne,

— Åh, om han gjort de', åh . . . En blodröd rodnad drog öfver hennes ansikte, och ett ögonblick tycktes hjärtat vilja upphöra att slå. Hon måste luta sig mot ett träd bredvid vägen för att

finna ett stöd, ty benen nekade att bära henne, men strax därefter gick hon dock vidare.

Mörk mötte henne på förstugubron och hon förstod, att han inväntat henne där. Först ämnade hon fly undan, men då tyckte hon, att det skulle vara fegt, och gick lugnt emot honom. Han studsade och blickade öfverraskad, nästan skrämd på henne; han såg nu något, som han aldrig sett förut: att hon var märkvärdigt lik sin moster.

— Jag vill tala med er, Anna, började han emellertid.

— Tala då!

— Ni vet nog, hva' jag tänker säga er.

— Nej, svarade hon nästan kärft — de' vet ja' inte.

Han såg snabbt på henne från sidan och åter slog det honom, hur förunderligt lik hon blifvit den enda kvinna, som någonsin ingifvit honom fruktan. Men det dög ej att visa sig svag och undfallande längre, med hastigt tillkämpad fattning fortfor han.

— Ni vet, Anna, att er far lofvat er åt mej.

— De' vet ja'.

— Han önskar . . . jag med för rexten, att . . . att vårt bröllop firas så fort ske kan. Ni har väl ingenting emot det?

Hon stod i begrepp att ärligt svara: jo, de' har ja', men en besynnerlig svaghet, som hemsökt henne redan en gång förut och förlamat hennes vilja, hindrade henne därifrån, och halfhögt mumlade hon:

— Morbror ä' dö' nu, som I väl vet.

— Hm! — Mörk stampade otåligt i marken, på detta hinder hade han icke ens tänkt. Karl Persson fanns ej längre, men ännu efter döden

stälde den aflidne sig i hans väg. — Hm, jag måste således vänta än längre, sade han med tydlig ansträngning. — Nå men sedan då . . . sedan Anna?

Hon hade nu öfvervunnit sin svaghet och äfven inom henne väcktes samma åtrå efter klarhet, kyligt men bestämdt yttrade hon.

— Ja' vet, hva' I åstundar, Mörk, om en månad ska' I få mitt svar.

— Om en månad, hvarför icke lika gärna nu genast? frågade han och såg forskande på henne.

— Om en månad ska' allt vara afgjordt, därme' får I låta er nöja.

— Jag litar på er, Anna.

Hon höjde likgiltigt på axlarne, och då han såg denna åtbörd, trodde han, att hon blifvit stött öfver hans enträgenhet. För att utplåna hennes missnöje räckte han henne handen och sade varmt.

— Tack!

Hon tycktes hvarken höra hans ord eller se hans hand, hon gick tyst förbi honom in i huset.

Mörk såg länge efter henne, men någon misstro märktes ej i hans blick, han var säker på sin sak, och en enda fattig månad var ingen tid att vänta. Innan han gick, kastade han en lång, dröjande blick bakom sig på Storgårdens röda manbyggning, där han snart skulle vara herre.

På kvällen lät han madam Olsson genom ett par, som det föreföll afsiktslöst framkastade meningar förstå, att hans bröllop skulle firas under sommaren. Och när han gått till sängs, ville sömnen ej infinna sig, halfva natten mumlade han leende och lycklig.

— Om en månad, en fattig månad.

Till slut blef det honom för kvaft inne i den trånga kammaren, han måste upp . . . ut . . .

för att andas. Med militärisk skyndsamhet drog han kläderna på sig och lämnade rummet.

Den friska, kyliga vårluften smekte behagligt hans upphettade ansikte, där han med spänstiga steg och stram hållning skyndade vägen framåt. Ifall de goda Tvärmoraborna denna natt sett honom, skulle ingen af dem känt igen Johannes Mörk. Den eljes så tyste och värdige predikanten hvisslade som en skolpojke, hoppade jämfota kring vattenpussarne och sjöng på flere olika melodier.

— Om en månad, en enda fattig månad.

Han hade ej tid att märka, hur det lyste i Nedergårdens fönster, innanför hvilka en ensam kvinna höll likvaka vid sin döde mans sida. Hvad angick det för öfrigt honom, han var icke Johannes Mörk längre, han var en annan, en bättre, en af dem, som ägde rätt att trona inom den gyllene cirkeln, dit han längtat och trängtat. Det var jublande, lifskraftig vår ute, och inom honom buro redan de djärfvaste förhoppningarne frukt; han var icke mer en fattig, förbisedd resepredikant, han var Storgårdens blifvande ägare och Annas make — — — om en månad, en enda fattig månad.

X.

Solen dalar. Vid horisonten glimmar en brandgul, glödande massa, som sänder glänsande men värmelösa strålar ut öfver firmamentet. Närmast världsalltets centrum, invid dagens gyllene stjärna rodnar himmelen, längre bort blir färgen mattare, blekröda hänga molntapparne på fästet, och så småningom förtonar det röda i violett. Skymningen glider fram och breder sig öfver nejden. Denna milda, nordiska skymning, som sänker sig så tyst, så omärkligt och dock så säkert ned öfver skog och sjö, land och vatten och famnar naturen så kärleksfullt som endast en moder sitt mest älskade barn. — — —

Johansson stod på bodtrappan rökande sin aftonpipa. Den förr så bullersamme och högljudde handelsmannen syntes vara en helt annan människa, sedan han blifvit väckt. Den gamla drygheten fanns väl ännu kvar, men skickligt dold under ett skal af gudeligt saktmod, och det föll ingen in att betvifla dess äkta halt, ty blott John blef den egentligen lidande på hans förändring. Bodpojkens svullna kinder och rödkantade ögon förtäljde en lång historia om hugg och slag,

men alla visste ju, att han var en inbiten lögnare; madam Olsson sade det ständigt, och därför unnade man honom gärna en liten upptuktelse då och då. Johansson hade nyss gifvit honom den sedvanliga aftonportionen och kände sig ofantligt välmående efter den gymnastiken.

Och så nöjd han var sedan, nöjd med sig själf naturligtvis. Han hade sedan en tid tillbaka nästan börjat tycka synd om den beskedlige gud fader, som en någorlunda klyftig karl med lätthet drog vid näsan. Men han var en snäll gud, som hjälpte de sina, gjorde dem ekonomiskt oberoende och ansedda samt skänkte dem en öfverlägsen sinnesfrid. Det var förstås sannt, att gud å sin sida fordrade litet igen, men det var just ingenting att tala om, det gaf Johansson gärna, ty det höjde honom i egna och andras ögon.

Johansson kastade en half blick öfver axeln, han hörde steg bakom sig och en röst, som lent sade.

— Ja farväl då, dyra syster, farväl!

Strax därefter stod Mörk bredvid honom och lade lätt sin hand på hans arm.

— Du ä' lycklig du, broder, som äger en maka så stark i herrans fruktan.

Johansson brummade några ord, som skulle föreställa ett instämmande.

— Ack! fortsatte Mörk salvelsefullt — alla ä' icke som hon, många falla ifrån å öfvergifva herren sin gud.

— De' kommer andra i stället, menade handelsmannen tryggt.

— Visserligen, visserligen, men en beklaglig ljumhet har smugit sig in i församlingen.

— Åh fattigt, nu ä' de' väl ingen fara.

— Nä nä' . . . kanhända det . . . Ja, vi får' väl se tiden an så länge, men en sak retar mig, att de våra icke vilja betala den lilla skulden på bönehuset.

Johansson drog ned öronen till axlarne och såg förargad ut.

— Ä' vi nu där igen, knotade han buttert. — Di' där fattiga smulorna kunde du gärna skänka efter, de' ä' ju ändå du, som har inteckningen. När du får hela Storgål'n å en hop pängar te' på köpet, bara Lundberg faller ifrån, å de' lär inte dröja så värst länge, har ja' hört, så kunde du sannerligen vara belåten, tycker ja'. Den där fattiga smulan, som häftar på bönehuset, ä' då ingenting att tala om.

Mörk hostade ogillande.

— Sant, medgaf han lakoniskt efter en stunds funderande — men ser du, broder, jag har redan haft stora utbetalningar för den saken å . . . å de' ä' inte herden, som bör föda hjorden, det vet du lika bra som jag. — Han stannade ett ögonblick och såg strängt på Johansson, hvars pipa utsände ogenomträngliga rökmoln, därpå tillade han befallande. — Det ä' inte jag, som ska' visa mitt nit, det ä' du och många med dig.

— Sääå, återtog Johansson retad — hvarför just ja' å inte du, sej mej de'!

— Vi ska' inte disputera, broder, inföll Mörk mjukt men bestämdt. — Låt oss lemna detta ämne å skiljas i frid å endräkt. Din hand broder!

— Nå, hvarför ska' du jämt å samt kälta om di här slantarne, vi kan ju vänta vet ja'.

— Vi får' väl göra det. Go' kväll! Jag har brådt hem, jag ska' fara te' doktorn i morron.

— Ä' Karl Lundberg svårt sjuk?

— Åh nej, vi tänker' tala om affärer.

— Hm hm! — Johansson hostade och antog en sträng, varnande min, då han yttrade. — Du ä' ofta när världens barn nu för ti'n. Kom ihåg, att doktorn ä' en bland de värsta åf dom!

Mörk småLog fint.

— Doktorn å jag ska' tala lite' om den politiska ställningen. Det ä' på tiden att vi låta höra af oss.

Den politiska ställningen föll som en skopa kallt vatten öfver handelsmannen. Han blinkade för att få tid att skaka af sig det intryck, som denna kabbalistiska formel gjort på honom, men han misslyckades fullkomligt däri och utbrast med oförställd beundran.

— Du ä' en . . . en svår karl.

Mörk log ånyo, tryckte hans hand och gick.

Johansson såg efter honom. Ehuru han ej ville erkänna det, hyste han en gränslös beundran för predikanten, som var och förblef hans öfverman, i synnerhet nu sedan det blifvit afgjordt, att han snart skulle gifta sig med rike Lundbergs ena dotter. Blott icke den förargerliga skulden på bönehuset legat emellan dem. Johansson suckade tungt, han insåg, att äfven han måste bidraga till dess täckande. De trogna hade många svåra hemsökelser att genomgå.

Mörk tillryggalade samma väg som han det sista halfåret gått så många gånger. Men det fanns en stor skillnad mellan förr och nu. Då kom han alltid som gäst, nu gick han till sitt eget hem, ty sedan så väl Lundberg som predikanten börjat betrakta Annas samtycke till giftermålet som redan gifvit, ansåg den förre det bäst att Mörk bodde hos sin blifvande svärfar.

Mörk hade ingenting däremot. Att litet tidigare än ämnadt var taga sin egendom i besitt-

ning ansåg han ej farligt nu, när han var viss på sin sak. Och han var säker, ty låg icke allt hvad han åtrått som ett fullbordadt faktum bakom honom? Likväl var det en sak, som väckte hans oro. Den försagda, tystlåtna Anna höll honom på afstånd, slöt sig inom sig själf och framstälde ibland frågor, som bragte honom i förlägenhet. Han mötte alltid hennes begäran om förklaringar med ett obevekligt: kvinna tige i församlingen, som är så bekvämt, då man hvarken kan eller vill inlåta sig i ett meningsbyte, hvars utgång är svår att förutsäga. Hans från bibeln hämtade förakt för kvinnan hjälpte honom att vara hård, men det oaktadt kände han stundon ett styng i sitt samvete. Han anade, att hon ej var densamma som fordom, och under hennes halfva, skygga frågor fruktade han början till ett smygande tvifvel, som spirade upp ur en oöfverlagd, för sent ångrad handling. Hvilken denna handling var hvarken ville eller kunde han förstå.

Mörk sköt dessa ständigt återkommande tankar ifrån sig. Annas motståndskraft var för svag att mäta sig med hans envisa ihärdighet, han visste hvad han ville, det gjorde säkerligen icke hon, och derför var han den starkaste. Dessutom stod fadern helt och hållet på hans sida, och den hjälpen var ej att förakta. Det blef visserligen obehagligt att framdeles strida mot sin egen hustru, men han ville böja henne lika fullständigt som alla de andra, och han skulle äfven göra det, han kände sin förmåga.

Mörk blef med ens stridslysten, men snart gledo hans tankar från detta ämne in på nya banor.

Lundbergs dagligen tilltagande sjuklighet väckte hans bekymmer, ty nu när han så godt som

höll den efterlängtade rikedomen i sin hand, svalnade hans begär derefter. Pängarne voro nog en god sak, men de skänkte ej, som han trott, allt, åtminstone ej åt honom. — Nå nå, han skrattade muntert, numera vågade han öppet göra det — än var ingen tid förliden.

* * *

Följande förmiddag sutto provinsialläkaren och Mörk vid ett bord i den förres studerkammare.

De bägge antagonisterna hade på sista tiden närmat sig hvarandra och oväntadt funnit åtskilliga beröringspunkter. Någon egentlig vänskap kom naturligtvis ej i fråga, det insåg Mörk, men han förstod att rätta sig efter den andre, och mer begärde läkaren ej, så mycket hällre som han ansåg sig behöfva Mörk. Politiken, den ene af doktorns bägge käpphästar, drog honom till predikanten och dennes anhang, ty såsom outtröttlig agitator och nitisk röstvärfvare åt sitt parti ansåg han, att de väckte ej borde lämnas ur räkningen vid det snart förestående riksdagsmannavalet.

Ehuru skeptiker till natur och lynne trodde doktorn på den ofruktbara lögn, som kallas politik. Han sonderade försiktigt terrängen, och Mörk, som sökte stöd öfverallt, glömde sin forna fiendskap och gick honom villigt till mötes på halfva vägen. Några förberedande samtal lärde dem att känna hvarandra, d. v. s. Mörk dolde omsorgsfullt hvad han åsyftade med detta närmande, och läkaren, som litade på sin öfvade blick, trodde sig hafva vunnit spelet.

De bägge männen voro redan något upphettade, ty trots sin omsorg att vidmakthålla den tynande vänskapen, hade doktorn nyss förut be-

stigit sin andra käpphäst och ridit spärr mot dogmatikens så ofta skamfilade och likväl alltid upprättstående väderkvarnar.

— Neej ser ni, Mörk, utbrast han hetsigt för sista gången, medan en liten röd fläck brann på hvardera af hans tinningar — er trångbröstade, andefattiga lära har ingenting gemensamt med kristendomen, ty tro är inte detsamma som att envist påstå vissa dogmer vara sanna.

Mörk teg surmulet. Han ägde endast ett mycket ofullständigt begrepp om dessa frågor och aktade sig noga att låta samtalet urarta till en teologisk dispyt, men alldeles utan svar ville han ej förbigå ett dylikt angrepp och sade för den skull.

— Man kan väl tro äfven med dogmer. — Hans stämma var sväfvande och osäker, då han uttalade det förargliga främmande ordet, hvars rätta betydelse han ej kände, men han blickade så kallt och säkert rätt fram, att ingen kunde ana den grofva okunnighet, som gömde sig bakom hans svar.

Läkaren såg eftertänksam på honom. Han intogs af en viss beundran för denne olärde kolportör, som ihärdigt klättrat uppför den sociala samhällsstegen och redan skaffat sig en bemärkt plats i valkretsen.

— Ja ja, medgaf han långdraget och bjöd Mörk en pris ur sin snusdosa — men det var ju inte om det vi skulle tala.

— Nej, inföll Mörk glad öfver att slippa det besvärliga ämnet — vi ha viktigare saker att afhandla.

— Nå rent ut då, återtog doktorn brådskande och lät sin ifver att få ett slut på dessa långsamma förberedelser narra sig till en öppenhet, som

han under vanliga förhållanden ej torde visat. — Hvem har ni där borta i kustsocknarne tänkt er som kandidat i höst?

— Ja än så länge ä' ingenting afgjordt, vi ha ju god tid på oss.

— Hvad ä' det för struntprat, ni har alls ingen tid att skänka bort.

— Åh hm, hostade Mörk öfverlägset.

— Hm, hm härmade doktorn och rynkade pannan. — Det här ä' min själ ingenting att skämta med. Nå, för att ändtligen komma till ett resultat, hvad säger ni om Dalkvist på Brosättra?

— Duger inte, svarade Mörk kort och bestämdt.

— Sääå? Har ni något särskildt emot honom då?

— Nää det vore synd att säga, men Dalkvisten ä' allt bra ung, eller hva' tycker doktorn?

— Ung? Han har ju fyllt sina femtio år.

— Den vi tänker rösta på ska' minst ha fyllt sina sextio, ljöd Mörks lugna svar.

Läkarens förstånd stod alldeles stilla. Han stirrade på Mörk för att söka en förklaring, men dennes anletsdrag voro ovanligt stela och intetsägande.

— Men för f-n, utbrast doktorn slutligen — hvad menar ni med det här? — Han var häftigt upprörd och slog knytnäfven hårdt i bordet, förargad öfver det orimliga vilkoret. — Hvad hin ä' det för dumheter, ni nu kommer med?

— Jag för min del tycker, att det ä' ganska klokt uträknadt af mig. — Mörk betonade pronominet mig på ett egendomligt sätt, och för att ytterligare tydliggöra sin mening fortsatte han med sin lenaste röst. — Som vi nogsamt vet bägge

två beror valet den här gången på kustsocknarne, annorstädes ä partien ungefär jämnstarka. Om inte jag — doktorn började finna, att han på ett obehagligt egenkärt sätt betonade sina pronomina — gör någonting åt saken, blir den gamle riksdagsmannen omvald, å de' ä' ju ändå inte meningen.

— Neej för fanken!

Mörks leende var ännu slugare då han återtog:

— Då ä' vi ju så godt som öfverens, vet jag.

— Vi ä' så tusan häller!

— Ifall doktorn inte har nå'nting emot'et, tänkte vi annars rösta på honom själf.

— På mig! Ä' ni splitt galna?

— Det tror jag väl ändå inte.

— Men jag ä' återigen för gammal, jag ämnar taga afsked från min befattning till hösten.

— Åh hå, blir doktorn bara vald, så går det väl an att dröja med den saken ett par år bortåt.

— Jaa men . . . jaa men . . .

— Si så doktorn, inte ä' det väl så farligt att bli riksdagsman, inte. En har ju tio kronor om dan' å valmännen vet' aldrig, hur man röstar, he he he. Di här tre åren gå snart å sedan slipper doktorn att bli omvald — ifall han inte vill förstås.

— Det hoppas jag. Men hvad tusan menar Mörk egentligen med det här?

— He he he. — Predikanten skrattade litet förläget. — Nu ska' doktorn inte vara påstridig, så går det nog bra. När di' andra får veta, att tre hela socknar inte röstar på nå'n ann' än doktorn, så träder Dalkvisten säkert tillbaka, han ä ju en så'n hygglig karl, vet jag, å då så . . . Nåå, ska' vi inte komma öfverens?

Den lille klotrunde doktorn sträckte på sig, där han satt. Förslaget var alls icke oäfvet, tvärt-

om, och den andre tycktes vara uppriktig. Men hvad menade han egentligen med att så ihärdigt hålla på honom? Läkaren trodde sig märka någonting bakom allt detta, någonting, hvars bevekelsegrund han ej fattade, och det gjorde honom osäker. Med en öppen åtbörd räckte han emellertid Mörk sin hand och sade.

— Nåväl, jag mottager kandidaturen.

— Just så ja, det var ord å afsked, nickade Mörk och reste sig. — Som sagdt, för kustsocknarne svarar jag å för lite' till, om de' kniper.

Doktorn satt förbryllad kvar, medan predikanten beredde sig att gå. Hans förundran var omåttlig och gaf sig slutligen luft i följande ord.

— Ni är en satans karl, Mörk, jag börjar min själ få respekt för er.

— Ja adjö nu! — Mörk småskrattade belåtet och gick. Han skrattade fortfarande, tyst och inåtvändt, när han tog plats i vagnen och for hem.

Men den blifvande riksdagsmannen satt med hufvudet framåtlutadt och grubblade, så att hjärnan värkte. Efter en stund reste han sig häftigt och utropade.

— En så'n knepig bondlymmel, nu förstår jag, hvarför jag å ingen annan bör väljas. Nej det här var sannerligen för starkt, jag är väl ingen barnunge, som man kan kugga hur som hälst, häller! — Doktorn skrattade nervöst, men hans skratt lät långt ifrån lika förnöjdt som Mörks nyss förut. — Tre år tror han sig behöfva för att få fast fot här i trakten, tre år . . . Min efteträdare kommer, så sant jag lefver, att heta Johannes Mörk. — Doktorn teg en stund, sedan tillade han nästan klagande. — Man ska' få se, att han lyckas i det också, den karlen har en oförskämd tur, men hvad ska' jag göra, mot dylika människor hjälper det

hvarken att vara ärlig eller oärlig. Après nous la déluge. Må hin ta' politiken, det ä' ändå bara humbug alltsamman!

Mörks vagn rullade långsamt genom kyrkbyn, han ville visa de duktiga trafvarne. De voro ej precis hans, den blifvande svärfadern lefde ännu, men Lundbergs död var blott en tidsfråga, så sjuk som den gamle hemmansägaren nu var, och sedan satt Mörk som Storgårdens herre.

Hans framtidsplaner voro redan noggrant utstakade. Maria, som icke syntes vilja komma hem — nå det var också bäst, tyckte Mörk — och som fortfarande vistades hos en faster i Stockholm, dit hon ursinnig rest några dagar före tinget, skulle lösas ut ur gården och därmed var den saken afgjord. Mörk bet alltid hårdt ihop läpparne hvar gång, han tänkte på henne. Han visste, att hon som en ilsken bandhund tussat Oskar på honom, och det förlät han henne ej, men han visste äfven, att han därigenom var på väg att vinna Anna.

Guds finger, sade Mörk alltid med ett af sina outgrundliga leenden. En annan skulle måhända nämt ödet, som dragit ett streck öfver Marias planer och åstadkommit just motsatsen af det hon önskade, men så syndiga tankar hyste han ej.

På andra sidan kyrkbyn fingo hästarne trafva undan, tills de nalkades Brosättra, då körde Mörk åter i skridt. Han ville visa sig, imponera och mottaga ödmjuka hälsningar. Och mycket riktigt; nästan ur hvarje stuga komma kvinnorna ut, nego och krumbuktade för honom. Det smakade skönt att sitta där på läderdynorna och nedlåtande nicka åt dem, det var anseende och makt. Och allt detta hade han endast sig själf att tacka för, ja gud fader äfven, gud, som så gärna förlåter en

rättfärdig, den där faller sju och sjuttio resor. Han och Mörk kände hvarandra, de hade gjort hvarandra stora tjänster, och de skulle hålla ihop länge än.

En annan sak var det med herrarne i Stockholm, bröderna i förbundet, med dem var Mörk icke på långt när så god vän. De kallade honom nog dyre broder och läto honom trycka sina mjuka, hvita händer, men de läto honom äfven känna sin beroende ställning och bjödo honom aldrig en stol, när han rest in för att aflämna sina kvartalsrapporter. Nå nå vackert, nu redde han sig utan dem. Blott det ej gifvit honom ett sådant anseende i böndernas ögon, att han, som utgått från de små och obemärkta, fick umgås med de store och mäktige, skulle han för länge sedan skuddat det besvärliga oket af sina skuldror.

Utför Brosättra backe rullade vagnen raskt. På själfva krönet däraf tänkte Mörk på hvilken oerhörd skillnad det var mellan den fattige kolportörens vandring till Tvärmora och den blifvande hemmansägarens nuvarande intåg. Då hade han tiggt sig till att få åka med en dryg bonde, nu for han samma väg efter parhästar, hvilka — hm! — snart skulle vara hans.

Efter hvarandra drogo de siste tio månaderna förbi, det passade så bra att vaggad af vagnens smidiga fjädrar, blicka tillbaka för att ur det förflutna hämta nya krafter till kommande strider. En del obehagliga minnen skymtade endast fram som svaga, otydliga skuggor, men somliga händelser stodo målade i skarpa, bjärta färger.

Ur det misslyckade frieriet för fyra månader sedan växte framgångarne upp. Sannt var det, att Oskar Perssons öfverfall och den långa sjukdomen tillhörde det obehagliga slaget af minnen,

men de inledde också triumferna. Från dem daterade sig Annas fullständiga omvändelse, men så hade Mörk också visat prof på en mindre vanlig godhet, då han på hennes enträgna begäran ej yrkade ansvar å våldsverkaren. — Han skrattade och slog en munter klatsch med piskan. — Brottslingens straff uteblef ej. Mörk hade öfvervunnit sig själf, eftersom belöningen var värd en sådan uppoffring, belöningen, som följde segern tätt i spåren, ty han hade föresatt sig, att det ej skulle dröja många dagar, innan första lysningen mellan resepredikanten Johannes Mörk och hemmansägaredottern dygdädla jungfru Anna Elisabet Lundberg skulle afkunnas; i dag var nämligen den månad, han måst vänta tilländalupen — han hade noga hållit reda på datum — i dag var det Annas skyldighet att gifva honom sitt ja.

Han gaf högerhästen, som gärna fuskade och lämnade åt sin kamrat att draga största delen af lasset, ett kännbart rapp och körde in på gårdsplanen, inom kort hans egen gårdsplan. Tömmarne lämnade han åt en dräng, som skyndat fram för att mottaga husbondens stränge ställföreträdare, och frågade så snart han hunnit ned ur vagnen efter Anna.

Drängen svarade med en blinkning, som föreföll Mörk egendomlig, att hon gått nedåt byn för en timme sedan.

Mörk rynkade ögonbrynen och styrde kosan mot byggningen, men plötsligt stannade han liksom fastnaglad vid marken. Hans läppar öppnade sig mekaniskt och släppte fram ett underligt ljud närmast liknade en halfkväfd snyftning.

— Ma . . . Maria.

Hon å sin sina blef ej det minsta förundrad, öfver att möta honom här, hon log som om allt

det gamla mellan dem varit glömdt för länge sedan och sade med ett lent smil.

— I ä' visst icke vidare glad åt te' träffa mej, tror ja'.

Han visste, att vanlig belefvenhet fordrade ett, »jo det ä' jag» till svar, men han förmådde ej öfvervinna den motvilja, hennes åsyn ingaf honom, utan skrek ett dundrande nej.

Hon log, som hade hon väntat detta utbrott af hans dåliga lynne och godhetsfullt öfversåg därmed.

— Artig har I just inte blifvit på sista tiden, Mörk.

— Nej, skrek han för andra gången.

— Nå nå, I kan väl bättra er. — Hon log åter igen, men så fann hon, att hans tvära ovänlighet gick väl långt och yttrade med en kort, gäckande skratt. — Ja' kan hälsa er från Oskar, vi två hade ressällskap hit.

Med ens kände Mörk sin stolta byggnad vackla ända ned i grundvalarne Han grep tag om en stolpe för att finna ett säkert stöd och stirrade fånigt på henne.

— Persson? hväste han hest.

— Ja. — Maria brydde sig ej om att tillägga något mer, hon visste, att detta lilla ja skulle krossa honom fullständigare än tusen andra ord.

Mörk förstod, att en fara hota honom, men hvarifrån det första slaget torde komma, såg han ej.

— Å Anna . . . Anna . . .?

Marias svarta ögon riktades hotfulla och dunkla mot honom, men så kom det hastigt någonting vekt och afbedjande i blicken, hon märkte, hur han våndades, och alldeles som en gång förut på samma ställe gled hon fram till honom, lade sin ena hand på hans arm och frågade deltagande.

— Håller I verkligen så mycke' af henne, Mörk?

Hennes vrede, ja till och med hennes förakt kunde han uthärda, men medlidandet blef honom för starkt. Med en svordom slängde han henne åt sidan och rusade uppför trapporna till sitt rum.

Maria stod tigande kvar, medan ett egendomligt på samma gång hånfullt och gladt leende krusade hennes tunna läppar. Hon kände, att hon gjort honom mer ondt än någonsin, men hon såg ingen annan utväg att få behålla honom för sig, och hon tvekade ej en sekund att tillgripa till och med det svåraste medel. Äfven hon visste hvad hon ville och skred obevekligt rakt mot målet.

Om Mörk anat, att Maria endast inväntat den tid, då Oskar tjänat ut sitt straff, för att återkomma, misstog han sig ej. Men hvad han icke anade var, att hon flere gånger besökt kusinen i fängelset och öfvertygat honom, att Annas trohet var orubbad. Utan att med bestämdhet veta något vare sig om hans eller systerns känslor tog hon djärft detta steg, och när hon bearbetat Oskar och genom sin beslutsamhet väckt honom ur hans slöhet, ansåg hon tiden vara inne att vända om hem och utforska Anna.

Där hon nu stod på förstugubron med sammanknipta läppar, blixtrande ögon och rak hållning företedde Maria en bild af oböjlig energi och en viljekraft, som kunnat väcka mången mans afund. Hon erinrade sig nu, hvilken strid det kostat henne, innan hon öfvervunnit sig själf och kufvat sin stolthet. Borde icke en dylik seger vara värd en annan, en ännu större?

När hon förbittrad och full af grämelse lämnat hemmet för att undvika en förödmjukande in-

blandning i rättegången mot kusinen, räknade hon mest på Oskars släktkärlek, hvilken skulle bespara henne en schavottering inför rätta. Hon misstog sig ej häller, hvarken han eller föräldrarne hade mer än nämnt hennes namn och därvid låtit saken bero. Hon blef tacksam för denna undfallenhet och då hon efter lugnt öfvervägande såg, att hennes egna planer kunde främjas genom att arbeta för honom, fattade hon raskt sitt beslut och besökte kusinen. Utan att rodna sade hon honom, att den anklagelse mot Anna, som väckt hans vrede och föranledt öfverfallet på Mörk, dikterats af hennes svartsjuka, och därigenom förmådde hon honom att lyssna till sig. Det blef henne lätt att besegra hans svaga motstånd, och sedan hon väckt hoppet i hans själ, inväntade hon otåligt den dag, då befrielsens timme skulle slå för den, utan hvars stöd hon med hopp om framgång ej vågade uppträda.

För alla i Storgården var hennes oväntade hemkomst en öfverraskning, men Maria gaf hvarken fadern eller systern tid att gifva sin förvåning luft; sedan hon hälsat den förre, drog hon Anna med sig till deras rum och började rakt på sak.

— Hvar ä' Mörk?

— Han har farit te' doktorn, svarade Anna, som förgäfves sökte efter rätta anledningen till Marias uppträdande just nu.

— Ä' far sjukare nu då?

— Nej, de' va' för te' tala om riksdagsvalet, tror ja', han lånade parhästarne å trillan af far i morse.

Maria nickade gillande, som om hon gripits af en viss beundran för Mörks kraft att samla händelsernas tömmar i sina händer.

— Jaså, sade hon och tillade med feberaktig otålighet. — Ja' ska' hälsa dej så mycke' från Oskar.

Anna tog ett steg tillbaka och en blodröd sky drog öfver hennes förut bleka ansikte.

— Han önskar komma te' tals me' dej, fortfor Maria, som hade brådt att nå det slutliga afgörandet.

— Vi två har' väl intet otaldt me' hvarann'.

— Kanhända ni har de' ändå. Han vill visst ta' afsked, innan han reser te Amerika.

— Ska' han fara så långt?

— Kanhända, svarade Maria och log hemlighetsfullt, medan hon iakttog det skiftande uttrycket i systerns ansikte.

— Stackars moster! mumlade Anna efter en stunds tystnad.

— De' tör hända, att du kan ändra hans beslut, menade Maria, som ville se hvad verkan denna förmodan skulle göra på systern.

— De' tror ja' knappt.

— För mosters skull lär du väl ändå försöka.

— De' ska' ja', sade Anna lugnt. — De' ä' så godt att Oskar å ja' bli på de' klara me' ens, en vinner ingenting på att uppskjuta från den ena da'n te' den andra.

Maria insåg, att hvarje försök att styrka systern i hennes föresats måhända skulle ändra den, hon teg klokt nog och låtsade en likgiltighet, som hon långt ifrån kände.

Med en långsamhet, som väckte Marias förtviflan, kammade Anna sitt hår, tog ned ytterkläderna från deras hängare och beredde sig till besöket i Nedergården. Maria sökte ett sätt att påskynda Anna, men då hon ej fann något sådant, måste hon med låtsadt lugn åse systerns om-

ständiga förberedelser. Ändtligen var dock Anna i ordning och gick. Maria följde henne till förstugubron och stannade sedan där för att invänta Mörk. Hon log fint, då hon såg systerns gestalt långt borta på vägen, hon trodde sig begripa, hvarför Anna varit mer omsorgsfull än vanligt i sin klädsel.

Anna gick tankfull. Hennes öppna ögon sågo ingenting af de omgifvande föremålen, de voro stelt fästade vid en punkt långt, långt borta i ett aflägset fjerran och tankarne bubblade oordnade och vilsna omkring i en nästan söndergrubblad hjärna.

Hade hon gjordt rätt eller orätt? Det var den fråga, som aldrig lämnade henne någon ro.

Två stämmor i hennes inre skreko mot hvarandra. Den ena hviskade ja, den andra ropade nej, men aldrig erhöll hon visshet, hur mycket hon än tänkte och tänkte. Var det då ej hennes pligt att offra sig? Fadern kunde ej lefva utan Mörk, åtminstone sade han det själf, och Maria hade syndat svårt, då hon begagnat sig af Oskars häftighet för att nå en lumpen hämd. Var det då ej hennes plikt att godtgöra detta? Ja . . . nej . . . ja . . . nej . . . och aldrig annat än ja . . . nej. Rösten, som hviskade ja, segrade ibland, tvingade den andra stämman att tiga och dö bort, men strax derpå ljöd det nej . . . nej . . . nej. Hon rätade upp sig, hon var ung, full af lifslust och outtalad väntan, äfven hon ägde rätt att begära något af lifvet, det bar emot att offra sig, men fadern . . . hans löfte . . . och hennes eget. Hon visste, hur Mörk tydt hennes sista undvikande svar, men . . . återigen ett men . . . blott Oskar icke så brutalt brukat sin styrka mot honom. För öfrigt fanns det ett annat löfte, ett gammalt så-

dant, hon var redan förut lofvad åt kusinen, var det ej orätt att bryta det, ifall också han fordrade dess uppfyllande? Hon hakade sig fast vid hoppet, att han på sitt hårda, beslutsamma sätt, skulle göra det, åh om han blott ville . . .! Och ur minnet började hon plocka fram hundratals olika små drag från deras förhållande till hvarandra, hur kusinen i hvarje lek försvarat henne mot alla, städse tagit hennes parti och alltid varit vek och blid mot henne . . . och . . . ja just det, att de redan som barn lofvats åt hvarann var deras olycka, därigenom hade han hindrats att kämpa sig till hennes kärlek, han tog endast emot den som någonting, hvilket föll af sig sjelft, hon var hans, men . . . men ja . . . nej . . . ja . . . nej . . .

Hon såg Nedergården framför sig och blef med ens modlösare än på mycket länge. Visserligen ägde hon en stark hjälpare i nöden. Ofvan molnen, ofantligt långt borta i en sal, skimrande af klart guld och ädla stenar, bodde den kärleksrike guden, utan hvars vilja eller vetskap icke ens en sparf föll till marken. Hos honom fanns hvad hon behöfde, och för att de svaga människobarnen ej skulle fara vilse i lifvets öken, hade han i sin oändliga godhet gifvit dem sitt skrifna ord, hvarur de fingo hämta tröst och sinnesfrid. Men icke ens där fanns allt hvad hon behöfde.

Hon smålog inåtvändt med en nyans af hopplöshet i leendet. Kanhända hon framdeles skulle finna friden och vinna styrka, men nu kände hon sig så trött, så trött . . .

Då stod Oskar oväntadt vid hennes sida.

Anna blef ej det minsta förundrad däröfver. Ifall han ej kommit, hvem skulle då hafva gjort det? Hon tog hans närvaro som en fingervis-

ning från en högre makt, hon ville icke tänka mer, hon begärde blott ett: ro.

— Anna! sade han frågande.

Hennes namn var det första, som mötte henne från hans läppar, det var äfven det sista hon hört af honom, när de skildes för flere månader sedan. Hon försökte le, stapplade ett par steg framåt, lutade sig hjelplös mot honom och brast i gråt.

När han plötsligt kände hennes hufvud mot sitt bröst, vacklade han ett ögonblick, men sekunden därpå grepo hans starka armar kring henne, och som om hon varit ett litet barn lyfte han henne och bar henne med sig.

Hon hörde, hur det arbetade i jättens bröst hur han sökte efter ord utan att finna några, men hon brydde sig ej om att tänka, hon hade ändtligen funnit ro och såg icke ens, att ett par förbigående stannade och undrande blickade efter dem. Hon märkte blott en sak, att en oerhörd, svindlande glädje gripit henne; näst gud fader var ändå Oskar den starkaste, och plötsligt smög hon sig lekfullt intill honom och började nicka i takt efter hans långa steg.

— Ja' såg dej på långt håll från fönstret, sade kusinen som ett slags förklaring, och ett djupt, kluckande skratt bröt fram öfver hans läppar.

Hon slöt ögonen och lade sin ena arm kring hans nacke utan att svara, hon var för lycklig att kunna det.

Oskar gick vidare, in genom Nedergårdens grind, öfver förstugubron och stannade först i salen.

— Ser du, mor, ropade han, och rösten brusade som ett vattenfall för hennes öron — ja' sa' dej ju, att hon skulle komma.

Jaså, den gamla hade tviflat därpå, ja hon hade sjelf gjordt det för en timme sedan, men nu . . . nu . . . Anna öppnade ögonen för att småle mot mostern, men slöt dem genast åter, och när Oskar gjorde min af att ställa ned henne på golfvet, hviskade hon jollrande.

— Nej . . . nej, håll mej kvar, hör du!

Han begärde ej bättre och det långdragna, belåtna skrattet rullade ånyo.

Anna lade sin arm fastare kring hans hals, tryckte sin kind mot hans och njöt af att känna. hur hans bröstkorg höjde och sänkte sig under de regelbundna andedragen. Han tycktes ej vara trött efter att ha burit henne, åh hvad han måtte vara kraftfull. Och liksom de flesta kvinnor i hennes ställning greps hon af en naiv beundran för det hon fordom fruktat mest af allt, hans obändiga, hänsynslösa styrka.

— Tänker ni snart sluta att stå så där? frågade fru Persson, och Anna hörde på stämmans darrning, att hon log.

— Sluta, mumlade hon — ja, när Oskar vill.

— Då släpper ja' dej aldrig.

Anna skrattade åt det galanteri, som låg i hans ord. Hon kände sig så sprittande glad och bäst af allt var, att de efterhängsna tankarne, som pinat henne ända tills nu, voro som fullständigt bortblåsta. Hon glömde fadern, systern, Mörk och sin egen ångest för att hängifva sig åt den nya känsla, som med oemotståndlig makt gripit henne. Hon förstod ej hvad det var, som åstadkommit denna hastiga förändring, och hon frågade ej därefter. Var det väl ens möjligt att följa tankarne på deras irrfärder?

En skugga gled förbi fönstret och dröjde en stund där utanför, men ingen af de tre lyckliga

människorna gaf akt därpå. Äfven om natten förvandlats till dag, skulle de ej frågat därefter.

Det var Mörk, som pinad af en gränslös oro, smugit sig ända fram till Nedergårdens fönster och kastat en blick genom dess rutor. Efter mötet med Maria hade han en stund dröjt på sitt rum, men så blef det honom för trångt mellan väggarne. Som jagad af onda andar rusade han ned för trappan, sprang förbi Maria utan att låtsa se henne och styrde kosan mot byn. Af madam Olsson, som han mötte på andra sidan skolhuset, fick han veta att Oskar träffat Anna och burit . . . burit henne hela vägen till Nedergården.

Det tog tid för honom att reda sina tankar, och med en ogillande blick på madamen, hvars tjänstaktighet började förefalla honom besvärlig, sade han blott.

— Jaså.

— Han begriper väl . . .

— Tig! dundrade Mörk.

Madam Olsson såg öfverraskad på honom, och liksom för att låta honom veta hvad hon anade, fortfor hon brådskande.

— De' ä' opassande utåf Anna att . . .

— Hvad kommer det er vid? afbröt han barskt, och med en viljeansträngning, som nära nog uttömde hans krafter, tillade han — å hvad rör det mej.

— Hå kors . . .

— Gå! — Han pekade befallande mot byn, och kufvad af hans stränghet gick hon i den anvisade riktningen. Mörk stod kvar och såg efter henne. Först tyckte han sig vara en hjälte, eftersom han utan att visa någon smärta kunnat mottaga underrättelsen om sitt förkrossande nederlag så lugnt, men snart tog missräkningen ut sin

rätt. Han knöt händerna och stampade i marken, Den kvinna, han trott vara sin egendom, lät bära sig af en annan, och denne andre var hans bittraste fiende. En kort stund sökte han inbilla sig, att ett tillfälligt illamående nödgat Anna att anlita kusinens bistånd, och envist fasthållande denna föreställning gick han modigt fram till Nedergården för att i stället erbjuda sin hjälp och hämta henne. Och då . . . då såg han henne fortfarande hvila i Oskars armar . . . Han behöfde ej veta mer, han var ohjälpligt slagen, och på sviktande ben stapplade han bort.

— Den herren vill fördärfva, slår han med blindhet, sade Mörk högt. Detta var det första han yttrade på en lång stund, hur lång visste han ej, han visste endast, att han gått och gått. När han åter kom till medvetande stod han midt på ett gärde och den nedtrampade höstsäden visade den väg han tagit. Han bemödade sig att samla sina tankar, men det lyckades honom ej. Han kände sig vek, hjälplös och bruten, han var ensam mot en hel här af ondskefulla männniskor, hvilka längtade efter hans undergång. Han var förkastad, utstött, bortjagad. Gud, hans gud hade svikit sin trognaste vapendragare och öfvergifvit honom i nödens stund. Han kände en hädelse bränna sina läppar, han ville slunga en anklagelse i ansiktet på den gamle där uppe, men en feg fruktan sammansnörde hans strupe, han ägde icke ens kraft därtill, och så vek detta plötsligt uppflammande raseri för nya känslor. Det hvar hvarken hat eller bitterhet, som föddes inom honom, han endast vämjdes vid sig själf och sin egen blindhet.

— Den herren vill fördärfva, den herren . . .

Han var krossad, tryckt till marken, det var ej Johannes Mörk, som stod där ute på rike Lundbergs råggärde, det var torpar Anderssons Johan, som åter igen sprungit efter en fantom och mottagit det rättvisa straffet för sitt öfvermod.

Han hörde ett svagt, entonigt brus på afstånd och lämnade mekaniskt sin plats för att se hvad det hvar, som porlade och brusade där borta. Jaså, Tvärmoraån med sina grumliga, jordblandade böljor . . . ha ha ha, Tvärmoraån, smutsränniln, dit han hörde, ur hvilken han aldrig skulle lyckas höja sig.

— Jag reser min väg, yttrade han högt Sitt nederlag kunde han möjligtvis bära, eftersom han måste det, men Johanssons speglosor, doktorns sarkasmer, madam Olssons deltagande och alla de andras tysta, spörjande undran, det blefve för mycket. — Ja, jag reser min väg.

— Hvarthän tänker I resa, Mörk?

Han såg upp och mötte Marias frågande blick.

— Till främmande land sade han sakta — jag går ut som missionär bland hedningarne i Afrika.

Hon höjde föraktfullt på axlarne åt hans hopplösa undergifvenhet.

— Nu talar I som ett trilsket barn.

— Men jag reser likväl.

— I vill då inte bli riksdagsman här?

Han spratt till och såg förvånad på henne. Hur hade hon lyckats utforska hans innersta tanke, denna tanke, som han icke ens vågade fullfölja till slutet annat än i ensamheten. En sekund lifvade påminnelsen därom upp honom, men så kom hans nedslagenhet åter.

— Nu lär det ändå inte gå för sej, sade han trött.

— Å om de' dock går, hva' säjer I då?

— Ni talar I fåvitsko, syster. Jag ä' en slagen man, för er kan jag gärna erkänna det.

— Slagen ä' blott den, som erkänner sej besegrad. Se så, Mörk — hon lade sin hand tungt på hans arm och stälde sig tätt intill honom för att fånga uttrycket i hans ögon — svara mej nu på en sak, vill I vara slagen?

— Nej, skrek han häftigt — men . . .

— Hva' ä' de' I behöfver för att komma fram? afbröt hon, och då han ej svarade, gjorde hon det själf. — Jo, ett rikt gifte — Vet I hva', far har ofta sörjt öfver, att han ej ägde en son. De' ä' han, de', ingen kan dock mer än ja' själf ha sörjt öfver, att ja' ej blef gosse i stället för flicka, men den saken kan nu inte ändras. Nå Mörk, vill I, fast Anna gått förlorad för er, bli fars son?

Han stirrade häpen och förbryllad på henne, och hans första känsla var blygsel öfver hennes djärfva öppenhet att bjuda ut sig på detta sätt.

— I vet ju, att de' ä' skottår i år, tillade hon liksom ursäktande, men när han icke ens då svarade, fortsatte hon hårdt. — Vill I lämna gården te Oskar, vill I de'?

Han ryste inför denna kvinna, som ej tvekade att vidröra äfven de oädla strängarne i hans inre, man hennes sista fråga väckte hans slumrande hämdlusta till lif.

— Nej, det vill jag inte, skrek han.

— Då har I här min hand.

Icke utan en viss fruktan lade han sin hand i hennes. Han visste, att han ingick ett köp, som kanske skulle visa sig ödesdigert, men förtrollningen, som den gyllene, magiska cirkeln alltid utöfvat på hans sinnen, drog honom till henne, äfven för halfva priset hade han sålt sig, om det räddat honom från de utomståendes speglosor.

Hennes stora, mjuka hand grep kraftigt kring hans, som om hon redan från första stunden velat låta honom inse, att hon var den starkaste och att hennes vilja var oböjlig. Men med ögonen öppna därför följde han henne och mottog räddningen. Hans kärlek var icke död, men han hoppades, att tiden, ärelystnaden, hvad som helst, skulle kväfva den.

— Kom nu, ja' vill, att vi två ska' hinna fram te' far före Anna å . . . Hon fortsatte ej, och han var henne tacksam för denna tvätydiga finkänslighet, men på samma gång slog det honom, att de första ord hon användt, sedan de kommit så nära hvarandra, innehölle ett befallande: *jag vill.* Det föreföll honom, som hade hela hans framtid omramats af dessa två: henne själf och hennes vilja, och likväl drog han sig ej tillbaka från den härsklystna kvinnan. Han visste, att han efterstäfvat för mycket, höjdt blicken för högt öfver det grus, dit han hörde, men så log han bredt däråt, han, jordkryparen hade dock vunnit det förnämsta här i lifvet. Och den tro, han gjort till sin uppgift att pränta in hos andra, lärde ju att blott pröfningar och motgångar föra till det stora målet. Han log ånyo, detta var den bittra kalken, på hvars botten, segern låg, den seger, som han ändtligen hemfört. Med någonting på samma gång förläget och artigt i sitt skick bjöd han kvinnan bredvid sig armen.

Hon lade svagt rodnande öfver detta ovanliga galanteri sin arm under hans och drog honom med sig. Han lydde henne villigt och gick, medan en underlig blandning af glädje och missräkning bubblade kring inom honom, öfver gärdena mot Storgården.

Men nere i den lilla strida Tvärmoraån sorlade böljorna muntert om hvarandra i sin brådskande kappspringning till hafvet. De visste ju, att de därborta skulle finna frihet, en härlig, obegränsad frihet, hvilken ej i något liknade den parodi däraf, som de okloka människorna skapat åt sig.

6000254672
Göteborgs universitetsbibliotek